

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EUROSPRÁVY

**Mezinárodní měnový fond a jeho postoje k přijetí eura v zemích
Visegrádské čtyřky**
**The International Monetary Fund and its Attitude to the Adoption of the
Euro in the Visegrad Countries**

Student: Bc. Markéta Nogolová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Kateřina Dvoroková

Ostrava 2011

Místopřísežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Ing. Kateřiny Dvorokové a uvedla jsem veškeré použité zdroje.

V Ostravě dne 29. dubna 2011

podpis

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Ing. Kateřině Dvorokové, za cenné rady a připomínky, kterými mi napomohla zpracovat tuto diplomovou práci.

Obsah

1. Úvod	6
2. Mezinárodní měnový fond	8
2.1 Založení MMF	8
2.1.1 Konference v Bretton-Woods o založení MMF	9
2.1.2 Zapojení MMF do finančních krizí v 90. letech 20. století a v současnosti	12
2.1.3 Cíle a účel MMF	16
2.1.4 Činnost MMF	16
2.2 Členství v MMF	17
2.2.1 Členské kvóty	19
2.2.2 Jak se stanovují kvóty členským státům	20
2.3 Řídící orgány MMF	21
2.3.1 Rada guvernérů	22
2.3.2 Výkonná rada	23
2.3.3 Mezinárodní měnový a finanční výbor	25
2.3.4 Generální ředitelství	26
2.4 Politické vlivy mimo formální strukturu MMF	26
2.5 Zvláštní práva čerpání (SDR)	28
2.5.1 SDR jako zúčtovací jednotka a měřítko hodnoty	29
2.5.2 SDR jako prostředek směny a uchovatel hodnoty	30
2.6 Čerpání prostředků z MMF	31
2.6.1 Platební podmínky čerpání zdrojů	31
2.6.2 Poplatky za poskytnuté půjčky	31
2.6.3 Doba splatnosti půjček	32
2.6.4 Facility	33
3. Charakteristika zemí Visegrádské čtyřky	37
3.1 Česká republika	39
3.1.1 Analýza vybraných ekonomických ukazatelů České republiky	41
3.2 Maďarsko	43
3.2.1 Analýza makroekonomických ukazatelů Maďarska	44
3.3 Polsko	47
3.3.1 Analýza makroekonomických ukazatelů Polska	48
3.4 Slovensko	50

3.4.1 Analýza makroekonomických ukazatelů Slovenska	51
3.5 Komparace jednotlivých makroekonomických ukazatelů zemí V4 a průměru EU27.....	53
4. Přijetí eura v zemích Visegrádské čtyřky: postoj MMF	58
4.1 Proč hodnotíme připravenost zemí k přijetí eura	58
4.1.1 Způsoby hodnocení připravenosti zemí vstoupit do eurozóny	59
4.1.2 Maastrichtská konvergenční kritéria	60
4.2 Přínosy a náklady společné měny	61
4.2.1 Přímé přínosy zavedení společné měny	61
4.2.2 Přímé náklady zavedení společné měny	62
4.3 MMF a projekt společné měny	63
4.4 Česká republika a euro	64
4.4.1 Postoje Mezinárodního měnového fondu k ČR	65
4.5 Maďarsko a euro	67
4.5.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu k Maďarsku	69
4.6 Polsko a euro	71
4.6.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu k Polsku	72
4.7 Slovensko a euro	75
4.7.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu ke Slovensku	76
5. Závěr	80
Seznam použité literatury	82
Seznam zkratk a symbolů	86
Seznam tabulek, grafů a obrázků	88
Přílohy	89

1. Úvod

Mezinárodní měnové instituce vznikaly vždy, když byl nějaký problém v měnové oblasti, který bylo nezbytné řešit. Některé z těchto institucí byly po vyřešení problémů zrušeny, jiné si zachovaly svou podobu až do dnešní doby. Z toho je patrné, že některé fungují od svého založení s původními cíli, které byly postupně rozšiřovány v návaznosti na probíhající změny na mezinárodních finančních trzích a na potřebu řešit nové problémy v měnové oblasti. Jednou z těchto institucí se stal právě Mezinárodní měnový fond. V diplomové práci se věnuji právě zmíněnému Mezinárodnímu měnovému fondu a s ním spojené situaci vstupu zemí do eurozóny.

Cílem této diplomové práce je analyzovat země Visegrádské čtyřky v jejich snažení přijmout euro, ale hlavně postoj Mezinárodního měnového fondu k tomuto kroku.

Hypotéza – z hlediska oddalování přijetí eura v zemích Visegrádské čtyřky lze konstatovat, že se MMF staví záporně ke vstupu těchto zemí do eurozóny.

Diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole jsou sesumarizovány teoretické informace o Mezinárodním měnovém fondu. Hlavní zaměření je na vývoj Fondu, jeho fungování, cíle, ale hlavně na komunikaci a pomoc členským zemím. Je zde patrné, že MMF se stal nejvýznamnější nadregionální měnovou institucí, která nejen svými přímými finančními aktivitami, ale především svou analytickou a výzkumnou činností významně působí na světový měnový vývoj a ovlivňuje rozhodování svých členů.

Druhá kapitola se věnuje charakteristice zemí Visegrádské čtyřky. Každá země je stručně popsána z hlediska geografického, demografického a politického. Hlavní náplní této kapitoly je hodnocení vývoje vybraných makroekonomických veličin těchto států v desetiletém období. Tato analýza je založena na zpracování statistických dat a jejich následná interpretace. V závěru je ekonomická situace zemí V4 porovnána se všemi zeměmi Evropské unie, respektive s průměrem EU 27.

Třetí kapitola již podává obraz o přístupu vybraných zemí k přijetí eura a následné vyjádření Mezinárodního měnového fondu. Dále jsou zde klasifikovány náklady a přínosy

zavedení společné evropské měny. A v neposlední řadě, způsoby hodnocení připravenosti zemí vstoupit do měnové unie.

Statistická data jsou čerpána především ze stránek Evropského statistického úřadu, Mezinárodního měnového fondu, a to hlavně z důvodu jejich aktuálnosti a správnosti.

Při zpracování diplomové práce byly použity obecné metody a to zejména metoda komparace, analýzy a odvození. V diplomové práci jsou využity grafy a tabulky, které doplňují část teoretickou o část praktickou.

2. Mezinárodní měnový fond

2.1 Založení MMF

Potřeba vytvoření úzké měnové spolupráce vznikla již po první světové válce. Období po první světové válce však nepoložilo základy ekonomické spolupráce mezi největšími národy světa, což se projevilo negativně v dalším poválečném období. Snahy ustavit stabilní fungování měnových kurzů, jehož základem bude zlato, byly brzy zmařeny světovou hospodářskou krizí, která se odehrála v letech 1929 – 1934, v jejímž důsledku se prohloubily problémy mezinárodního finančního a platebního systému. V zemi byl výrazný pokles produkce a vzrostla nezaměstnanost. Tyto problémy se rychle přenesly i do finančních oblastí. Nedůvěřivost v papírové peníze vedla, k velkému nárůstu poptávky po zlatě. Státy na tento popud začaly hromadit zlato a měny, které by mohly být směněny za zlato.

Mnoho zemí bylo nuceno opustit systém volné směnitelnosti svých měn za zlato na základě fixního kurzu. V roce 1931 Velká Británie zastavila směnitelnost bankovek a kurz libry klesl o 31%. V roce 1933 postupovala obdobně USA, a kurz amerického dolaru proti zlaté paritě klesl o 26%. Nejdéle zůstávala v důvěře ve svoji měnu skupina tzv. zlatého bloku kolem Francie, která devalvovala až v roce 1936.¹ Mezi jednotlivými zeměmi tak došlo ke ztrátě rovnováhy dlouhodobých pevných směnných kurzů, která vedla k nedostatku peněz pro platební účely a k následnému poklesu intenzity finančních vztahů mezi zeměmi. V období 1929 – 1932 došlo k poklesu hodnot mezinárodního obchodu o 63%, což mělo negativní dopad na celkovou ekonomickou situaci v jednotlivých zemích.

Neexistovala však žádná mezinárodní instituce, na jejíž půdě by se mohlo hledat řešení. Jednání Finančního výboru Společnosti národů v Ženevě v letech 1929 – 1932 také selhalo. Jednotlivé země se jen řídili vlastními zájmy. Způsoby jednotlivých států při řešení společných měnových a hospodářských problémů jen potvrdily nutnost mezinárodní spolupráce, která by vytvořila nový měnový systém, v jehož jádru by působila stále mezinárodní instituce. Mezinárodní fond byl tedy výsledkem snahy vytvořit nový stabilnější mezinárodní ekonomický systém, kde by nová instituce zamezila návratu k soběstačnosti a protekcionismu.

¹ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

O založení Mezinárodního měnového fondu, spolu s Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj bylo rozhodnuto v červenci 1944 na konferenci Spojených národů v Bretton Woods za účasti 44 zemí, kde v konečné podobě nakonec převážily návrhy amerických zástupců, které prosadili věřitelský pohled.² Oficiální vznik MMF se datuje od 27. prosince 1945, když 29 zemí podepsalo Články dohody. Svoji činnost zahájil dne 1. března 1947. Jako mezivládní organizace, která plní úkoly v ekonomické oblasti, byl MMF přidružen k OSN jako organizace pro zvláštní úkoly.

2.1.1 Konference v Breton-Woods o založení MMF

Již v průběhu druhé světové války byla věnována značná pozornost poválečnému mezinárodnímu měnovému uspořádání. Jeho základy byly položeny na konferenci, konané v červenci v roce 1944, v americkém městečku Breton-Woods. Cílem konference bylo dohodnout a nastolit takový mezinárodní měnový systém, který by podporoval rozvoj mezinárodního obchodu, zajišťoval stabilitu mezinárodních hospodářských vztahů a vytvářel tak atmosféru vzájemné důvěry. Samotné konferenci předcházela řada jednání a diskusí o novém uspořádání mezinárodních měnových vztahů.

Při jednáních o novém poválečném mezinárodním měnovém uspořádání se prakticky vycházelo ze dvou návrhů, které byly oficiálně uveřejněny v letech 1942-1943 – britského (Keynesův plán) a amerického (Whiteův plán). Mezi ekonomikami těchto dvou zemí se v průběhu druhé světové války výrazně prohloubily rozdíly, které se odrazily v jimi navrhovaném projektu poválečné mezinárodní měnové spolupráce. Charakteristickým rysem obou těchto návrhů byla snaha vytvořit takový systém mezinárodní měnové spolupráce, jenž by se opíral o činnost stálé instituce jako základny pro trvalou spolupráci v oblasti mezinárodních měnových a finančních vztahů, a které by plně realizoval požadavek stability při volné měnové konvertibilitě. Předložené koncepce se však rozcházely v řadě podstatných otázek. Zatímco britský návrh vycházel z pozice dlužnických zemí a nekladal příliš velký důraz na úlohu zlata v mezinárodních měnových vztazích, americký návrh stál na principu věřitelských zemí, disponujících značnými zásobami zlata a prosazoval ho do mechanismu poválečného uspořádání mezinárodních měnových vztahů. Rozdíl byl i v otázce charakteru navrhovaných nadnárodních institucí a objemu úvěrových zdrojů, kterými by tyto instituce disponovaly. Přijatý projekt byl výsledkem řady kompromisů,

² Viz Dále v kapitole 1.1.2 Konference v Breton-Woods o založení MMF

zvláště mezi navrženými plány s tím, že v konečném znění převážily prvky americké koncepce poválečného mezinárodního měnového uspořádání. Tato koncepce nerespektovala příliš dominantní postavení amerického dolaru v mezinárodních měnových vztazích, a proto narazila na odpor USA, jejichž pozice byla v poválečném období rozhodující. To byl hlavní důvod jejího neúspěchu.

Nová mezinárodní měnová soustava neznamenal žádný významný přelom ve stávajícím měnovém uspořádání, ale vycházela pouze z objektivně existující situace. Jejím přijetím došlo pouze k institucionalizaci a mezinárodněprávní úpravě měnového systému, který se zformuloval již ve druhé polovině 30. let jako mezinárodní standard zlaté dolarové devizy. Šlo o koncepci, na jejímž základě byla zachována vedoucí úloha zlata a amerického dolaru v mezinárodních měnových vztazích, zásada návratnosti a podmíněnosti ve finančních operacích Fondu a systém pevných měnových kurzů. Vzhledem k tomu, že celá tato koncepce byla orientována na podporu světového obchodu, mělo dojít i k postupné likvidaci devizových omezení a odstranění diskriminačních opatření ve vzájemných obchodních vztazích.

Principy tohoto měnového systému pak měly být realizovány nově vytvořenou institucí – Mezinárodním měnovým fondem. Vznik Fondu je třeba chápat jako součást mezinárodního uspořádání po druhé světové válce.³

Období brettonwoodského systému fixních kurzů

Cílem tohoto systému byla liberalizace obchodních toků a konvertibilita plateb na běžném účtu. Předpokládalo se, že fixní kurzy usnadní růst obchodu a jakékoliv změny kurzů musely být mnohostranně odsouhlaseny. Jestliže import a export nebyl v rovnováze, rozdíl se odrazil ve změnách zahraničních rezerv. Když došlo k podstatné nerovnováze, mohl být po souhlasu MMF změněn kurz. Pokud bylo potřeba, MMF poskytl zdroje zemím, které měly potíže s platební bilancí.

Všechny měny byly definovány ve zlatě, pro všechny měny tuto hodnotu zprostředkovával americký dolar. Systém se tak spoléhal na schopnost USA udržovat zaručovanou paritu 35 USD za unci zlata. Měny se mohly odklánět od deklarované parity maximálně o 1%.

³ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnové instituce*. Praha : Oecnomica, 2004. 254 s. ISBN 80-245-0431-6.

Dlouhou dobu brettonwoodský systém pracoval dobře. Převládala kurzova stabilita, obchod se rychle rozvíjel a byl snadno financován dolary, které byly nejdříve poskytovány v rámci Marshallova⁴ plánu a později byly hrazeny americkými obchodními deficity. Během prvních let své existence byla aktivní role MMF spíše občasná a z globálního hlediska malá. MMF bylo navíc velice přísné při poskytování finanční pomoci, která byla krajní záležitostí, a pokud byla poskytnuta, jednalo se o krátkodobé zdroje. Výsledkem toho bylo, že jeho vliv na utváření hospodářské politiky členských zemí byl v tomto prvním období omezený. To pramenilo i z malé důvěryhodnosti, kterou tato nová instituce zažívala. První významný obrat nastal v roce 1952, kdy Mezinárodní měnový fond zavedl obecné podmínky, za kterých mohly členské země čerpat jeho finanční zdroje. Ačkoli MMF rozšiřoval své finanční zdroje zvyšováním členských kvót, nárůst finanční pomoci vedl počátkem 60. let 20. stol. k obavám, zda budou finanční zdroje dostačující. V roce 1962 došlo k uzavření Všeobecné dohody o zápůjčce, která umožňovala doplnit vlastní zdroje půjčkou od skupiny průmyslových zemí ve výši 6 mld. USD.

Při vzniku MMF bylo záměrem jeho zakladatelů, poskytování svých prostředků pouze k financování nerovnováhy platební bilance. Ale od roku 1963 začal fond poskytovat své zdroje členským zemím i na specifické účely, které byly propojeny nejen s problémy platební bilance. V období 50. a 60. letech 20. století, kdy byl prudký rozmach světového obchodu, nastal problém s dostatečnou likviditou ve světové ekonomice. Představitelé MMF cítili, že nedostatek likvidity se může stát vážnou brzdou dalšího rozvoje obchodu a hospodářského růstu. Proto navrhli vytvořit tzv. zvláštní práva čerpání, která měly doplnit zlaté a dolarové rezervy jednotlivých zemí. Po několikaletých diskuzích došlo k vytvoření SDR⁵ a v letech 1970-1972 bylo poprvé začleněno mezi členské země.

Vzniklý brettonwoodský systém byl velice inovativní. Mezinárodní měnová spolupráce byla poprvé založena na stabilním a institucionalizovaném základě. Byl respektován princip národní suverenity, který ale zavazoval svoje členy ke kolektivní odpovědnosti. I při respektování této národní suverenity bylo hlasovací právo přiděleno v určitém poměru k členské kvótě.

⁴ Plán evropské obnovy v poválečné Evropě a Japonsku, který financovalo USA.

⁵ O SDR podrobněji v kapitole 1.5

Zatímco formulace cílů přetrvala v průběhu celé jeho historie, mezinárodní finanční systém a světová ekonomika prodělaly za tuto dobu změny, které nutně ovlivnily způsob, jakým Mezinárodní měnový fond toto svoje poslání naplňoval a naplňuje. Kdyby na události nereagoval a nezměnil by se, stal by se postupně institucí, která by stála na okraji dění.⁶

Pád brettonwoodského systému

Rostoucí ekonomika měla vliv na rozvoj mezinárodního obchodu, a bylo potřeba stále více amerických dolarů, které byly všeobecně akceptovatelným aktivem. Pokud byli zahraniční partneři ochotni držet dolary, USA mohla financovat své velké deficity platební bilance. Kolem roku 1964 zásoby zahraničních oficiálních pohledávek vůči americkému zlatu poprvé převýšila zlaté krytí dolaru. Od tohoto okamžiku byla důvěryhodnost standardu zlaté dolarové devizy pochybná, protože USA nemohly již garantovat zlatý obsah amerického dolaru. Kombinace ekonomických a politických událostí nakonec přivedla brettonwoodský systém k pádu.

Očekávalo se, že MMF, který měl zajišťovat fungování fixních směnných kurzů, ztratí smysl své existence a zanikne. Avšak očekávání se naplnila a MMF byl vtažen do aktivnější role při dohledu. To se potvrdilo v lednu 1976 v dohodě z Jamajky, kde byl pověřen dohledem nad světovým měnovým systémem, kde vedle sebe začaly působit různé kurzové režimy. Po ropné krizi, která byla v 70. letech a v níž bylo náhlé zvýšení nákladů na dovozy, úloha MMF jako instituce poskytující finanční pomoc se značně zvýšila. Mezinárodní měnový fond začal navíc poskytovat i rychlou pomoc v případě přírodních katastrof.

2.1.2 Zapojení MMF do finančních krizí v 90. letech 20. století a v současnosti

Finanční krize, které se rozšířily v 90. letech 20. století a postihly nově vznikající tržní ekonomiky, překvapily svou prudkostí, s jakou se šířily, a rychlostí, s jakou postihly zdánlivě prosperující a dobře řízené ekonomiky. Neobvykle vysoké byly např. náklady těchto krizí v podobě ztráty důchodu, výroby a zvýšené nezaměstnanosti. V tomto období se postupně začalo hovořit o nové generaci krizí a Fond byl i tentokrát nucen přijmout zásadní změny ve své činnosti.

⁶ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

Mexická krize

Mexická krize vypukla na přelomu let 1994 – 1995 a projevila se silným odlivem domácího i zahraničního kapitálu, snížením devizových rezerv, znehodnocením měny a prudkým poklesem produkce. Americké ministerstvo financí ve spolupráci s MMF a Banka pro mezinárodní platby (BIS) vytvořili program finanční pomoci o celkové hodnotě 50 mld., na kterém se Mezinárodní měnový fond podílel 20 mld. USD, Spojené státy 20 mld. USD a BIS 10 mld. USD. Ani takto velká pomoc nezajistila uklidnění situace a krize se rozšířila i do ostatních zemí. Obrat k lepšímu nastal až počátkem března 1995, kdy mexická vláda vytvořila nový program finanční stabilizace, který obsahoval opatření ke zvýšení rozpočtových příjmů, snížení výdajů a omezení růstu mezd. Pokles kurzu byl zastaven a úrokové sazby začaly klesat. Tato krize vedla k velkým změnám v Mezinárodním měnovém fondu. MMF poskytl Mexiku největší finanční pomoc, kterou kdy členská země dostala. Ukázalo se však, že MMF není pro tento typ krizí dostatečně vybaven, jak už po stránce zajištění finančních zdrojů, tak po stránce mechanismu uvolňování finanční podpory. Další nedostatek byl, že MMF nedokázal včas rozpoznat nedostatky v hospodářské politice této země z důvodu nedostatečných informací o hospodářském vývoji. Neexistovaly včasné a přesné údaje o vývoji devizových rezerv, o výši a struktuře zahraničního dluhu, o rozsahu sterilizace na devizovém trhu apod. Mexická krize odhalila celou řadu slabin a nedostatků MMF.

Asijská krize

O necelé tři roky později, v polovině roku 1997, vypukla krize, která pohltila celou oblast jihovýchodní Asie. Pro některé účastníky trhu, mezinárodní instituce a ratingové agentury, byla tato krize velkým překvapením. Až do té doby byly země jihovýchodní Asie považovány za modelové ekonomiky, které měly být příkladem nově vznikajícím tržním ekonomikám a ty jej pak měly následovat. Jako hlavní příčina krize byla definována především kombinace makroekonomických nerovnováh, z vnějšího vývoje a problémů ve finančním a podnikovém sektoru. Oslabení finančních a podnikových sektorů bylo způsobeno řadou faktorů. K těm nejdůležitějším patřily vysoké zahraniční půjčky, které nebyly chráněny proti kurzovému riziku, což vystavovalo domácí banky a podniky k potenciálně významným ztrátám. Za těchto okolností došlo ke změně tržního citění, které vedlo k prudkému odlivu kapitálu, znehodnocení měn a nesolventnosti řad bank a podniků. Nákaza této krize se velmi rychle šířila. V průběhu krize velká část finančních institucí a podniků skončila bankrotem. Mezinárodní měnový fondy představil strategii k řešení

finanční krize, která se skládala z několika hledisek. Finanční pomoc, kterou poskytl Indonésii, Korejské republice a Thajsku, dosáhla celkově 35 mld. USD. Z ostatních zdrojů se podařilo zajistit dalších 85 mld. USD. V oblasti makroekonomických politik MMF prosazoval zpřísnění měnové politiky, aby zastavil pád národních měn, který by navíc mohl vést k inflační spirále a pokračující depreciazi. Toto opatření však bylo jen dočasné. Snížení úrokové míry nastalo po obnovení důvěry a tržní stabilizaci. MMF ze začátku navrhoval přílišné zpřísnění fiskální politiky, což bylo dáno jeho mylným předpokladem, že ekonomické zpomalení bude mírné. K řešení problémů ve finančním a podnikovém sektoru doporučil realizovat strukturální reformy.

Asijská krize odstartovala diskusi o potřebě reformovat mezinárodní finanční architekturu, kde v centru pozornosti byl i Mezinárodní měnový fond. V reakci na veřejnou diskusi i vlastní analýzy MMF předložil poučení z krize se závěry, které měly následně významnému vplynutí v jeho další činnosti.

I přes řadu následně přijatých opatření se neočekávalo, že by byly finanční krize minulostí. Mezi další významné krize se řadí Ruská krize, která vypukla v roce 1998, MMF na její řešení zavedl v březnu 2000 nová kontrolní opatření, které měla zajistit, že peníze poskytované centrálním bankám nebudou zneužity na jiné účely. Dále se jednalo o krize v Ekvádoru (1999 – 2000), v Turecku (2001) a v Argentině (2001).

Současná finanční ekonomická krize

Po zbankrotování Lehman Brother a po poskytnutí nouzových úvěrových linek AIG v polovině září 2008, zachvátila globální finanční trhy panika, protože vznikla velká nejistota, jak se bude řešit situace jednotlivých institucí, které se dostanou do problémů. Podstatou současné finanční krize byl optimismus živený vysokým ekonomickým růstem, nízkými reálnými úrokovými sazbami a pochybami v oblasti finanční regulace, makroekonomických politik a globální finanční architektury. V předkrizových letech většina zemí dosahovala vysoký ekonomický růst založený na růstu produktivity práce a stabilní inflace. Krátkodobé úrokové sazby byly nízké, díky přizpůsobení měnové politiky. Dlouhodobé úrokové sazby byly taktéž nízké v důsledku tzv. globálních nerovnováh. Na základě vysoké poptávky a optimistických očekávání, finanční systém vytvářel vyšší výnos za průměrného rizika. Ve skutečnosti byly však daleko rizikovější, než se zdály být. Finanční regulaci chyběla schopnost vidět koncentraci rizika a nezdravé podněty, které stály za prudkým růstem

finančních inovací. Výsledkem následně bylo nadměrné zadlužování. Vzhledem k tomu, že tato krize postihla všechny členské země, zabezpečila se tím paradoxně významná politická podpora, která byla poskytnuta koordinovaně potřebným zemím.

Na výročním zasedání MMF a Světové banky v Istanbulu v říjnu 2009, předložil generální ředitel Dominique Strauss-Kahn novou verzi vize na další období, která se soustředí na čtyři oblasti: revizi mandátu, finanční úlohu fondu, dohled a správu, a v neposlední řadě řízení. Za povšimnutí stojí, že ostatní navrhované reformy, s výjimkou revize mandátu, jsou zaměřené stejným směrem jako reformy po asijské krizi, ovšem na kvalitnější a vyšší úrovni.

Současná krize ukázala, že její příčiny měly jen velmi málo společného s běžným účtem platební bilance a kurzovými pohyby, což je tradiční oblast, kterou se MMF zabývá. Z toho důvodu byl fond vyzván k posouzení možného rozšíření mandátu tak, aby mohl plnit úlohu „strážců“ globální makrofinanční stability. Nově se také začíná uvažovat i o tom, že by MMF měl hrát ústřední úlohu v oblasti finanční stability. Krize demonstrovala, že šoky finančního sektoru jsou schopné vyvolat mezinárodní ekonomickou nestabilitu, i když je kurzový systém stabilní.

S krizí přišla i obava, že MMF nebude schopný uspokojit požadavky v souladu se svým mandátem. Proto akcionáři posilili na trojnásobek disponibilní zdroje fondu na 750 mld. USD. Na zvýšení globální likvidity byly taktéž alokované SDR, které dosáhly historické výše 317 mld. USD. Nejčernější představy se však nenaplnily. Fond sice přislíbil pomoc ve výši 172 ml. USD, ale jejich čerpání zůstalo vysoko za očekáváním. Od jara do podzimu roku 2009 se čerpání zvýšilo z 32 mld. USA na 53 mld. USD. Z toho je zřejmé, že skutečná potřeba byla výrazně nižší, než se očekávalo.

Poslední finanční krize, která tentokrát vznikla ve vyspělých ekonomikách, měla kromě ekonomických důsledků i významný dosah na mezinárodní finanční architekturu, kde iniciativu převzala G-20, která zabezpečila významnou politickou podporu prosazení potřebných reforem. Aby si MMF skutečně zachoval svoje postavení v centru mezinárodní finanční architektury s dostatečnou politickou vahou, mělo by dojít k transformaci

Mezinárodního měnového a finančního výboru (IMFC), případně Rady do podoby G-20, čímž by se zamezilo politickému rozhodování o strategických cílech mimo tyto instituce.⁷

2.1.3 Cíle a účel MMF

Cíle, kterými se má Fond řídit při každém svém jednání a při všech rozhodnutích, jsou formulovány v článku I. Stanov Mezinárodního měnového fondu. Těmito cíly se stala: Podpora mezinárodní měnové spolupráce stálou institucí, která zabezpečí mechanismus konzultací a spolupráce v mezinárodních měnových otázkách. Usnadňovat rozmach a vyrovnaný růst mezinárodního obchodu a přispívat tak k podpoře a udržování vysokého stupně zaměstnanosti a reálného důchodu i k rozvoji výrobních zdrojů všech členů jako prvořadých cílů hospodářské politiky. Podporovat kursovou stabilitu, udržovat řádná devizová ujednání mezi členy a čelit konkurenčnímu znehodnocování měny. Napomáhat při ustanovení mnohostranné soustavy plateb pro běžné transakce mezi členy a při odstraňování devizových omezení, která brání rozvoji světového obchodu. Dodávat členům důvěru tím, že jim budou za přiměřených jistot dočasně přístupné všeobecné zdroje Fondu, a poskytovat jim takto možnost napravit poruchy ve vyrovnanosti jejich platebních bilancí, aniž by se Fond uchýloval k opatřením škodlivým národní či mezinárodní prosperitě. V souladu s tím, co bylo uvedeno, zkracovat trvání a zmírňovat stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů.

V průběhu své činnosti Fond reagoval na měnící se situaci na mezinárodních finančních trzích a snažil se napomáhat členským zemím při řešení nově vzniklých problémů. Tímto se jeho aktivita postupně rozšířila i do dalších oblastí a dnes se vedle plnění hlavních cílů zaměřuje i na: vytváření nových prostředků mezinárodní likvidity (SDR), pomoc při řešení problému zadluženosti rozvojových zemí a výzkumní informační a poradenská činnost.⁸

2.1.4 Činnost MMF

Aby Fond vyhověl všem potřebám svých členů a potřebám vyvíjející se světové ekonomice, zastává tři hlavní činnosti.

⁷ *Národní banka Slovenska* [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Odborný bankovní časopis. Dostupné z WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2010/biatec0110.pdf>.

⁸ MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnové instituce*. Praha : Oecnomica, 2004. 254 s. ISBN 80-245-0431-6. A dále se o cílech Fondu můžete dočíst na oficiálních stránkách IMF, v knize Sedláček Petr – Mezinárodní měnový fond ve 21. století.

- **Dohled** – zde se jedná především o monitoring ekonomického a finančního vývoje a makroekonomické politiky v členských zemích, na regionální a globální úrovni. Své výsledky Fond konzultuje s autoritami členských zemí.
- **Finanční asistence** – jde zejména o půjčování členským zemím, s problémy s platební bilancí a podporu opatření a reformy zaměřených na úpravu těchto problémů. Finanční asistence je poskytována v různých oblastech a formách, přičemž většina financování je poskytována podmíněčně na základě závazku přijímající země přizpůsobit svou hospodářskou politiku a provést reformy za účelem nápravy problémů, které zapříčinily nutnost této pomoci. Tato podmínka je také důležitá na zajištění bezpečnosti zdrojů MMF pro budoucí potřeby jeho členů.
- **Technická asistence** – tato asistence je poskytována vládám a centrálním bankám členských zemí MMF, jedná se o různá expertní školení, která jsou určena především rozvojovým zemím na vyžádání a jsou většinou poskytována zdarma.

Fond ročně utratí za technickou pomoc a školení okolo 80 mil. dolarů.⁹ Pomáhá členským zemím budovat znalosti, dovednosti a silnější instituce v oblastech fiskální, monetární a kurzové politiky, centrálního bankovníctví, dohledu a regulace finančních trhů, řízení rozpočtů a ekonomické statistiky. Téměř 70% těchto výdajů na technickou asistenci míří do zemí, kde je roční HDP na obyvatele pod úrovní 1000 dolarů.

2.2 Členství v MMF

Zakladateli Mezinárodního měnového fondu bylo 44 členských zemí, jehož zástupci se zúčastnili konference v Bretton Woods. Postupem času se počet členů stále rozrůstal, až na dosavadních 187 členů.

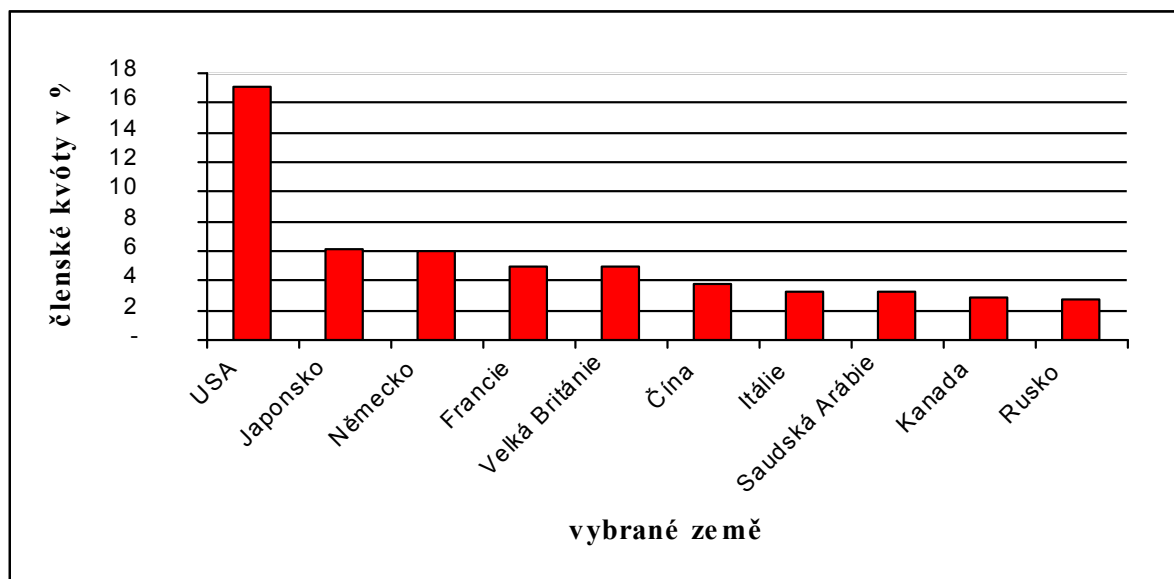
Členem Fondu se může stát každá země, která se ztotožňuje s principy fungování této instituce a o členství oficiálně požádá. Žádosti o přijetí, doplněné nezbytnými údaji o stavu ekonomiky dané země a o navržené výši členské kvóty, jsou předkládány Radě výkonných ředitelů. Po jejich přezkoumání jsou předloženy s kladným doporučením nebo se zamítavým stanoviskem Radě guvernérů.

⁹ HLAVÁČEK, K; SPÁČILOVÁ, L. Historie, současnost a perspektivy Mezinárodního měnového fondu. *Ekonomická revue*. 2006, 2, s. 4-20.

Při vstupu do MMF musí členská země splatit členský příspěvek, tzv. členskou kvótu. Výše této kvóty je vyjádřena v SDR¹⁰ a je stanovena s ohledem na ekonomický potenciál dané země, výši jejího hrubého domácího produktu a stupeň jejího zapojení do mezinárodního obchodu. Tyto členské příspěvky tvoří hlavní část základních zdrojů MMF. Celkový objem kvót dosahoval k 5. listopadu 2010 výše 476,8 SDR, tj. přibližně 755,7 mld. Dolarů. Vstupuje-li země do MMF, je jí stanovena původní kvóta ve stejné výši jako jsou kvóty členů srovnatelné velikosti a podobných rysů.

Největším členem MMF jsou Spojené státy americké s kvótou 37,1 mld. SDR, tj. je asi 56 mld. dolarů, což představuje 17,38% z celkového objemu kvót. Nejmenší členem je Palau¹¹ s kvótou 1,8 milionu SDR, tj. přibližně 2,7 mil. dolarů, což znamená pouhou tisícinu procenta celkového objemu kvót.¹²

Graf č. 2.1 Největší členové MMF podle členských kvót



Zdroj: IMF, 2011, vlastní úprava

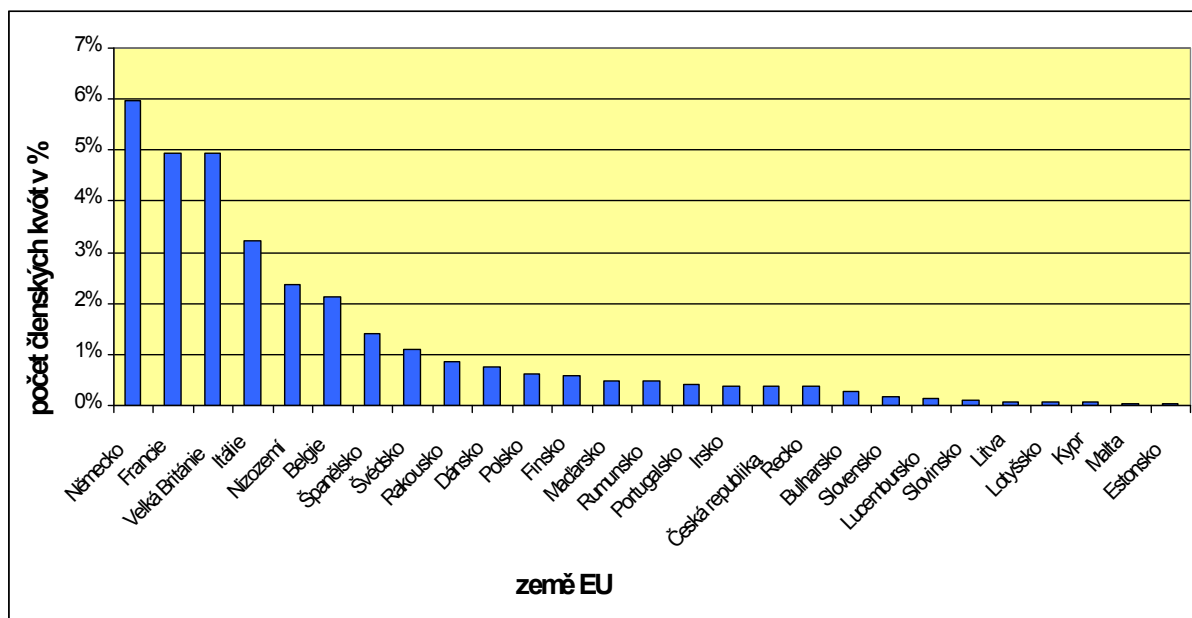
¹⁰ SDR – zvláštní práva čerpání jsou jednotnou měnou užívanou v rámci MMF. Používá se od roku 1970. Hodnota jednotky SDR se původně rovnala 1 americkému dolaru, od roku 1974 byla konstruována na základě koše 16 měn, v roce 1981 byl koš zúžen na 5 měn, nyní jsou v tomto koši obsaženy 4 měny – americký dolar, japonský jen, euro a britská libra. Dolarová hodnota SDR je uveřejňována denně na webových stránkách MMF.

¹¹ Palauská republika je ostrovní prezidentská republika ležící v Tichém oceánu 500 km východně od Filipín. Do roku 1994 bylo Palau poručenským územím OSN pod správou USA. Palauská republika je tedy jedním z nejmladších států světa. Více je se možno dočíst v kapitole 2.5.

¹² *International Monetary Fund* [online]. 2010 [cit. 2010-11-16]. IMF Quotas. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm>>.

Jak je zřejmé z grafu č. 1.1, prvních deset zemí s největšími kvótami se podílí na celkovém objemu kvót 55%, přičemž na zbývajících 177 zemí připadá dohromady 45%. Systém a kritéria přidělování členských kvót mají ekonomicky rozvinuté země.

Graf č. 2.2 Rozdělení kvót v členských zemích EU



Zdroj: IMF, 2011, vlastní úprava

Z grafu č. 1.2 lze vyčíst, jak se podílejí jednotlivé členské země Evropské unie na příspěvcích do MMF. Největší objem členských kvót má Německo s podílem 5,98% a naopak nejmenší má Estonsko a to 0,03%. Podíl na celkovém objemu kvót je 32,38% (27 zemí) a na zbývajících 160 zemí připadá dohromady 67,62%.

2.2.1 Členské kvóty

Členská kvóta vymezuje hlavní aspekty finančních a organizačních vztahů zemí k MMF. Jak již bylo zmíněno, každé členské zemi MMF je přiřazena kvóta, založena v podstatě na jeho pozici ve světovém hospodářství. Členské zemi kvóta určuje její maximální finanční závazek vůči MMF, jeho hlasovací právo a jaký má vliv na jeho přístup k financování MMF. Země musí zaplatit svůj příspěvek po vstupu do MMF, přičemž 25% musí být zapláceno v SDR nebo ve všeobecně akceptovatelné měně jako je dolar, euro, jen nebo britská libra, a zbývajících 75% platí členská země ve vlastní měně, a to formou neobchodovatelných směnek.¹³

¹³ Do roku 1978 platily členské země 25% členského příspěvku ve zlatě a 75% ve své domácí měně.

Kvóty jsou každých 5 let přezkoumávány a mohou být zvýšeny v případě nutnosti Radou guvernérů. Jakákoli změna kvót vyžaduje širokou podporu, musí být schválena 85% většinou. Existují dva hlavní způsoby revize kvót: celkové zvýšení a rozdělení zvýšení mezi členy. Tato revize dovoluje MMF posoudit přiměřenost kvót členů vzhledem k jejich potřebám financování platební bilance a vzhledem k jejich vlastní schopnosti uhradit tyto potřeby. Také umožňuje vzít v úvahu změny relativní pozice jednotlivých zemí ve světové ekonomice. Z dvanácti dosud provedených revizí kvót bylo pouze pět uzavřeno s tím, že není zapotřebí zvýšení kvót. K poslednímu zvýšení kvót při pravidelné revizi (jedenácté) došlo v lednu 1999, 45% zvýšení odráželo změny ve velikosti světové ekonomiky, zvýšení rizika finančních krizí a rychlé liberalizace obchodu a kapitálových toků. Dvanáctá pravidelná revize byla uzavřena 30.1.2003 bez návrhu na zvýšení kvót. K náhlému jednorázovému zvýšení kvót mimo pravidelné revize docházelo v posledních desetiletích jen zřídka, například Číně byla stanovena vyšší kvóta v roce 2001 v důsledku jejího opětovného převzetí suverenity nad Hongkongem.¹⁴ Poslední (čtrnáctá) revize schválena v dubnu roku 2008, ve které se členské státy dohodly, že by měly členské kvóty zvýšit. Dohodli se také na tom, že by se kvóty do budoucna měly navyšovat podle pozice členské země ve světové ekonomice.

V roce 2009 se skupina G-20 dohodla, že by měl fond předložit časový plán pro příští všeobecné zvýšení kvót. Další přezkum byl původně naplánován do konce roku 2013. Dohoda však je nyní, že by měla být dokončena do ledna 2011, dva roky před plánovaným termínem. Obecná kvóta hodnocení je příležitostí ke zvýšení zdrojů fondu a také poskytne prostor pro další vyvážení kvót a hlasovacích práv k dynamickým a rozvíjejícím se trhům ostatních ekonomik.

2.2.2 Jak se stanovují kvóty členským státům

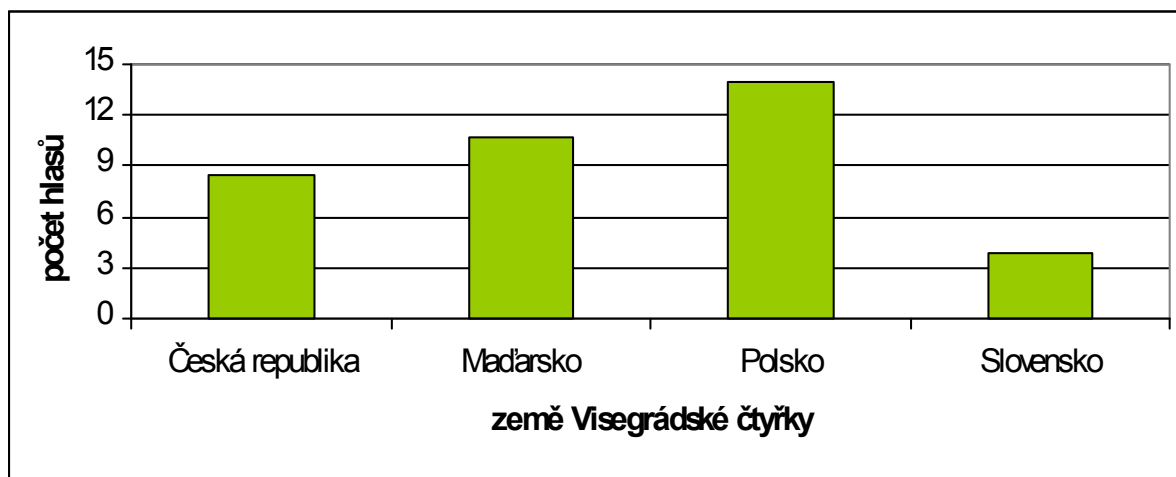
Při vstupu každé země do MMF jí je přiřazena počáteční kvóta ve stejném rozsahu jako kvóty pro stávající členy, které jsou zhruba srovnatelné velikostí a ekonomickou charakteristikou. Mezinárodní měnový fond používá vzorce pro určení kvót novým zemím. Aktuální vzorec kvót se skládá z váženého průměru HDP (jeho váha je 50%), otevřenost (30%), ekonomická variabilita (15%) a devizových rezerv (5%). Pro tento účel se HDP měří

¹⁴ HLAVÁČEK, K; SPÁČILOVÁ, L. Historie, současnost a perspektivy Mezinárodního měnového fondu. *Ekonomická revue*. 2006, 2, s. 4-20.

jako směs HDP na základě tržních směnných kurzů (váha 60%) a na směnné kurzy PPP (40%). Tento vzorec zahrnuje také „kompresní faktor“, který snižuje rozptyl vypočtené kvóty.

Výše členské kvóty pak určuje možnosti čerpání finančních prostředků členskou zemí a počet hlasů této země v hlasovacím mechanismu MMF. Stanovami MMF je dáno, že každá členská země dostává jako hlasovací základ 250 hlasů a k tomu na každých 100 000 SDR členské kvóty jeden další hlas. Podle toho mají USA 371 743 hlasů (16,74% z celkového počtu) a Palau má 281 hlasů (tj. 0,013% celkového počtu). Česká republika nyní dosahuje 819,3 hlasů, což znamená, že naše země disponuje v současnosti 8443 hlasy (viz graf č.3).

Graf č. 2.3 Země Visegrádské čtyřky podle počtu hlasů v MMF



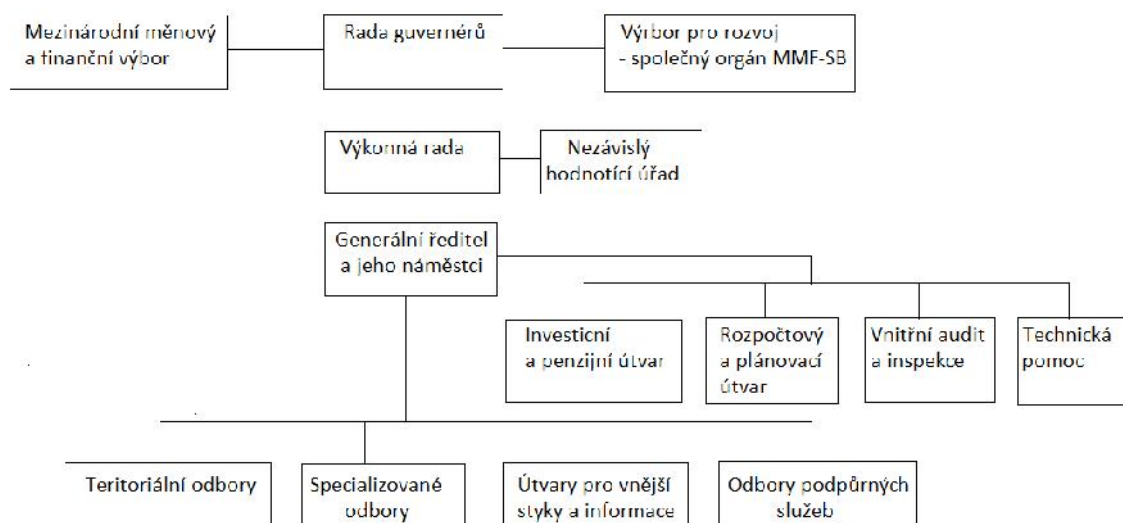
Zdroj: IMF, 2011, vlastní úprava

Postavení jednotlivých členů Visegrádské čtyřky je patrné z grafu. Nejlépe co do počtu hlasů je na tom Polsko (13,940), dále následuje Maďarsko (10,634), Česká republika (8,443) a jako poslední z této skupiny se umístilo Slovensko se 3,825 hlasy.

2.3 Řídící orgány MMF

Aby mohl Mezinárodní měnový fond úspěšně plnit svoje poslání v globálním světě, musí mít dobře fungující řídicí orgány, které splňují podmínky efektivnosti a legitimacy, musí mít dostatečné finanční prostředky ke své činnosti a vizi, jak svoje poslání naplňovat. Navrnutí odpovídající struktury řídicích orgánů pro jakoukoliv mezinárodní instituci, jako je i MMF, není jednoduché. Schopnost mezinárodní organizace dosáhnout svých cílů spočívá i v její legitimitě. Klíčové prvky řídicích orgánů tvoří Rada guvernérů, Výkonná rada, Mezinárodní měnový a finanční výbor, generální ředitel a pracovníci.

Obr. č. 2.1 Organizační struktura MMF



Zdroj: Sedláček, 20008, vlastní úprava

Pod Specializované odbory patří: Finanční odbor, Odbor fiskální politiky, Institut MMF, Právní odbor, Odbor měnových a kapitálových trhů, Odbor vývoje a revize politiky, Výzkumný odbor a odbor statistiky. Pod Odbory podpůrných služeb se řadí: Odbor lidských zdrojů, Odbor výpočetní techniky a všeobecných služeb, Odbor tajemníka MMF.

2.3.1 Rada guvernérů

Rada guvernérů je nejvyšší rozhodovací orgán MMF. Každou ze 187 zemí zastupuje jeden guvernér a jeho náhradník. Většinou jsou to ministři financí nebo guvernéri centrálních bank. Nemají pevně stanovenou dobu výkonu své funkce, ale zastupují zájmy své země až do doby, než je jmenován jejich zástupce. To je většinou spojeno s jejich odchodem z funkce, kterou vykonávají ve své zemi. Rada guvernérů převedla většinu svých povinností na Výkonnou radu, ale i tak si zachovala důležitou moc, která jí dává právo přijímat či vylučovat členské země z této organizace, měnit kvóty, upravovat znění článků Dohody, vyjadřovat se k rozpočtu a účetní závěrce.

Rada guvernérů se setkává každý rok na podzim. Ovšem mimořádné zasedání můžou být svolány kdykoli o to požádá nejméně 15 členských zemí nebo skupina zemí mající nejméně jednu třetinu z celkové hlasovací síly. Od roku 1953 jsou uskutečněna vždy dvě po sobě jdoucí výroční zasedání ve Washingtonu a každé třetí v některé z členských zemí mimo USA. Jestliže je zapotřebí hlasovat o důležitých otázkách v průběhu roku, existují postupy, které to guvernérům umožňují.

2.3.2 Výkonná rada

Výkonná rada se skládá z výkonných ředitelů, kteří zastupují akcionáře a kontrolují práci MMF. Vykonává veškerou činnost s výjimkou té, kterou Dohoda¹⁵ vymezila pro Radu guvernérů jakožto nejvyššího orgánu MMF. Dohlíží nad mnohostranným a dvoustranným dohledem, nad fungováním MMF a prací managementu a je současně platformou pro prezentaci zájmů členských zemí. Zasedání Výkonné rady probíhá přes celý rok, schází se i několikrát týdně.

V současné době činí členská základna MMF 187 zemí, které reprezentuje ve Výkonné radě 24 výkonných ředitelů. Pět členských zemí s největší kvótou – USA, Japonsko, Německo, Francie a Velká Británie – přímo jmenuje své výkonné ředitele. Další 3 konstituce¹⁶ se skládají pouze z jedné země, a jsou tak přímo reprezentovány vlastními výkonnými řediteli - Čína, Rusko a Saudská Arábie. Zbylých 179 zemí je rozloženo do 16 smíšených konstituencí s volenými výkonnými řediteli.¹⁷

¹⁵ Fond byl založen schválením Článků dohody (Articles of Agreement) roku 1944. 1945 Dohodu podepsalo 29 vlád včetně československé, toho roku fungování fondu vstoupilo v platnost.

¹⁶ Konstituce je dobrovolné uskupení států. Tvoří něco jako křeslo, tedy jeden hlas.

¹⁷ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

Tabulka č. 2.1 Výkonní ředitelé a hlasovací síla konstituenci

Výkonní ředitelé	Počet zemí v konstituenci	% z celkového počtu hlasů
Jmenovaní	-	
USA	-	16,74
Japonsko	-	6,01
Německo	-	5,87
Francie	-	4,85
Velká Británie	-	4,85
Volení		
Belgie	10 zemí	5,13
Holandsko	13 zemí	4,77
Mexiko	8 zemí	4,44
Itálie	7 zemí	4,1
Čína	jen Čína	3,65
Kanada	12 zemí	3,63
Thajsko	13 zemí	3,51
Korea	13 zemí	3,44
Dánsko	8 zemí	3,43
Egypt	13 zemí	3,19
Saudská Arábie	jen Saudská Arábie	3,16
Sierra Leone	20 zemí	3,01
Švýcarsko	8 zemí	2,78
Rusko	jen Rusko	2,69
Írán	7 zemí	2,42
Brazílie	9 zemí	2,41
Indie	4 země	2,35
Argentina	6 zemí	1,95
Rwanda	23 zemí	1,34

Zdroj: IMF, 2007, vlastní úprava

Česká republika je v tzv. belgické skupině, kde kromě ní a Belgie je dále Rakousko, Bělorusko, Maďarsko, Kazachstán, Lucembursko, Slovenská republika, Slovinsko a Turecko. V této skupině jsou zastoupeny 3 ze 4 států Visegrádské čtyřky. Polsko se nachází v tzv. švýcarské skupině spolu s Ázerbájdžánem, Kyrgyzskou republikou, Srbskem, Švýcarskem, Tádžikistánem, Turkmenistánem a Uzbekistánem.

Velikost a složení Výkonné rady je předmětem velké kritiky. Je to také tím, že ekonomicky vyspělé země mají dominantní postavení právě díky počtu a hlasovací síle výkonných ředitelů, zatímco rozvojové země a nově vznikající tržní ekonomiky jsou zastoupeny s ohledem na svůj počet a ekonomickou sílu neadekvátně. Na toto upozornil bývalý generální ředitel MMF de Rato ve své střednědobé strategii tím, že zdůraznil potřebu zvýšit roli menších zemí ve Výkonné radě realokací pozic výkonných ředitelů. USA s některými dalšími státy vytvářejí tlak, aby EU snížila počet svých výkonných ředitelů.

V současné době má EU ve Výkonné radě 7 výkonných ředitelů¹⁸ a 8 alternátů výkonných ředitelů. Jejich hlasovací síle je okolo 36%. Protože řada zemí hájí své národní zájmy, EU nevystupuje jako celek. Významní členové EU koordinují své pozice i v rámci G-7, a tak 36% hlasovací síly zatím efektivně neodpovídá této velikosti. Není možné očekávat, že by se tato situace vyřešila v horizontu střednědobé strategie. Především je třeba zdůraznit, že členství v MMF je založeno na individualitě, a ne na členství politických či ekonomických seskupení. Proto omezovat účast členských zemí na správě a řízení není v souladu s Dohodou.¹⁹

2.3.3 Mezinárodní měnový a finanční výbor

Vznikl v roce 1999, kdy byl přetvořen z Prozatímního výboru. Cílem této změny byl záměr posílit politické vedení MMF. IMCF se schází každý půlrok a to na jaře a na podzim, dohromady s Výborem pro rozvoj. Skládá se z 24 členů, kteří jsou guvernéry v MMF. Členská struktura odráží složení Výkonné rady.

Během své existence, tento vysoce politický poradní orgán s pevně naplánovanými schůzemi, začal čelit přílišnému stereotypu při svých jednáních. Místo toho, aby ukazoval a navrhoval řešení, jak by měl MMF reagovat, většinou prezentoval známé postoje jednotlivých zemí či skupin zemí. Problémem je i nedostatečná spojitost ve vedení tohoto orgánu. Bývá zvykem, že IMFC zvolí jednoho ze svých členů jako předsedu a umožní mu tuto funkci vykonávat, dokud je ve funkci i ve své domovské zemi. Ale ministři financí se obvykle rychle mění. Jestli předseda bude sloužit krátkou nebo dlouhou dobu, proto nezáleží na tom, jak dobře v IMFC pracuje.

Po osmiletém vládnutí ministra financí Velké Británie Gordona Browna, vystřídal v roce 2007 italský představitel Padou-Shioppa. Zvolení evropského kandidáta bylo spíše překvapením a teprve budoucnost ukáže, zda tato volba nebude muset být vykoupena většími obětmi ze strany Evropy.

¹⁸ Počet s mění v závislosti na rotaci výkonných ředitelů v jednotlivých smíšených konstitucích.

¹⁹ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

2.3.4 Generální ředitel

Generální ředitel je vrcholným představitelem, který je současně předsedou Výkonné rady a vrcholným ředitelem MMF. I když nedisponuje ve Výkonné radě hlasovací silou, kromě případu, že by hlasování bylo vyrovnané, jeho autorita a prestiž mohou být značné. Existuje zde neformální dohoda, že generální ředitel MMF je představitel Evropy, první náměstek generálního ředitele by měl být Američan a ostatní dva jeho zástupci by měli být z Asie, Afrika nebo Latinské Ameriky. Tento postup byl téměř vždy dodržován. V letech 1946-1951 Gutt (Belgie), 1951-1956 a 1956-1963 Jacobsson (Švédsko), 1963-1973 Schweitzer (Francie), 1973-1978 Witteveen (Holandsko), 1978-1987 Larosiére (Francie), 1987-1999 Camdessus (Francie). Volba dalšího generálního ředitele vyvolala velkou kritiku, protože poprvé v historii MMF byl jmenován neevropský kandidát. Japonsko jmenovalo svého ministra financí, ten a ani další navržený kandidát však nezískali většinou podporu a proto byl zvolen nový kandidát a to Köhler z Německa (2000-2004). Po odchodu Köhlera z funkce byl opět zvolen evropský kandidát de Rato ze Španělska (2004-2007). Rato však ve své strategické revizi tuto otázku znovu otevřel. Opět se však ukázalo, že by výběr měl být otevřený, transparentní a kandidát by neměl být jenom z Evropy. Ovšem změnit tuto zaběhnutou praxi nebude snadné. Po rezignaci de Rata v roce 2007 byl na jeho místo jmenován D. Strauss-Kahn (Německo). Jeho protikandidát byl ruský příslušník. Díky postoji USA se však tradice i nadále nezměnila.²⁰

2.4 Politické vlivy mimo formální strukturu MMF

Některé aktivity různých skupin i národní zájmy jednotlivých členských zemí přímo ovlivňují řízení a činnost této organizace. Většinou nejsou s MMF formálně spojovány, ale jejich působení v pozadí určuje další vývoj. Nyní si tyto klíčové představitele představíme.

Skupina G-7

Tuto skupinu tvoří především vyspělé státy – Francie, Německo, Itálie, USA, Velká Británie, Kanada a Japonsko. V roce 1975 začala pořádat každoroční ekonomické summity (na úrovni státu či vlád). Na úrovni ministrů financí a guvernérů centrálních bank se uskutečňují setkání nejméně jednou za půl roku a jejich cílem je monitorování vývoje světové ekonomiky a posouzení ekonomické politiky. Od roku 1982 je na tyto setkání zván

²⁰ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

i generální ředitel MMF. Stále více se ukazuje, že mezinárodní finanční agenda je určována na výročních summitech G-7 a ostatních ministerských setkáních této skupiny. Její rozhodnutí v roce 1999 ustanovit skupinu G-20 a Fórum finanční stability mimo struktury MMF jen tento dojem posiluje. Fond však taky využívá neformální struktury corporate governance, když vypukne systémová finanční krize. Management i pracovníci Fondu okamžitě začnou spolupracovat se zástupci G-7 na vypracování strategie a shromáždění potřebných finančních prostředků. Toto jednání se uskutečňuje mimo Výkonnou radu. Když je dohodnuto řešení, je Výkonné radě předložen návrh na schválení. Problém je však jeho malá transparentnost a skutečnost, že většina členských zemí není o ničem informována do doby, než je všechno dohodnuto.

Skupina G-20

Skupina G-20 byla vytvořena v Kolíně nad Rýnem na summitu G-7 v červnu 1999, jako nové fórum pro spolupráci a konzultace klíčových průmyslových zemí s představiteli nově vznikajících tržních ekonomik k otázkám mezinárodního finančního systému. Je složena z ministrů financí a guvernérů centrálních bank zemí G-7, z hlavních rozvojových zemí a nově vznikajících tržních ekonomik, z předsednické země EU (když není ze skupiny G-7), ECB a vedoucích představitelů brettonwoodských institucí. Členové skupiny G-20 jsou Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Čína, Francie, Německo, Indie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Korejská republika, Mexiko, Rusko, Saudská Arábie, Jižní Afrika, Turecko, Velká Británie, USA, EU. Mandát této skupiny a její členství překrývají z velké části IMFC, s výjimkou toho, že G-20 nezahrnuje velkou část rozvojových zemí a tím se jí dostává vyrovnané a univerzální členské základny. Přesto však tato skupina svým složením umožňuje hledání konsenzu k otázkám, které jsou pro MMF významné, a její doporučení či závěry jsou vždycky pečlivě posuzovány.

Skupina G-24

Skupina G-24 vznikla v roce 1971, jako institucionální vyjádření hlasu rozvojových zemí. Byla založena ke koordinaci postojů rozvojových zemí k mezinárodním měnovým otázkám a otázkám financování rozvoje, aby byly jejich zájmy adekvátně reprezentovány. Tato skupina není orgánem MMF, ale přesto jí MMF poskytuje sekretariát. Její setkávání se uskutečňuje dvakrát ročně před zasedáním IMFC a Výboru pro rozvoj. Skládá se z 24 zemí. Každý kontinent – Afrika, Asie a Latinská Amerika – jmenuje 8 zástupců na úrovni ministrů a jejich alternátů. Skupina soudržně podporuje ústřední úlohu MMF v mezinárodní

finanční architektuře a klade důraz na utváření konsenzu při rozhodování v MMF. Vnitřní soudržnost této skupiny se v posledních letech oslabovala tak, jak rostly rozdíly v zájmech různých skupin zemí – nově vznikajících tržních ekonomik, zemí vyvážejících ropu, nejvíce zadlužených chudých zemí. Vytvoření G-20 dále zvýšilo riziko oslabení soudržnosti této skupiny. Rozdílnost názorů mezi členy G-24 neumožnila této skupině být reálnou protiváhou G-7, což ovlivnilo její vliv na reformu finanční architektury. Členové této skupiny jsou Algerie, Argentina, Brazílie, Kolumbie, Demokratická republika Kongo, Côte d'Ivoire, Egypt, Etiopie, Gabon, Ghana, Guatemala, Indie, Irán, Libanon, Mexiko, Nigerie, Pákistán, Peru, Filipíny, Jižní Afrika, Srí Lanka, Sýrie, Trinidad a Tobago, Venezuela.²¹

2.5 Zvláštní práva čerpání (SDR)

Řada zemí koncem 60. let 20. století navrhovala vytvořit novou světovou měnu. Vzniklá myšlenka, byla již v roce 1946 na konferenci Breton Woods zamítnuta. Hlavním důvodem této myšlenky však bylo, že kdyby byl MMF transformován do světové centrální banky, mohl by vydávat ostatním centrálním bankám vlastní měnu. Ty by s ní mohly hradit své platby, navzájem si od sebe vypůjčovat a zasahovat na devizových trzích. USA, jako největší akcionář, byl pochopitelně proti. V roce 1967 bylo na konferenci v Riu rozhodnuto vytvořit zvláštní práva čerpání. Tento akt však musel být zapečetěn v Dohodě, a tak roku 1969 vstoupil v platnost První dodatek Dohody, ve kterém byl vytvořen právní předpoklad pro existenci SDR. Hlavním cílem bylo vytvoření nového rezervního aktiva mezinárodního měnového systému jako doplněk k americkému dolaru a zlatu.

Již od počátku bylo zřejmé, že se jedná o problém. Zrušení nebo alokace SDR musí být podle Dohody realizováno v souvislosti s uspokojením dlouhodobé globální potřeby rezervních aktiv. Dohoda ale nespecifikuje, jak má být tento požadavek realizován. Globální potřeba nemusí nutně znamenat, že tuto potřebu pocítují všechny země nebo většina zemí. Určité změny na protesty proti SDR byly přijaty v Druhém dodatku, jehož cílem bylo vytvořit z SDR základní rezervní aktivum v mezinárodním měnovém systému. Tato představa však nebyla naplněna, a tak SDR tvoří pouze nepatrný zlomek mezinárodních rezerv.

²¹ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

Dosud byly uskutečněny tři série alokací a to v letech 1970 – 1972, kdy bylo alokováno 9,3 mld. SDR a v období 1979 – 1981 se zásoba SDR navýšila o dalších 12,1 mld. SDR a naposledy v srpnu 2009 ve výši 161,2 mld. SDR.²²

2.5.1 SDR jako zúčtovací jednotka a měřítko hodnoty

V době vzniku byla hodnota SDR stejná jako jeden americký dolar, to znamená 35 SDR za unci zlata, ale SDR nebyly kryty ani zlatem, ani dolary. Když dolar devalvoval proti zlatu a ostatním hlavním měnám, SDR si zachovaly svoji nominální hodnotu zlata. Od toho mu byla přisouzena přezdívka papírové zlato. V roce 1974 byly SDR vyjádřeny jako koš 16 nejvíce užívaných měn. V roce 1981 se trh zúžil na 5 měn. Tyto měny byly poskládány z nevyspělejších zemí – americkému dolaru, japonskému jenu, německé marky, libry sterlingů a francouzského franku. V lednu 1999 byl tento koš snížen na 4 měny, když euro nahradilo marku a frank.

Tabulka č. 2.2 Výpočet hodnoty SDR

Měna	Váhy v %	Množství měny	Kurz	Ekvivalent USD
Euro	34	0,41	1,3323	0,546243
Japonské jen	11	18,4	83,4	0,220624
Libra sterlingů	11	0,093	1,5767	0,142376
US dolar	44	0,632	1	0,632
SDR	-	-	-	1,541243

Zdroj: IMF, 2010

Směnný kurz pro japonský jen je vyjádřen v počtu jenů za dolar, ostatní měny jsou vyjádřeny v dolarech za jednotku měny. Jako hodnota SDR vychází 1.541243.

MMF vede vlastní účty v SDR a několik dalších mezinárodních organizací také přijalo SDR jako zúčtovací jednotku. Téměř všechny pohledávky a pasiva MMF jsou denominovány v SDR. Koncem 70. let min. stol. bylo velmi rozšířené zavěsit národní měny na SDR, což ale byla reakce na nejistoty spojené s hodnotou dolaru, to však postupně ustálo.

²² IMF [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Special Drawing Rights. Dostupné z [www: <http://www.imf.org/external/about/sdr.htm>](http://www.imf.org/external/about/sdr.htm).

2.5.2 SDR jako prostředek směny a uchovatel hodnoty

Jakmile jsou SDR vytvořeny, mohou být využity v přesně stanovených transakcích zahrnujících MMF, členské země a omezený počet ostatních oprávněných držitelů. Fond může určit zemi se silnou platební bilancí, aby za SDR směnila volně použitelnou měnu. Očekává se, že tyto směny mezi členskými zeměmi jsou jen z důvodu posílení rezerv, a ne z důvodu změny složení vlastních rezerv. Ale od roku 1987 se tyto způsoby směny SDR nevyužívají. Rozšířenějším způsobem jsou dobrovolné dohody mezi členskými zeměmi, které umožňují výměny SDR za volně směnitelné měny. Tyto dohody jsou organizovány před MMF, který iniciuje prodej a nákup jménem členských zemí a zajišťuje, aby každý prodejce SDR našel současně kupce. Tyto dohody tak napomáhají zajišťovat likvidu systému SDR. Kromě již zmíněných transakcí MMF též uvádí sedm druhů operací, ve kterých členské země a stanovený počet oficiálních držitelů mohou užít SDR. Soukromý trh s SDR dosud nebyl vytvořen.

SDR jako uchovatel hodnoty jsou pro členskou zemi ekvivalentem zahraničních devizových rezerv. MMF platí úroky za držbu SDR jako rezervního aktiva. Současně však vybírá úrok za kumulativní alokaci SDR od svých členů. Protože tyto dva úroky jsou identické, tak se vynulují. Členské země, jejichž držba se rovná kumulativní alokaci SDR, nic nezískají ani nic neplatí. Užití SDR není bezplatné. Čistý dlužník odboru SDR platí úrok, zatímco čistý věřitel, který drží více SDR, nežli byla kumulativní alokace, dostává úrok.

Tabulka č. 2.3 Výpočet úroku SDR

Měny	Množství měny (A)	Kurz vůči SDR (B)	Úrok v % (C)	Výsledek=AxBxC
Euro	0,41	0,876408	0,6905	0,2481
Japonský jen	18,4	0,00767121	0,115	0,0162
Libra sterlingů	0,093	1,02921	0,49	0,0455
US dolar	0,632	0,64093	0,14	0,0567
SDR úrok	-	-	-	0,37

Zdroj: IMF, 2010

Úroková míra SDR se rovná váženému průměru vybraných krátkodobých cenných papírů ve čtyřech zemích, jejichž měny jsou obsaženy v koši SDR. Úrokové sazby, které jsou využívány, jsou tržní výnos počítaný z tříměsíčních amerických vládních dluhopisů, tříměsíční sazby Eurepo, třináctitýdenní sazby japonských vládních dluhopisů a výnosu

tříměsíčních britských vládních dluhopisů. Jako při stanovení hodnoty SDR jsou váhy zafixovány na 5 let. Úroky SDR se počítají týdně.²³

2.6 Čerpání prostředků z MMF

MMF poskytuje úvěry členských zemím, které mají problémy s platební bilancí. Účelem těchto půjček je tedy odstranění problémů platební bilance, případně podpora opatření např. v oblasti strukturální politiky, které mají zajistit zlepšení platební bilance země a zvýšit tak šance na trvalý růst ekonomiky. MMF neposkytuje prostředky na konkrétní projekty a aktivity.

Aby mohla členská země čerpat finanční pomoc z MMF, musí splnit dvě základní podmínky. První je, že musí prokázat, že má dočasné potíže v oblasti platební bilance a za druhé, musí předložit program opatření, která jsou zárukou, že tyto dočasné potíže platební bilance budou brzy odstraněny. Musí tedy prokázat, že je schopna zabezpečit dlouhodobě udržitelnou rovnováhu platební bilance. Poskytované prostředky využívá členská země samostatně, nicméně uvolňování prostředků je podmíněno plněním stanovených makroekonomických cílů neboli výkonnosti kritérií.

2.6.1 Platební podmínky čerpání zdrojů

Jako každá normální půjčka má i půjčka od MMF platební podmínky. Dlužnická země musí počítat s tím, že bude muset uhradit nejen jistinu, ale také i úroky a poplatky, a to v rámci stanoveného splátkového kalendáře.

2.6.2 Poplatky za poskytnuté půjčky

Půjčky ze zdrojů MMF podléhají základní úrokové sazbě, která může být doplněna úrokovou přírážkou, poplatkem za služby a poplatkem za rezervování zdrojů. Základní úroková sazba je stanovena na začátku každého finančního roku ve výši, která by měla MMF zaručit čistý plánovaný příjem. Její výše je dána úrokem SDR a k tomu připočtený určitým úrokovým rozpětím vyjádřeným v bazických bodech. Dále fond zavedl úrokové přírážky k základní úrokové sazbě. Tyto úrokové přírážky jsou aplikovány jednak v rámci Doplnkové rezervní facility, kde se zohledňuje časová vázanost zdrojů. Přírážky jsou využívány po dobu

²³ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

čerpání půjčky. K základní sazbě se od začátku připočítává 300 b.p. a po jednom roce se každých 6 měsíců připočítává 50 b.p. až do maximálního navýšení 500 b.p. Při čerpání úvěru nad 200% členské kvóty je účtována přírážky ve výši 100 b.p., při čerpání nad 300% kvóty ve výši 200 b.p. Přírážka se nevztahuje na půjčky v rámci CFF, nouzové pomoci nebo PRGF. Řada zkušených řídicích orgánů doporučuje sjednotit tyto přírážky, aby byly stejné u všech facilit. Členské země se totiž začaly chovat tržně a při splácení nebo výběru facilit zohledňovaly pouze jejich cenu. Kromě toho MMF účtuje i poplatek za rezervování zdrojů, ale ten je využíván jen, jak se realizuje čerpání. Fond vybírá i manipulační poplatek, který je účtován ve výši ½ procenta u každého nákupu.

2.6.3 Doba splatnosti půjček

Hlavním cílem politiky upravující splácení půjček je zajistit dostupnost zdrojů MMF všem členským zemím, které je budou potřebovat. Délka období, během kterého by mělo dojít ke splácení, se liší podle charakteru facility. V roce 2000 bylo zavedeno splácení dvou časových pásem, proto aby země splácely své půjčky rychleji. Bylo to zavedeno z toho důvodu, že docházelo ke zlepšení vnější pozice dlužnické země dříve, nežli se předpokládalo. Země, když necítily takový časový tlak, se splácením potom nespíchaly. Ale v případě, že členská země nebude moci termíny dodržet, bude muset požádat Výkonnou radu o prodloužení doby splácení na normální dobu, avšak toto prodloužení je možné pouze jednou. Blíže jsou přiblíženy podmínky pro splácení finanční pomoci z Fondu v následující tabulce.

Mezi další majetek MMF patří také zlato, které má nejen z důvodu finančního zdraví, ale také k pokrytí nepředvídatelných událostí. MMF drží 3217 tun, což představuje 103,4 mil. uncí. V hotovosti to činí, k srpnu 2009, 83 mld. Dolarů, což je třetí²⁴ největší oficiální držitel zlata na světě. Ve své rozvaze však fond oceňuje zlato na základě historických nákladů pouze částkou asi 9 mld. dolarů. Operace se zlatem podléhají přísným pravidlům.²⁵

²⁴ První největší držitel zlata na světě jsou Spojené státy, které drží 8946 tun zlata o aktuální hodnotě cca 298,5 mld. USD ve formě zlatých rezerv. Druhým největším držitelem zlata je německá Bundesbanka, která drží cca 3749 tun ve formě zlatých rezerv, což je cca 125 mld. USD. (www.patria.cz)

²⁵ IMF [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Gold in the IMF. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gold.htm>>.

Tabulka č. 2.4 Všeobecné podmínky finanční pomoci Fondu

Facilita	Poplatky	Splatnost		
		Povinná doba (rok)	Očekávaná doba (rok)	Splátka
Překlenovací úvěr	základní sazba + úroková přírážka	3 ¼ - 5	2 ¼ - 4	čtvrtletně
Rozšířená facilita	základní sazba + úroková přírážka	4 ½ – 10	4 ½ - 7	půlročně
Kompenzační finanční facilita	základní sazba	3 ¼ - 5	2 ¼ - 4	čtvrtletně
Pomoc v nouzi	základní sazby	3 ¼ - 5	neuplatňuje se	čtvrtletně
Doplňková rezervní facilita	základní sazba + úroková přírážka	2 ½ - 3	2 ½ -3	půlročně
PRGF: facilita proti exogenním šokům	0,5% ročně	5 ½ - 10	neuplatňuje se	půlročně

Zdroj: Financial Organization and Operations of the IMF, 2001, vlastní úprava

2.6.4 Facility

Za svou existenci Mezinárodní měnový fond vyvinul různé úvěrové nástroje a zařízení, které jsou šité na míru konkrétní situaci, která postihla členskou zemi.

Nové zvýhodněné zařízení pro velkoodběratele byly v lednu 2010, v rámci snižování chudoby a růstu (PRGT), reformovány, aby se finanční podpora Fondu pružněji a lépe přizpůsobila potřebám zemí s nízkými příjmy. Všechny zařízení podporují země zaměřené na dosažení udržitelné makroekonomické pozice. Mezi tyto finanční nástroje Fondu patří:

- Rozšířený úvěr (ECF) – je hlavním nástrojem Fondu pro poskytování střednědobé podpory velkoodběratelům s přetrvávajícími problémy s platební bilancí. Financování v rámci ECF nese v současné době nulovou úrokovou sazbu, s dobou odkladu 5 ½ roků a konečnou splatností 10 let.
- Pohotovostní režim (SCF) – poskytuje finanční pomoc zemím s nízkými příjmy a krátkodobou potřebou platební bilance. Může být použit v celé řadě případů, včetně předběžných opatření. Financování v rámci SCF nese v současné době nulovou úrokovou sazbu, s dobou odkladu 4 roky a konečnou dobou splatností 8 let.

- Rychlý úvěr (RCF) – poskytuje rychlou finanční podporu s mezenými podmínkami zemím, které čelí naléhavým problémům s platební bilancí. RCF zjednodušuje Fondu pomoc při mimořádných událostech v zemích s nízkými příjmy. Financování v rámci tohoto úvěru nese v současné době nulovou úrokovou sazbu. Doba odkladu je 5 ½ let s konečnou dobou splatnosti 10 let.

Stand-By Arrangement (SBA) je základním formou, která slouží k překonání krátkodobých výkyvů platební bilance a poprvé byl tento nástroj použit v Belgii roku 1952. Délka SBA je 12 – 24 měsíců se splatností 3 ¼ - 5 let po jejím poskytnutí. SBA může být poskytnuta na základě předběžného opatření země a to za podmínky, že země bude čerpat schválenou částku, ale jen v případě zhoršení podmínek. Tzn. Půjčka je uvolňována postupně na základě plnění výkonnostních kritérií. Čerpání podléhá ročnímu limitu 100% členské kvóty a kumulativnímu limitu.

Flexibilní úvěrové linky (FCL) je pro země s velmi silnými základy, politikou a je určen pro účely předcházení krizím. Opatření FCL jsou schvalovány pro země splňující předem stanovené kvalifikační kritéria. Délka FCL je jen jeden nebo dva roky a dobou splácení stejnou jako SBA. Samozřejmě se přístup mění, případ od případu. Vyplácení podle FCL jsou podmíněny realizací konkrétních politických ujednání, jako je tomu i v rámci SBA. Tam je flexibilita čerpání úvěru, buď v době kdy je schválen anebo je jen jako preventivní.

Flexibilní kreditní limit (PCL) je pro země s dobrými základy, které mohou čerpat střednědobé zabezpečení. Jeho délka je mezi jedním a dvěma roky. Přístup může být předložen až s 500% kvótou, která je k dispozici ke schválení a až s 1000% kvótou po 12 měsících s výhradou, že bude uspokojivý pokrok při snižování zranitelnosti. PCL může být čerpána, až nastanou neočekávané problémy s platební bilancí.

Rozšířená facilitu Fondu (EFF) – byla zřízena v roce 1974 na pomoc zemím, které potřebovaly řešit strukturální reformy. Její ustavení odráželo poznání, že problémy s platební bilancí mohou mít strukturální původ, a budou potřebovat delší období přizpůsobení a změnu domácí hospodářské politiky. Obvykle je poskytována na 3 roky, avšak splatnost čerpání je 4 ½ - 10 let. Fázové poskytování zdrojů je spojeno s plněním dohodnutých podmínek.

A v neposlední řadě **pomoc při mimořádných událostech**. MMF poskytuje pomoc v nouzi zemím, které zažily přírodní katastrofy nebo se objevují v nějakém konfliktu. Nouzové úvěry podléhají základní sazbě daně, i když úrokové dotace jsou k dispozici pro některé země v závislosti na dostupnosti. Půjčka musí být splacena mezi 3 ¼ - 5 rokem.

Tabulka č. 2.5 Opatření schválena v rámci hlavních zařízení v roce 2010 (v mil. SDR)

Nová ujednání	Počet měsíců, facilita	Schválená částka
Člen		
Angola	27 měsíců, Stand-By	858,9
Bosna a Hercegovina	36 měsíců, Stand-By	1,014
Kolumbie	12 měsíců, FCL	6,966
Dominik.republika	28 měsíců, Stand-By	1,094
Salvador	36 měsíců, Stand-By	513,9
Irak	24 měsíců, Stand-By	2,377
Jamajka	27 měsíců, Stand-By	820,5
Maledivy	36 měsíců, Stand-By	49,2
Maxiko	12 měsíců, FCL	31,528
Moldávie	36 měsíců, EFF	184,8
Polsko	12 měsíců, FCL	12,69
Rumunsko	24 měsíců, Stand-By	11,443
Sejšely	36 měsíců, EFF	19,8
Sri Lanka	20 měsíců, Stand-By	1,653
Celkem		72,213
Rozšíření ujednání		
Arménie	28 měsíců, Stand-By	165,6
Bělorusko	15 měsíců, Stand-By	651,4
Gruzie	33 měsíců, Stand-By	270
Pákistán	25 měsíců, Stand-By	2,067
Srbsko	27 měsíců, Stand-By	2,268
Celkem		5,422

Zdroj: IMF, výroční zpráva 2010

Ve vztahu k nízkopříjmovým zemím by měl být prioritou dohled, včetně nefinančních programů, zaměřený na makroekonomickou a finanční stabilitu. Důležitou součástí bude muset být i posuzování udržitelnosti dluhu. V řadě těchto zemí, poté co byly oddluženy, se objevují investoři, kteří nabízejí finanční pomoc, a bylo by velmi nešťastné, kdyby se dané země dostaly na špatnou dráhu s neudržitelným dluhem. Podle zpráv je považován vztah mezi Světovou bankou a MMF za neproduktivní. Právě oblast spolupráce, o které se stále hovoří, by měla být potencionálně klíčová pro zefektivnění úlohy MMF v nízkopříjmových zemích. Pro řadu nízkopříjmových zemí bude i nadále významnou finanční pomoc. MMF by měl poskytovat především krátkodobou finanční pomoc spojenou s problémy platební bilance.

Dále důležitou a nenahraditelnou činností zůstane poskytování technické pomoci, které je důležitým nástrojem při řešení ekonomické budoucnosti těchto zemí. Zmíněný pomoc by měla být zefektivněna zvýšenou finanční spoluúčastí odstupňovanou podle výše důchodu na hlavu. U zemí, které si to nebudou moci dovolit, by měl MMF společně s bilaterálními dárci tuto pomoc poskytovat bezplatně.

* * * Založení MMF bylo výsledkem snahy vytvořit nový stabilní mezinárodní ekonomický systém. Tato instituce byla vytvořena pro řešení měnových a finančních problémů pomocí mezinárodní spolupráce. V průběhu celé historie se odehrály významné události, které ovlivnily fungování MMF. Po pádu brettonwoodského systému se očekávalo, že MMF zanikne, ale následně bylo dokázáno opodstatnění jeho existence. Krize v 90. letech 20. stol. nastolily otázku, zda je MMF stále důležitý a významný při řešení globálních problémů. V dnešní době však k řešení globálních problémů je potřeba globální přístup, který je založený na mezinárodní spolupráci.²⁶

²⁶ SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

3. Charakteristika zemí Visegrádské čtyřky

Visegrád byl tehdejším sídlem maďarských králů již od roku 1335, ale také dějištěm jednání mezi polským, českým a maďarským králem. Panovníci se zde dohodli na těsné spolupráci v politických a obchodních otázkách, čímž o mnoho generací později inspiroval k založení další úspěšné středoevropské iniciativy. Visegrádská čtyřka je neoficiálním označením čtyř postkomunistických zemí ve střední Evropě – České, Maďarské, Polské a Slovenské republiky. Původně se tato skupina jmenovala Visegrádská trojka, Čtyřka je až důsledkem rozdělení Česko-slovenské federativní republiky v roce 1993. Svůj název získalo toto seskupení na setkání prezidenta ČSFR Václava Havla, premiéra Maďarska Józsefa Antala a prezidenta Polska Lecha Walesy, pořádaného v severomaďarském městě Visegrád 15. února 1991. Na tomto setkání politikové podepsali deklaraci blízké spolupráce tří resp. čtyř středoevropských zemí na jejich cestě k evropské integraci. Po rozpadu komunistického režimu byla kooperace mezi zeměmi důležitá pro jejich přechod od totalitního systému ke svobodné, pluralitní a demokratické společnosti.

Po přijetí zemí skupiny V4 do Evropské unie v roce 2004 výrazně vzrostly zahraničně-politické aktivity Visegrádské čtyřky a skupina se zaměřila na prosazování spolupráce a stability v širším regionu Střední Evropy. Spolupráce s Rakouskem a Slovinskem probíhá v rámci takzvaného Regionálního partnerství, s dalšími zeměmi střední a východní Evropy skupina spolupracuje v rámci takzvaného programu V4+.

Hlavní faktory vedoucí ke vzniku novodobé visegrádské spolupráce jsou:

- snaha o likvidaci pozůstatků komunistického bloku ve střední Evropě,
- snaha o překonání historických podrážděností mezi zeměmi střední Evropy,
- přesvědčení, že společným úsilím bude jednodušší dosáhnout naplnění vytyčených cílů, tj. úspěšně provést společenskou transformaci a začlenit se do evropské integrace.

V prvním období existence, což bylo v období 1991-1993, sehrála Visegrádská skupina důležitou roli při jednáních s NATO a EU. V dalším období začala spolupráce zemí V4 ztrácet na intenzitě, hlavně v důsledku převahy názoru, že individuální úsilí o vstup

do euroatlantických integračních uskupení bude efektivnější. Ke znovuoobnovení visegrádské spolupráce došlo roku 1998, po parlamentních volbách v České a ve Slovenské republice.²⁷

Po dlouhé období byla Visegrádská čtyřka vychvalována jako takřka ideální forma spolupráce mezi čtyřmi středoevropskými partnery. Přesto by se nemělo zapomínat na odlišné zájmy jednotlivých zemí, které se projevují v mezinárodní politice i v hospodářské oblasti. Co se týče nejbližších společných zájmů České republiky, je to pravděpodobně jen Slovensko. Pokud hovoříme o Polsku, to mělo vždy politické ambice odpovídající jeho velikosti a významu. Jeho přístup není pasivní, nýbrž chce být důležitým hráčem v evropské a světové politice. Polsko nejednou ukázalo, že má ve světě své vlastní zájmy, které nejsou vždy totožné se zájmy menších středoevropských států. Rozdílné zájmy Polska a ostatních států V4 se projevily nejen při jednání o rozpočtu EU. Zatímco Polsko s nižším HDP na obyvatele tlačilo na co nejvyšší míru přerozdělování, v zájmu ČR, podobně jako Slovenska, bylo snížit bruselské přerozdělování na minimum a ponechat zdroje v členských zemích. Argumenty, že by V4 mohla fungovat jako ekonomické lobby v EU, jsou velmi nepřesvědčivé.

Visegrádská skupina se nesetkala jen v tomto uskupení. V roce 1992 bylo v Krakově, na popud českého premiéra Václava Klause, podepsáno Středoevropské sdružení volného obchodu (CEFTA). CEFTA byla ve všech čtyřech státech ratifikována až v roce 1994. Hlavním cílem této dohody bylo vytvoření mezi svými stranami oblast volného obchodu. Dohoda upravovala liberalizaci vzájemného obchodu s průmyslovými a zemědělskými výrobky a oblasti spojené s realizací obchodu. To, že se jednalo o atraktivní organizaci, svědčil fakt, že se k zakládajícím zemím postupně připojily Slovinsko, Rumunsko, Bulharsko a zájem byl i ze strany pobaltské republiky bývalého Sovětského svazu a Chorvatska. Poté, co většina zemí CEFTA vstoupila do EU, ztratila dohoda o volném obchodu význam. Jedním z pilířů EU je volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. Přesto měla tato dohoda velký význam, protože ukázala, že volný obchod může existovat i bez společných institucí, norem a regulací.²⁸

²⁷ *Visegrad group* [online]. 2006 [cit. 2011-01-03]. Historie V4. Dostupné z WWW: <<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1014>>.

²⁸ LOUŽEK, M. *Virtually.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-15]. Visegrádská čtyřka – patnáct let poté. Dostupné z WWW: <<http://virtually.cz/archiv.php?art=10517>>.

Hájení zájmů v EU jsou mezi zeměmi V4 značně odlišné, na jedné straně zájmy menších států, Česka, Slovenska a Maďarska, a na druhé straně zájmy velkého ambiciózního Polska. Vstup do EU i další rozšíření NATO pak visegrádskou spoluprací do značné míry rozvazují. V4 není politické uskupení, nýbrž geografické vymezení prostoru, ve kterém se projevuje jak spolupráce zájmů, tak střety. Pro ČR jsou důležité vztahy s bezprostředními sousedy a to se Slovenskem, Polskem, Rakouskem a Německem. Nelze předstírat, že je Maďarsko významnějším partnerem než dva sousedící státy. Vnímat však Visegrádskou čtyřku idylicky a nevidět odlišné zájmy jejích aktérů by bylo nerealistické.²⁹

Mezinárodní visegrádský fond

Mezinárodní visegrádský fond (IVF) je mezinárodní organizace se sídlem v Bratislavě, kterou založily vlády zemí Visegrádské skupiny 9. června 2000. Cílem fondu je usnadnit a podporovat rozvoj a užší spolupráci mezi zeměmi V4 (a mezi zeměmi mimo EU, východní Evropou, západním Balkánem a jižním Kavkazem) prostřednictvím grantových podpor na podporu kultury, vědeckých a vzdělávacích projektů, výměnu mládeže, přeshraniční projekty a propagace cestovního ruchu, prostřednictvím jednotlivých programů mobility. Rozpočet fondu pro rok 2010 byl 6 mil.eur a skládá se z rovných příspěvků vlád V4. Fond provozuje čtyři grantové programy (Malé granty, Standardní granty, Visegrádský strategický program a Visegrád+), čtyři stipendijní programy a mnoho dalších podporujících programů. Řídící orgány Fondu jsou Rada velvyslanců a konference ministrů zahraničních věcí. Výkonný orgán fondu je složen z výkonného ředitele a náměstka výkonného ředitele. Většina příjemců grantu jsou nevládní organizace, obce a místní samosprávy, univerzity, školy a další veřejné instituce. Do konce roku 2010 již podpořil více než 3000 grantových projektů.³⁰

3.1 Česká republika

Česko je vnitrozemský stát ležící ve střední Evropě. Na západě sousedí s Německem, na jihu s Rakouskem, na východě se Slovenskem a na severu s Polskem. Rozkládá se na

²⁹ LOUŽEK, M. *Virtually* [online]. 2010 [cit. 2011-01-03]. Visegrádská čtyřka – patnáct let poté. Dostupné z WWW: <<http://www.virtually.cz/?art=10517>>.

³⁰ *Visegrad Fund* [online]. 2000 [cit. 2011-02-27]. International Visegrad Fund. Dostupné z WWW: <<http://visegradfund.org/about/>>.

území tří historických zemí – Čech, Moravy a části Slezska. Její rozloha činí 78 867 km². Žije zde cca 10,5 milionu obyvatel. Administrativně se člení na 14 samostatných krajů a hlavním městem je Praha. Náboženská struktura se v České republice člení na římskokatolickou (26,8%), Českobratrská církev evangelická (1,15%) a Církev československá husitská (0,97%), většina obyvatelstva je však nevěřící. 1. ledna 1993 bylo česko rozděleno z Československa na Českou republiku a Slovensko.³¹

Politický systém

Česká republika je demokratický stát, parlamentní republika. Výkonná moc je zastoupena prezidentem a vládou, přičemž vláda je vrcholovým orgánem výkonné moci. Vláda se zodpovídá Poslanecké sněmovně. Hlavou státu je prezident, volený každých pět let oběma komorami Parlamentu. Současný prezident Václav Klaus byl poprvé zvolen v roce 2003 a v roce 2008 byl zvolen do druhého volebního období. Prezident navrhuje ústavní soudce, které musí schválit Senát. Parlament České republiky je dvoukomorový, s Poslaneckou sněmovnou a Senátem. Do Poslanecké sněmovny se volí 200 poslanců každé čtyři roky na základě poměrného zastoupení. Jednou za dva roky se volbami obmění třetina Senátu na základě dvoukolových většinových voleb. Každý z 81 senátorů má šestiletý mandát. Strany zastoupené v parlamentu – Česká strana sociálně demokratická (22,1%), Občanská demokratická strana (20,2%), TOP 09 (16,7%), Komunistická strana Čech a Moravy (11,3%), Věci veřejné (10,9%) a ostatní.³²

Vstup České republiky do Evropské unie byl výsledkem úspěšného zakončení přístupových rozhovorů, během kterých se projednávaly podmínky členství České republiky v EU. Dne 1. května 2004 oficiálně vstoupila Česká republika do EU. Česká republika je členem mnoha zahraničních organizací např. NATO (1990), OECD (1995) a v dalších 60-ti dalších organizací.

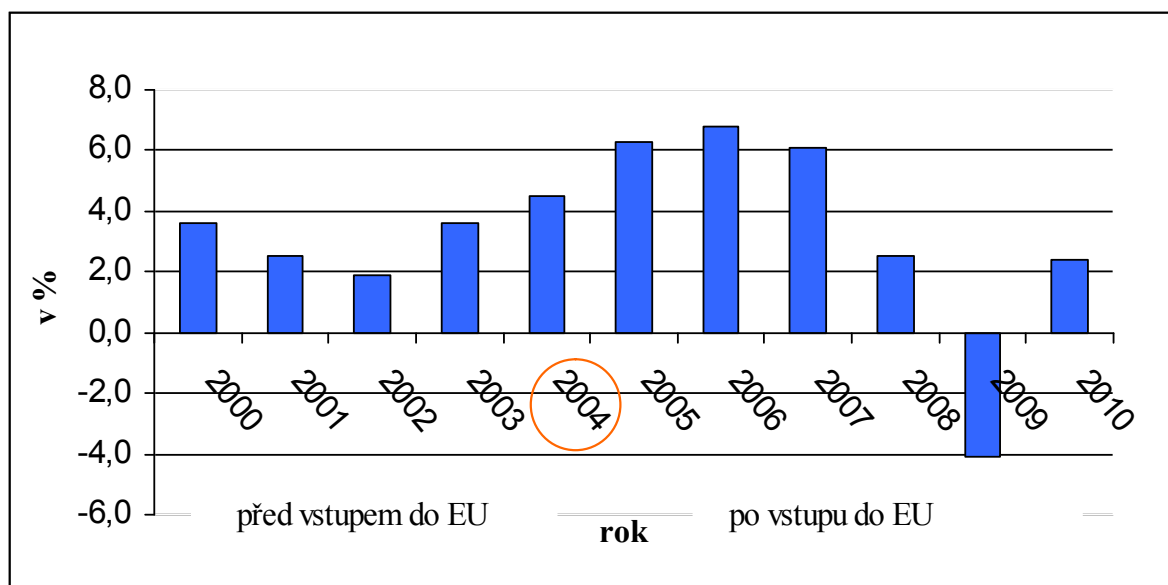
³¹ *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 2011-03-02]. Česká republika . Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/562/sekce/zakladni-informace/>>.

³² *Czech* [online]. 2010 [cit. 2011-03-02]. Politický systém České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.czech.cz/cz/88070-politicky-system-ceske-republiky>>.

3.1.1 Analýza vybraných ekonomických ukazatelů České republiky

Hodnocené období bude v rozmezí od roku 2000 do roku 2010. Což znamená, že je analyzován vývoj ekonomiky před vstupem, ale i po vstupu ČR do EU.

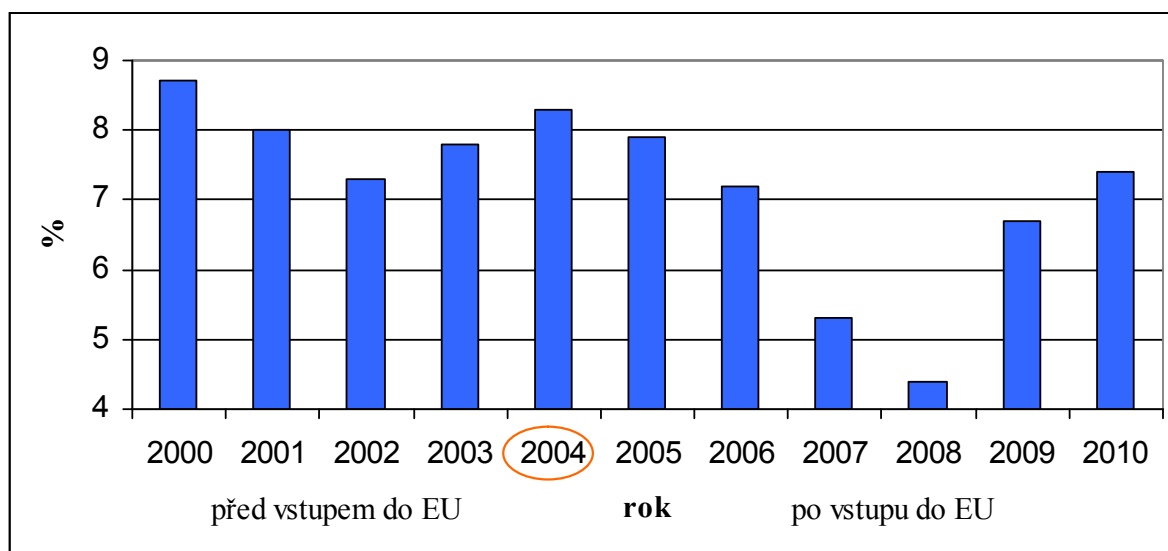
Graf č. 3.1 Růst reálného HDP v České republice (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Česká republika respektive Česká ekonomika dosahovala v letech 2000 až 2010 nerovnoměrného vývoje. Od roku 2000 docházelo k postupnému zpomalování růstu HDP až do roku 2002 na hodnotu 1,9%. Úspěšný ekonomický vývoj a růst HDP pokračoval v roce 2003 na výši 3,6%. Vývoj ekonomiky v dalších letech navazoval na pozitivní tendence z roku 2003. To bylo způsobeno i vstupem ČR do EU, kdy nastalo oživení evropské ekonomiky. V roce 2006 došlo k historicky největšímu růstu HDP a to na hodnotu 6,8%. Tímto se ČR zařadila mezi státy EU-25 s nejrychleji rostoucí ekonomikou. Zvyšování ekonomického výkonu bylo spojeno s růstem zaměstnanosti. Od roku 2006 však docházelo k postupnému snižování ekonomickému růstu, a to o 0,7 p.b. Avšak od zhruba poloviny roku 2007 docházelo v české ekonomice k postupnému sestupování hospodářského cyklu a zpomalování růstu HDP. Zásah globální ekonomické krize můžeme pozorovat v roce 2008 velkým snížením reálného růstu oproti roku 2007 a její nástup přišel v roce 2009, kdy se ekonomický růst vyhoupl do záporných čísel. Od posledního čtvrtletí roku 2008 až do druhého čtvrtletí roku 2009 procházela ekonomika recesí, kdy došlo ke snížení reálného HDP o 4,9%. Na konci roku 2009 však došlo k obratu a od té doby se v české ekonomice projevují tendence ke zrychlování růstu.

Graf č. 3.2 Průměrná míra nezaměstnanosti v České republice (v %)

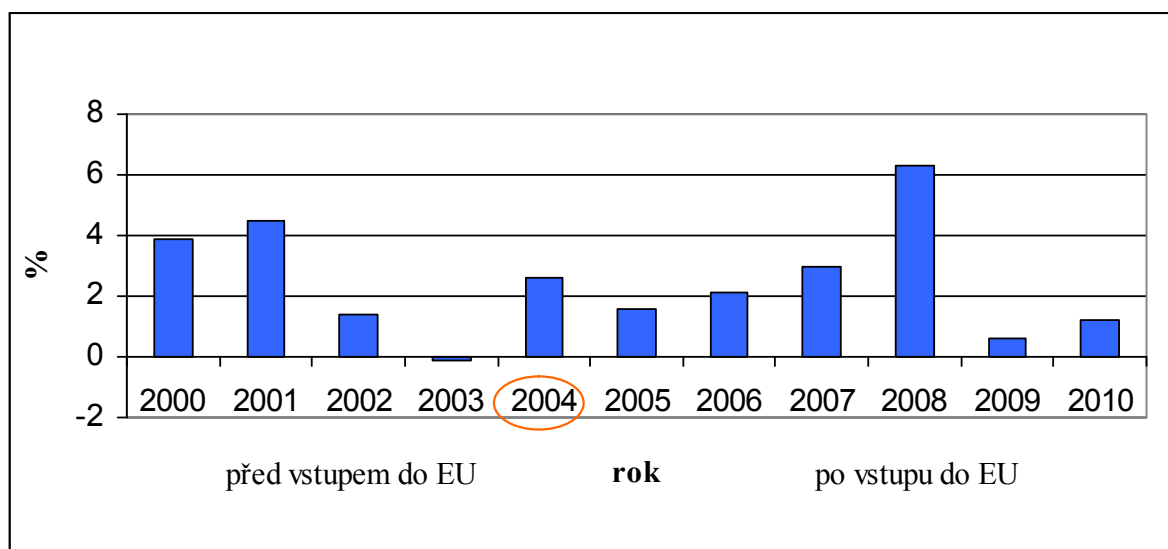


Zdroj: Eurostat, 2010, vlastní úprava

Nerovnováha na trhu práce se projevuje jako nezaměstnanost. Tento jev není jen výrazem nevyužívání pracovního potenciálu dané země, ale způsobuje velmi závažné sociální problémy, s nimiž se musí společnost vyrovnat. Proto je sledování situace na trhu práce v každé zemi mimořádně důležité. Nezaměstnanost České republiky vystoupala v roce 2000 na necelých 9%. V tomto roce se začal projevovat nárůst počtu předčasných starobních důchodů a zpožděné výsledky prodloužení povinné školní docházky. V celku pak rostl podíl dlouhodobě nezaměstnaných, což mělo za příčinu sociální problémy. Míra registrované nezaměstnanosti v roce 2001 mírně klesla na 8% a v roce 2002 měla podobné tendence, zde byl pokles ještě o dalšího 0,7 p.b. na 7,3%. Avšak již od roku 2003 se míra nezaměstnanosti začala zvyšovat. V tomto období začínal nárůst počtu nezaměstnaných, kteří aktivně hledali práci, ale i těch kteří byli aktivní v tzv. šedé ekonomice³³. V roce 2004 byl ještě nárůst o 0,5%. Od roku 2005 nastoupil mírný pokles a to o 0,6 p.b. Registrovaná nezaměstnanost vykazovala v průběhu roku 2010 velmi nestandardní vývoj.

³³ Šedá ekonomika – Je souhrnem ekonomických vztahů, které porušují běžné etické a morální normy společnosti, ale jsou většinou na hranici zákona a proto jsou často těžko právně postižitelné. Skrývání může mít mnoho důvodů a to např. vyhnout se zdanění nebo regulacím. Patří sem např. práce na černo, daňové úniky, prodej nekolkovaného alkoholu či cigaret apod.

Graf č. 3.3 Míra inflace v České republice (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Průměrná míra inflace za rok 2010 dosáhla 1,5%, což je po letech 2003 a 2009 třetí nejnižší hodnota. Inflační impulsy by měly být tlumeny přetrvávající cyklickou pozicí české ekonomiky v záporné produkční mezeře, zhoršení podmínkami na trhu práce a s tím spojený jen mírný růst mezd a spotřeby domácností. Inflaci je stále hodnocena jako nákladová. Na základě zmíněných faktorů určujících vývoj spotřebitelských cen očekáváme, že průměrná míra inflace v roce 2011 dosáhne 2,3% při zvýšení cen v průběhu roku o 2,5 p.b.³⁴

3.2 Maďarsko

Maďarsko je vnitrozemský stát ležící ve střední Evropě. Hraničí s Rakouskem a Slovinskem na západě, s Chorvatskem a Srbskem na jihu, s Rumunskem a Ukrajinou na východě a se Slovenskem na severu. Rozloha Maďarska je 93 030 km². Počet obyvatel je cca 9 992 339.³⁵ Maďarsko se člení na 19 žup a hlavní město, které je Budapešť. Náboženské členění v Maďarsku je rozděleno na římskokatolickou církev (51,9%), kalvinistickou³⁶ (15,5%), luteránskou (3%), řeckokatolickou (2,6%) a ostatní (25,6%).

³⁴ MFCR [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Predikce vývoje makroekonomických indikátorů. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MakroPre_2011Q1_C_pdf.pdf>.

³⁵ CIA [online]. 1947 [cit. 2011-02-28]. Hungary. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hu.html>>.

Maďarsko je v dnešní době členem OECD (1989), WTO (1995) a v mnoho dalších významných mezinárodních organizacích a uskupení.

Politický systém

Hlavou státu je prezident, který je volen nepřímo parlamentem na 5 let, a to s omezením na maximálně dvě volební období. Prezidentem pro toto volební období je Pál Schmitt. V Maďarsku je funkce prezidenta hlavně reprezentativní. Vládu tvoří její předseda a ministři, předseda je volen parlamentem na návrh prezidenta. V Maďarsku funguje vyjádření tzv. konstruktivní nedůvěry. To znamená, že nedůvěra může být vyslovena pouze v případě, pokud je parlament schopen schválit zároveň nového předsedu vlády. Zákonodárná moc je svěřena jednokomorovému parlamentu, Národnímu shromáždění, které má 368 poslanců. Maďarský systém volby poslanců do parlamentu je poměrně složitý a v politologické terminologii je nazýván smíšený. Cílem takto složitého systému bylo zajistit vládnoucí koalici stabilní většinu v Parlamentu. Poslední volby se konaly v dubnu 2010. Vítěznou stranou se stala pravicová Fidesz – Maďarská občanská unie, která drtivě se ziskem 263 mandátů porazila Maďarskou socialistickou stranu. Díky dvoutřetinové většině, kterou v parlamentu Fidesz má a jež je zapotřebí ke změně ústavních zákonů, může bez problémů přistoupit k nutným reformám. Premiérem se stal Viktor Orbán.

Maďarská republika je členem EU od května 2004, ale již v přístupovém období se aktivně účastnila části rozhodovacích procesů v Unii, např. jednání Konventu o budoucnosti Evropy. Vstup do EU probíhal v referendu, kde se 84%³⁷ občanů Maďarska vyjádřilo pro vstup. Maďarsko patří do skupiny středně velkých států a profiluje se velmi proevropsky, tzn., že v zásadě podporuje další prohlubování evropského integračního procesu jak v rovině ekonomické, tak v rovině politické.

3.2.1 Analýza makroekonomických ukazatelů Maďarska

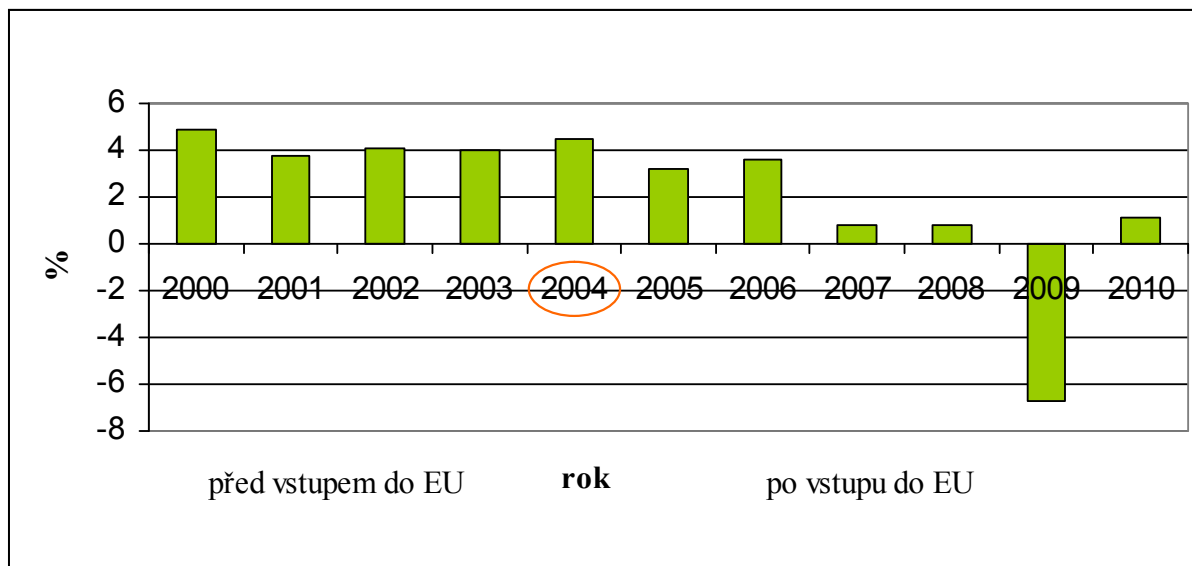
Následné zhodnocení makroekonomických ukazatelů je z období před vstupem i po vstupu do EU. Což nejlépe vystihne ekonomickou situaci Maďarska v časovém horizontu

³⁶ Protestantské vyznání založené J.Kalvínem. Základní je víra v naprosté předurčení člověka a nezasahování Boha do běhu světa, pokládající bibli za jediný pramen víry, ale nedovolující její osobní výklad.

³⁷ *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 2011-03-09]. Maďarsko. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/479/sekce/madarsko-v-evropske-unii/>>.

deseti let. Maďarsko bylo jednou ze zemí, které nejvíce zasáhla světová krize, což je ukázáno v následující makroekonomické analýze.

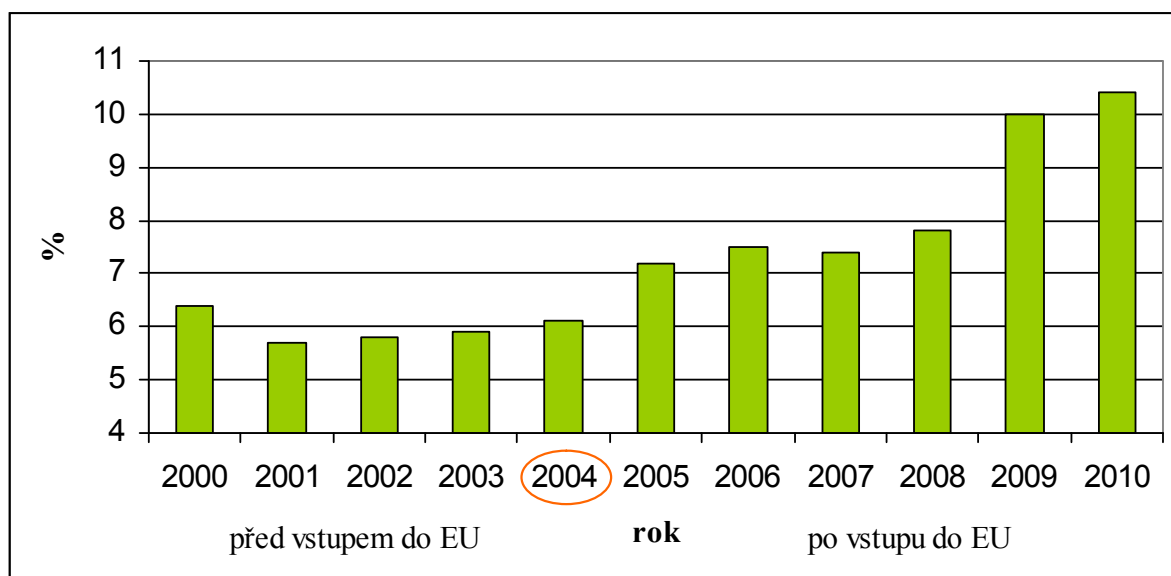
Graf č. 3.4 Růst reálného HDP v Maďarsku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Maďarská ekonomika na počátku roku 2000 prodělávala ekonomický rozvoj. HDP země vzrostlo na výši 5,2%. V průběhu dalších čtyř let nebyl v růstu HDP výraznější pokles či růst. Velmi markantní propad zaznamenalo Maďarsko v roce 2007, kdy se reálné HDP propadlo o 2,8 p.b. V roce 2009 byl tento pokles způsoben vlivem celosvětové finanční a hospodářské krize. Reálný růst HDP poklesl o 5,9 p.b. a tímto se dostalo do záporných hodnot. V roce 2010 se Maďarsko pomalu vzpamatovává z finanční krize, a to ekonomickým růstem o 5,6 p.b. na výši 1,1%

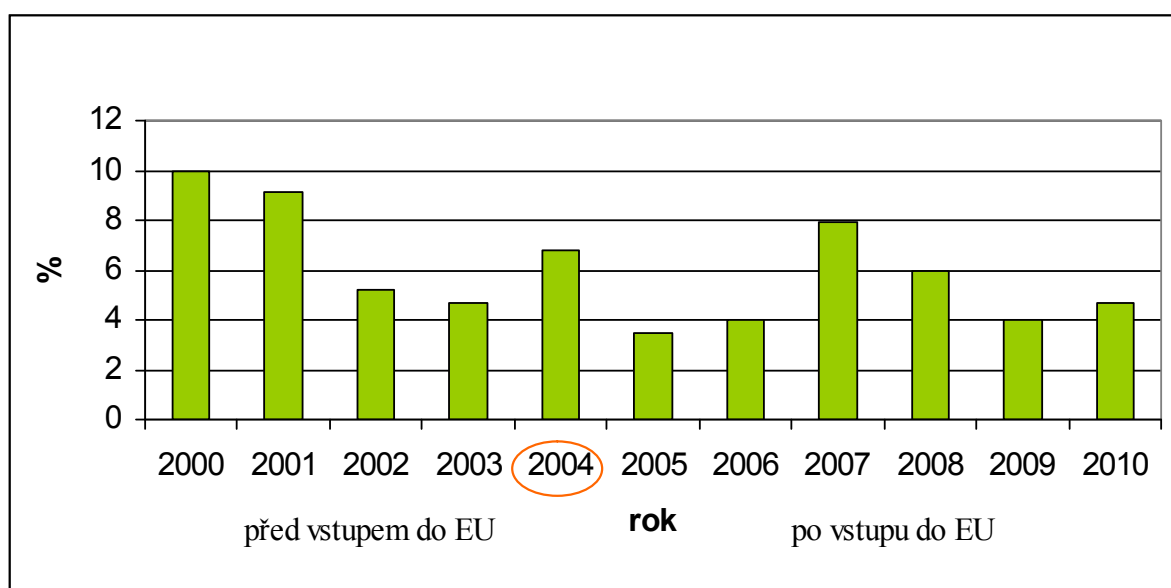
Graf č. 3.5 Průměrná míra nezaměstnanosti v Maďarsku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2010, vlastní úprava

Nejnižší míry nezaměstnanosti dosahovalo Maďarsko v roce 2001, od té doby následoval pozvolný avšak neustálý růst. Tento výrazný růst byl způsoben poklesem reálných mezd, což způsobilo demotivaci a ochotu pracovat. Dalším aspektem nezaměstnanosti mohl být masivní rozvoj terciárního vzdělávání, což bylo preferováno větším množstvím mladé generace, která tímto nevstoupila na pracovní trh. Maďarsko v roce 2009 zažívalo nejhorší ekonomický propad za téměř 20 let a jeho situace se zhoršila především díky globální finanční a ekonomické krizi. Nezaměstnanost se ocitla na 10% a v roce 2010 nadále rostla.

Graf č. 3.6 Míra inflace v Maďarsku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Během sledovaného období dosáhla míra inflace nejnižších hodnot v roce 2005, avšak nikdy se nepřiblížila k deflaci. V roce 2007 byla inflace nejvyšší v zemích EU a to 7,9%. Za růstem cen stály zejména potraviny a pohonné hmoty. Ceny potravin jsou podle statistiků rostoucí hlavně kvůli špatné úrodě. Celkově je vývoj inflace v Maďarsku řazen k nevyššímu v EU.

3.3 Polsko

Polsko je stát ležící ve střední Evropě a hraničí s Německem na západě, s Českem a Slovenskem na jihu, Běloruskem a Ukrajinou na východě a s Litvou a Ruskem na severu. Polsko má přístup k Baltskému moři. Jeho rozloha činí 311 888 km². Počet obyvatel je cca 38 167 000. Polsko je velmi věřící národ a o tom vypovídá i náboženské složení. K římskokatolickému vyznání se hlásí 88% polského obyvatelstva, pravoslavní 1,3% a Svědkové Jehovovi 0,3%. Od roku 1999 je v platnosti nové trojstupňové teritoriální rozdělení státu, jehož jednotkami jsou wojewodstwa (vojvodství-kraje), powiaty (okresy) a gminy (obce). Polsko je rozděleno na 16 wojvodství, 397 okresů a 2 478 gmin. Hlavním městem Polska je Warszawa.³⁸ Polsko je členem OSN (1993), NATO (2004), OECD (2000) atd.

Politický systém

Polsko je parlamentní republikou. Parlament je dvoukomorový a tvoří jej Sejm a Senát. V čele státu stojí prezident Bronisław Komorowski (od 6. srpna 2010). Vládní strany v Polsku: Občanská platforma – liberálně-konzervativní strana, Polská lidová strana a mezi opozicí patří Právo a spravedlnost – představuje klasickou polskou pravici, Liga polských rodin – radikální a populistická verze, rolnické hnutí Sebeobrana a Polská strana práce – levicová strana.³⁹ Předseda vlády je Donald Tusk⁴⁰ (občanská platforma).

³⁸ *BusinessInfo* [online]. 1997 [cit. 2011-03-02]. Polsko: Základní informace o teritoriu. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/polsko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000792/>>.

³⁹ *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 2011-03-02]. Polsko - Politický systém. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/465/sekce/politicky-system/>>.

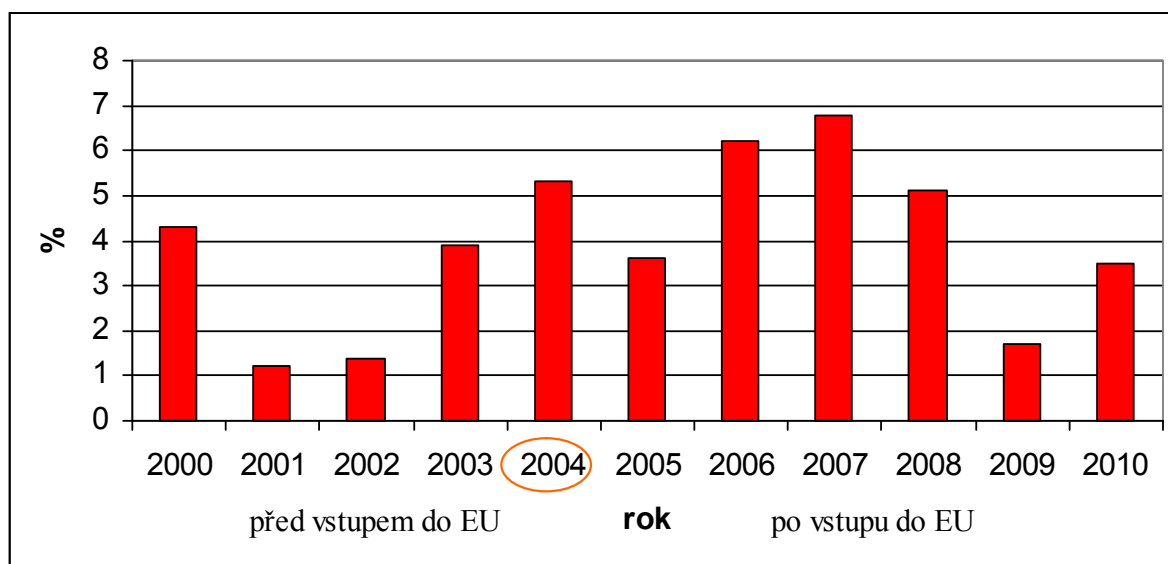
⁴⁰ *BusinessInfo* [online]. 1997 [cit. 2011-03-02]. Polsko: Vnitropolitická charakteristika. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/polsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000792/>>.

Polsko bylo další zemí, která vstupovala s Českou republikou a Maďarskem do EU. Takže je také členem od 1. května 2004. V referendu se polské obyvatelstvo vyjádřilo celými 77%⁴¹. Dokud nevstoupilo Rumunsko a Bulharsko do EU (2007), bylo Polsko nejchudší zemí EU. Pro Polsko je členství v EU výhodné hlavně proto, že získá příležitost urychlit svůj hospodářský a společenský rozvoj země a zlepši přístup svého zboží na trhy EU.

3.3.1 Analýza makroekonomických ukazatelů Polska

Sledované období je od roku 2000 do 2010. Makroekonomická situace Polska je tak názorně porovnávána před vstupem do EU a po vstupu.

Graf č. 3.7 Reálný růst HDP v Polsku (v %)



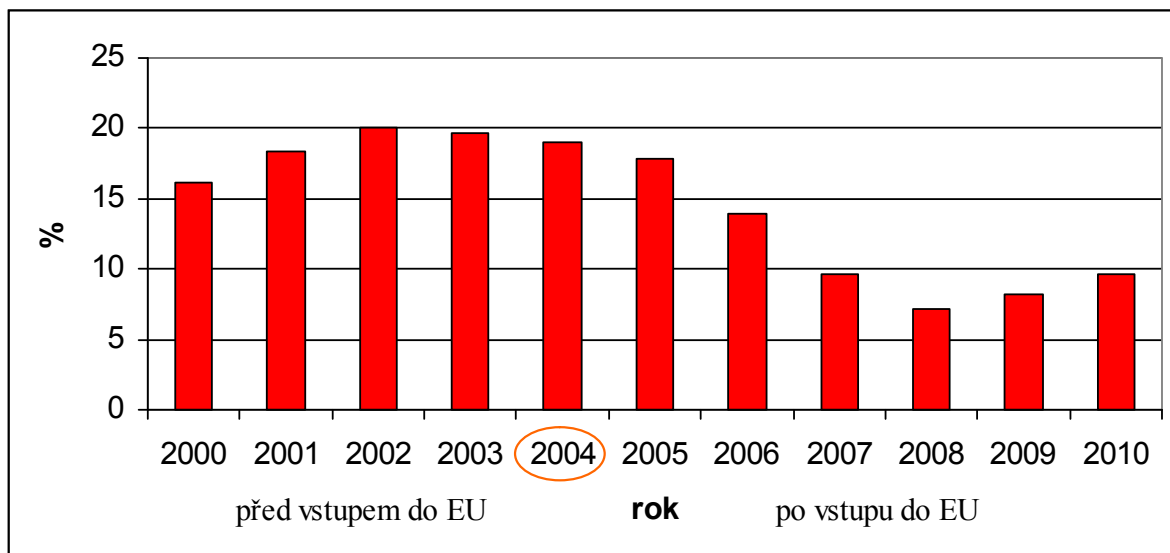
Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Vývoj reálného růstu HDP byl velmi nerovnoměrný. V roce 2001 a 2002 se polská ekonomika dostávala do mírné recese, což bylo překlenuto hned v následujícím roce ve výši 3,9%. V roce 2006 dosahovala polská ekonomika největšího ekonomického růstu a to až ve výši 6,2%. Zato na druhé straně, nejnižšího růstu od doby vstupu do EU, bylo dosaženo v roce 2009 a to 1,9%. V tomto období byla finanční krize v plném proudu, avšak Polsko bylo jednou ze zemí V4, kterou krize postihla relativně nepřímo. V ekonomice došlo ke zpomalení růstu HDP, ale ne až tak výraznému jak to bylo u ostatních zemí. Polská

⁴¹ Euroskop [online]. 2005 [cit. 2011-03-09]. Polsko. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/466/sekce/polsko-v-evropske-unii/>>.

ekonomika má všeobecně velmi dynamický růst HDP. Až do vypuknutí světové krize vykazovalo Polsko jeden z největších růstů HDP v EU, čímž bylo poctěno velké důvěře zahraničních investorů.

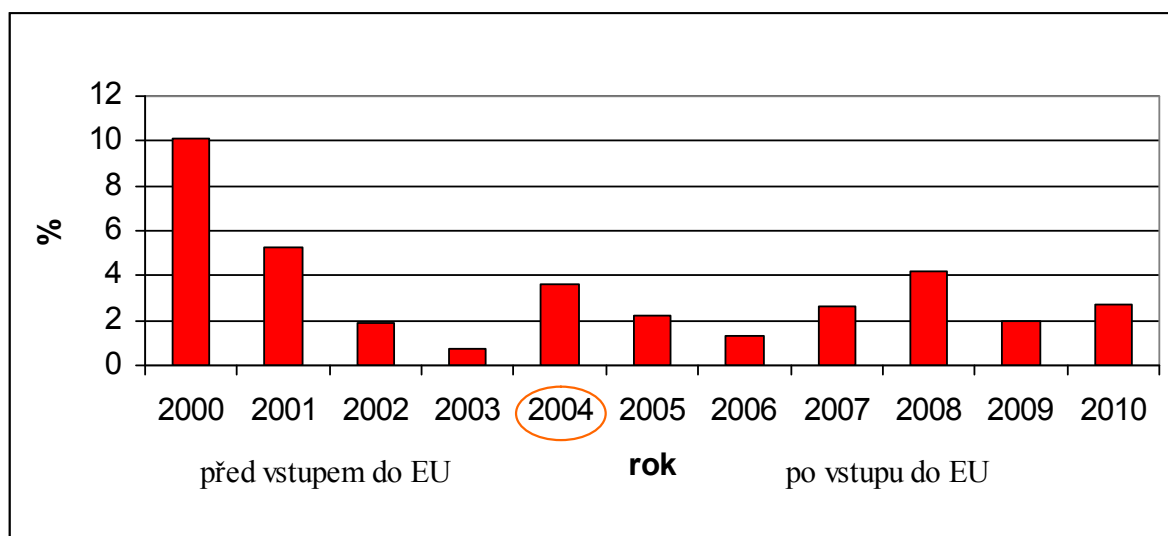
Graf č. 3.8 Míra nezaměstnanosti v Polsku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2010, vlastní úprava

Míra nezaměstnanosti v Polsku vykazovala na začátku 20. století relativně vysokých hodnot. Právě nezaměstnanost je jedním z největších polských problémů spolu s nerovnováhou veřejných financí. V roce 2002 dosahovala nejvyšších hodnot a to rovných 20%. Ekonomika se začala po vstupu do EU oživovat, což zlepšilo i nezaměstnanost v zemi. Od roku 2003 docházelo k postupnému snižování až do roku 2008, kdy byla nezaměstnanost na 7%. Od roku 2009 byl zaznamenán nárůst, což bylo způsobeno trvající ekonomickou krizí.

Graf č. 3.9 Míra inflace v Polsku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

V roce 2000 dosahovala míra inflace nejvyšších hodnot. Naproti tomu nejnižších hodnot bylo dosaženo v roce 2003 a to jen 1,3%. V následujících letech nebyly výkyvy v růstu cenové hladiny až tak výrazné. Snad jen rok 2004 a 2008 přinesly menší nárůsty. V roce 2010 nabyla inflace zase vyšších hodnot a to díky zdražování potravin a energie. Na změny cenových hladin měly největší podíl administrativní zásahy v oblastech nepřímých daní, poptávkové tlaky a již zmíněné změny cen potravin a ropy na světových trzích.

3.4 Slovensko

Slovensko se nachází v srdci střední Evropy a sousedí na západě s Českem a Rakouskem, na jihu s Maďarskem, na východě s Ukrajinou a na severu s Polskem. Jeho rozloha je 49 039 km² a počet obyvatel cca 5 429 763. K náboženství se na Slovensku hlásí 82% obyvatel a to k římskokatolickému, 8,2% k evangelickému, 6,9% k augšpurskému vyznání a 4,8% k řeckokatolické církvi. Bez vyznání je 13% obyvatel. Od roku 1996 se Slovensko člení na 8 samosprávních krajů (Bratislavský, Košický, Nitrianský, Prešovský, Žilinský, Trenčianský, Trnavský a Banskobystrický) a 79 okresů. Hlavním městem je Bratislava.⁴² Slovensko je členem mnoha významných mezinárodních organizací a regionálních uskupení, zmíním např. MMF (1993), OSN (1993), OECD (2000), NATO (2004), eurozóna (2009) apod.

⁴² *BusinessInfo* [online]. 1997 [cit. 2011-03-02]. Slovensko: Základní informace o teritoriu. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/slovensko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000797/>>.

Politický systém

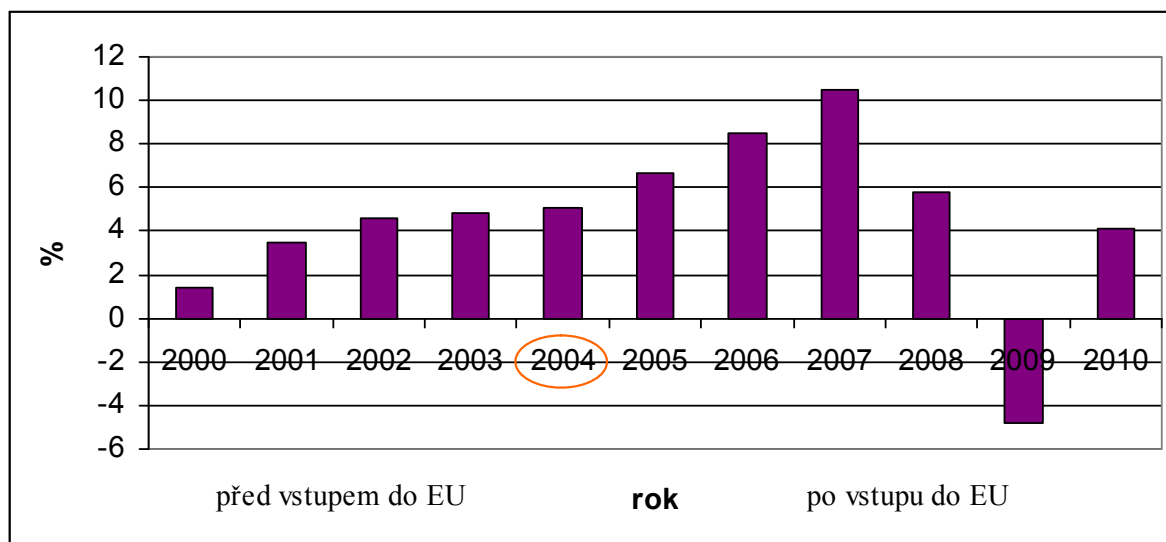
V Slovenské republice je standardní politický systém s rozdělením na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zákonodárnou moc představuje jednokomorový parlament. Hlavou státu byl zvolen na pětileté funkční období Ivan Gašparovič. Předsedkyní vlády se stala Ivetta Radičová. Od 9. července 2010 je nová slovenská vláda. V roce 2010 vyhrála strana SMĚR-SD, dále skončila opoziční strana SDKÚ-DS následovaná novou politickou stranou Sloboda a Solidarita.⁴³

Slovensko se připojilo k EU 1. května 2004 spolu s dalšími devíti státy⁴⁴. Na Slovensku se vyjádřilo 92,4%⁴⁵ slovenského obyvatelstva. Počet členských států vzrostl z 15 na 25. V nově přistoupivších zemích se zvýšila životní úroveň, modernizovalo hospodářství a byly vytvořeny stabilnější instituce.

3.4.1 Analýza makroekonomických ukazatelů Slovenska

V této kapitole bude zhodnocena ekonomická situace Slovenska pomocí vybraných ekonomických ukazatelů v letech 2000 – 2010.

Graf č. 3.10 Růst reálného HDP na Slovensku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

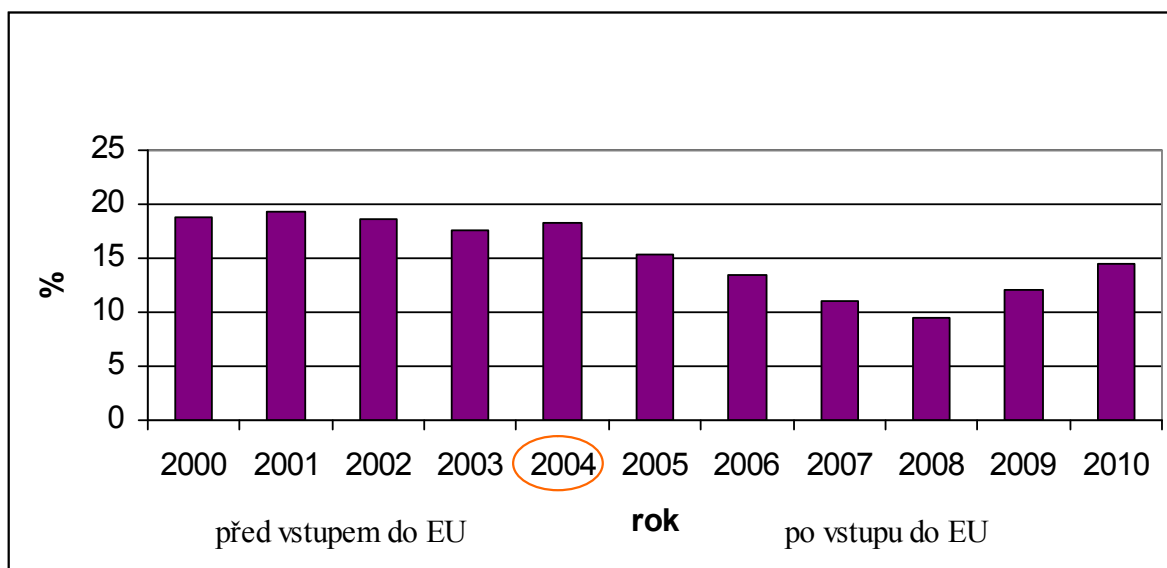
⁴³ *BusinessInfo* [online]. 1997 [cit. 2011-03-02]. Slovensko: Vnitropolitická charakteristika. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/slovensko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000797/>>.

⁴⁴ Mezi další státy patřilo Česko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr, Maďarsko, Malta, Polsko a Slovinsko.

⁴⁵ *Euroskop* [online]. 2005 [cit. 2011-03-11]. Slovensko. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/454/sekce/slovensko-v-evropske-unii/>>.

Slovenská ekonomika dosahovala na počátku 20. století velmi nízkého ekonomického růstu. Od roku 2001 již postupně docházelo ke zrychlení na 3,5%, což bylo dosaženo především zvýšením domácí spotřeby, která byla ovlivněna výrazným poklesem cenové hladiny v tomto roce. V dalších letech již ekonomika Slovenska neustále nabírala na ekonomickém růstu až do roku 2007, kdy HDP dosahovalo nejvyšších hodnot a to 10,5%. V roce 2008 se Slovensko díky celosvětové ekonomické krizi dostává do recese a v roce 2009 již HDP dosahuje záporné hodnoty. V roce 2010 se ekonomika pomalu vrací ke svému růstu.

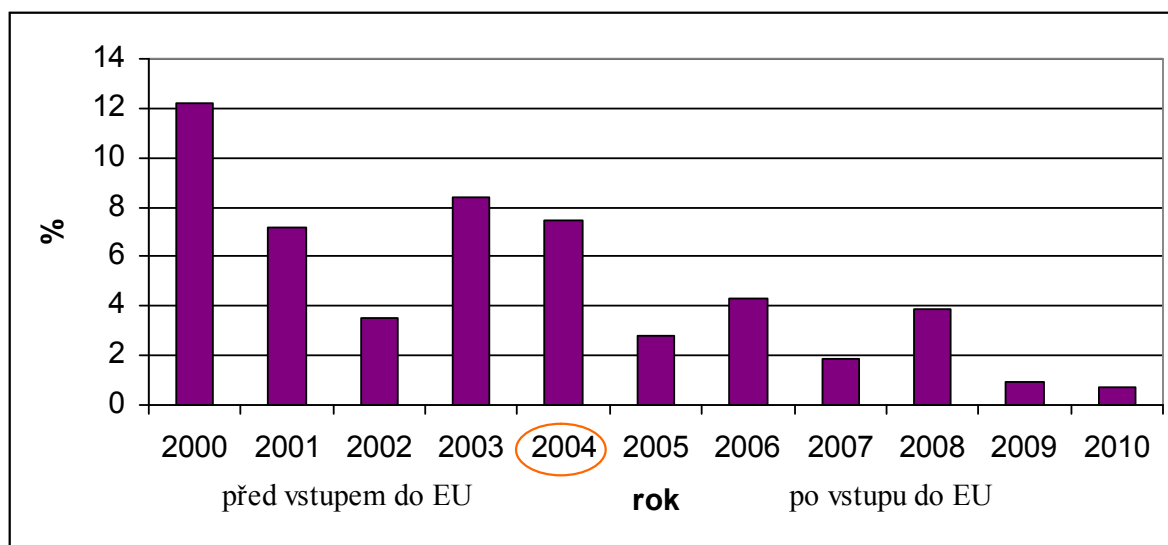
Graf č. 3.11 Míra nezaměstnanosti na Slovensku (v %)



Zdroj: Eurostat, 2010, vlastní úprava

Rok 2000 nebyl pro Slovensko v oblasti nezaměstnanosti zrovna lehký. V tomto roce byl novelizován zákon o zaměstnanosti, což vedlo ke zpřísnění podmínek na pracovním trhu. Rok 2001 byl vyznačován ještě nepatrným nárůstem nezaměstnanosti na rovných 19,3%. Od následujícího roku docházelo postupně ke snižování nezaměstnanosti. Ale i přesto byly tyto hodnoty vysoké a dlouhodobá nezaměstnanost rostla i nadále. Nejvýraznější pokles nezaměstnanosti byl zaznamenán v roce 2007, kdy se nezaměstnanost ocitla na historickém minimu a to 9,5%. V dalších letech se nezaměstnanost opět zvyšovala a to díky nastalé celosvětové situaci.

Graf č. 3.12 Míra inflace na Slovensku (v %)



Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, vlastní úprava

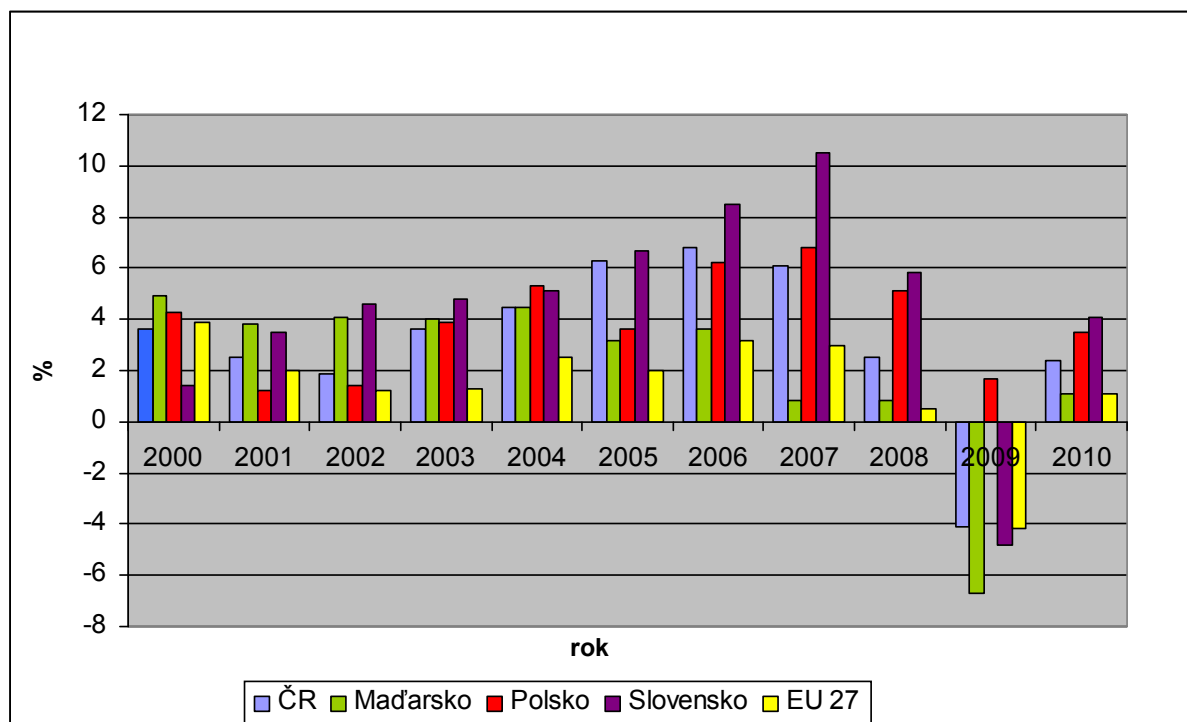
Nejvyšší míra inflace byla zaznamenána v roce 2000 a to 12,2%. V následujícím sedmiletém období se inflace pohybovala v rozmezí mezi 8,4% až 1,9%. Za zrychlující se meziroční tempo inflace stojí zejména vyšší ceny potravin a nealkoholických nápojů. Růst cen byl zaznamenán také u služeb ve zdravotnictví a dopravě. Naopak zlevnění nastalo u služeb pošt a telekomunikací, nábytku a bytových doplňků. Slovensko chtělo přistoupit co nejdříve do eurozóny a to bylo podmíněno plněním tzv. Maastrichtských kritérií, kde jedním z kritérií byla právě míra inflace.⁴⁶ Slovensku se podařilo splnit toto kritérium a k lednu roku 2009 míra inflace činila 0,9%. Rok 2010 přinesl ještě nepatrný pokles.

3.5 Komparace jednotlivých makroekonomických ukazatelů zemí V4 a průměru EU 27

Tato podkapitola bude věnována srovnání zemí V4 s EU 27. Oblasti srovnání budou již zmíněné makroekonomické ukazatele a to reálný růst HDP, míra nezaměstnanosti a míra inflace.

⁴⁶ Podle kritérií pro přijetí eura nesmí meziroční růst spotřebitelských cen ve sledovaném období překročit o více než 1,5 procentního bodu 12cti měsíční průměr tří zemí unie s nejnižší mírou inflace.

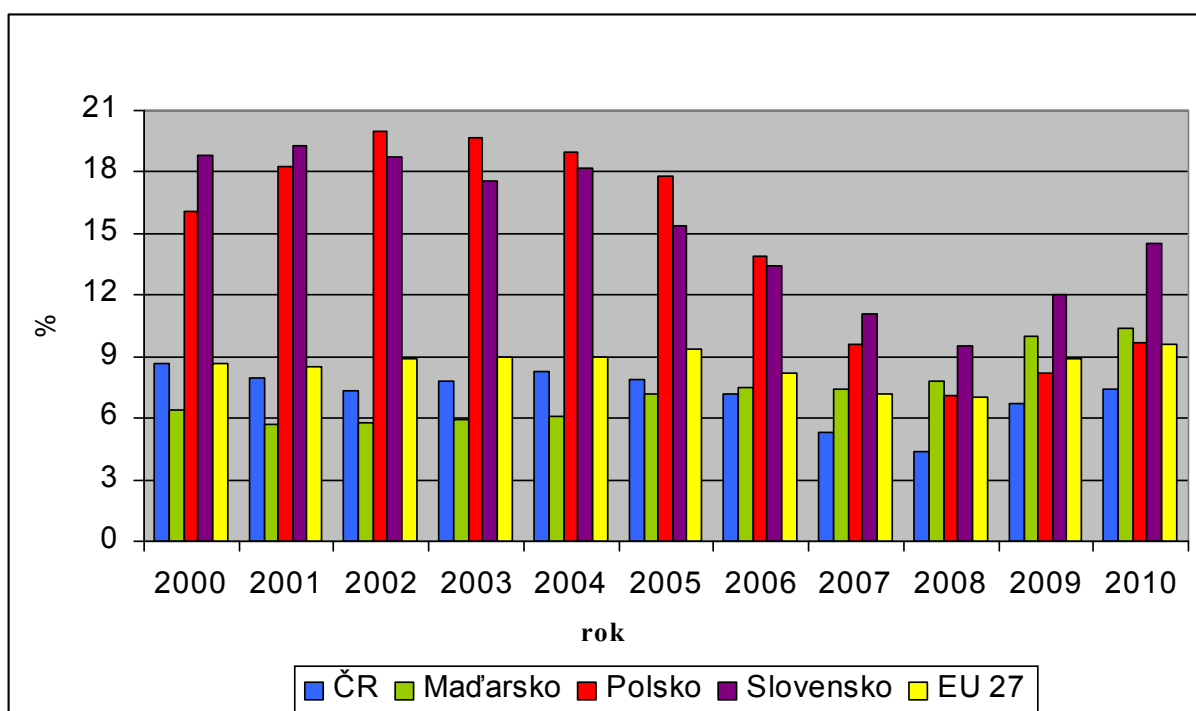
Graf č. 3.13 Vývoj ekonomického růstu v zemích V4 a EU 27 (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Slovensko bylo v roce 2000 zemí s nejpomaleji rostoucí ekonomikou ve srovnání V4 a EU 27. V dalším roce se však situace obrátila a Slovensko spolu s Maďarskem se staly nejrychleji rostoucími ekonomikami. Zato na spodních hodnotách je vystřídalo Polsko. Co se týče průměru EU 27, jeho reálného HDP nedosahovalo výraznějšího růstu. Ve všech letech zaostávala za zeměmi V4. Léta 2003 a 2004 byly značně vyrovnané. Od roku 2005 se do popředí začalo dostávat Slovensko a Česká republika. Jejich dynamika růstu činila v roce 2006 na Slovensku 8,5% a v Česku 6,8%. V roce 2007 Polsko předběhlo Českou republiku a Slovenský růst reálného HDP se vyšplhal až na 10,5%. V následujících letech růst HDP výrazně oslabil a to především díky finanční a ekonomické krizi. Rok 2009 byl nejkritičtější, kdy se všechny země, až na Polsko, dostaly do záporných hodnot. Nejhůře na tom bylo Maďarsko s propadem 4,8 p.b. a nejlépe Polsko, jehož tempo růstu reálného HDP činilo 1,7%. Rok 2010 se už nesel v nárůstu ve všech zemích, kde opět začalo dominovat Slovensko se svým ekonomickým rozvojem.

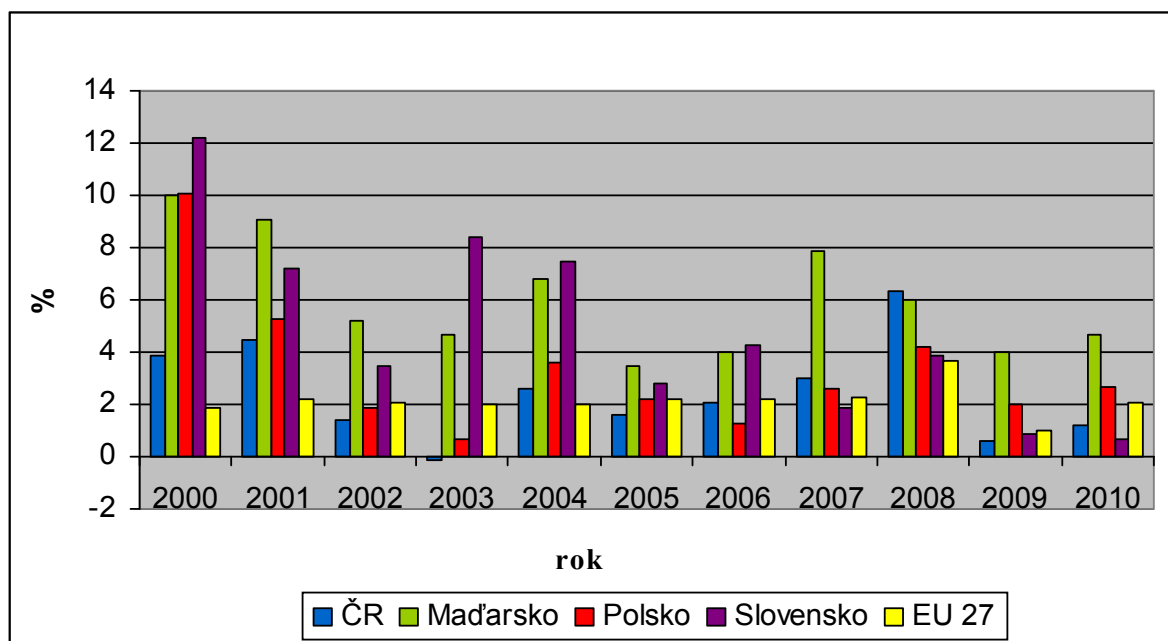
Graf č. 3.14 Vývoje míry nezaměstnanosti v zemích V4 a EU27 (v %)



Zdroj: Eurostat, 2010, vlastní úprava

V České republice, Maďarsku a EU 27 byla míra nezaměstnanosti výrazně nižší oproti Polsku a Slovensku. Tam míra nezaměstnanosti dosahovala závratných hodnot, které se přehouply až za hranici 18%. Tento trend se nesl v následujících 6-ti letech, kdy Polsko se dostalo do popředí. Největší míra nezaměstnanosti byla konkrétně v Polsku v roce 2002 a to rovných 20%. Od roku 2003 se však postupně snižovala. Mezi stabilní země patřila Česká republika, která nejvyšší hodnoty dosahovala v roce 2000 (8,7%) a nejnižší v roce 2008 (4,4%) a dále Maďarsko, u kterého se míra nezaměstnanosti začala zvyšovat až do roku 2008. Rok 2008 byl nejvyrovnanější a právě v této době ČR dosahovalo nejnižší míry nezaměstnanosti. V následujících letech se do vedení dostalo opět Slovensko, které v roce 2010 dosahovalo 14,5% míry nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti jednotlivých zemí je výrazně ovlivňována dynamickým vývojem ekonomického růstu daných ekonomik.

Graf č. 3.15 Vývoj míry inflace v zemích V4 a EU 27 (v %)



Zdroj: Eurostat, 2011, vlastní úprava

Vývoj míry inflace nezačal pro země V4 v roce 2000 zrovna optimisticky. V popředí se ocitlo opět Slovensko s nejvyšší mírou inflace a to 12,2%. V závěsu bylo Polsko a Maďarsko. Nejnižší míra inflace byla naměřena v zemích EU 27. V zemích EU 27 byla míra inflace nejstabilnější a nedosahovala žádných výraznějších výkyvů. Česká republika byla na tom podobně a dokonce v roce 2003 se objevila deflace. Od roku 2005 docházelo u Slovenska ke značnému snížení míry inflace a to především díky Národní bance Slovenska a jejím zásahů, které byly zapotřebí hlavně proto, aby Slovensko mohlo vstoupit do eurozóny. V roce 2007 dosahovaly země vcelku vyrovnaných hodnot až na Maďarsko, které dosahovalo 7,9% nárůstu inflace. Rok 2008 se nesl v duchu zvyšování cenové hladiny ve všech zemích nejen V4, ale i EU27. Nejvýraznějšího poklesu inflace dosáhla Česká republika v roce 2009 a to o rovných 5,7%. V celkovém zhodnocení byla nejvyšší inflace za posledních 10 let naměřena v Maďarsku. V Polsku naměřené hodnoty nevykazovaly výraznějších výkyvů od vstupu Polska do EU.

* * * Visegrádská čtyřka má v Evropské unii velký smysl, a to především z toho důvodu, že žádná země neprosadí nic sama za sebe, vždy musí najít koalici států, se kterou se dohodnou na společném postupu. Hlavním nedostatkem této skupiny je však nedostatečná vůle společných dohod a rozdílné zájmy. Nejlépe však funguje na úrovni výměny zkušeností

a informací. Další úspěšnou spoluprací je Visegrádský fond, který pomáhá financovat výzkumné a kulturní projekty.

Hospodářská krize se uchýlila ke svému konci a nastává čas bilancování. Jen ve stručnosti bude zmíněno, jak si na tom země stojí. Nejpříznivější perspektivu dalšího vývoje má Polsko, které bylo jednou ze zemí, spolu se Slovenskem, nejméně postiženou ekonomickou krizí. Jejich HDP poklesl pouze v jednom čtvrtletí, na Slovensku však velmi citelně. Předpoklad pro budoucí vývoj české ekonomiky není příznivý. Předpokládá se, že ze zemí V4 bude jeho růst nejpomalejší. Ekonomika zemí V4 má ekonomickou krizi za sebou.⁴⁷ V závěru se očekává v roce 2015 přistoupení Polska do eurozóny, což by poněkud odlišil zájmy v hospodářské oblasti této čtyřky.

⁴⁷ Zprávy.E15.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-17]. Visegrádská čtyřka v krizi a po krizi: Polsko boduje, Česko zpomaluje . Dostupné z WWW: <<http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/visegradska-ctyrka-v-krizi-a-po-krizi-polsko-boduje-cesko-zpomaluje>>.

4. Přijetí eura v zemích Visegrádské čtyřky: postoj Mezinárodního měnového fondu

Země Visegrádské čtyřky se svým vstupem do Evropské unie v květnu 2004, stejně jako ostatní přistupující země, zavázaly zavést společnou měnu euro. Podmínkou pro přijetí do eurozóny je dosažení požadovaného stavu připravenosti ekonomiky definovaného pomocí Maastrichtských kritérií resp. kritérií nominální konvergence. Kromě zmíněných povinných vstupních kritérií však vlády, centrální banky, národní i nadnárodní instituce veřejné správy, komerční i akademičtí ekonomové členských i kandidátských zemí eurozóny provádějí další doprovodné testy sladění a připravenosti ekonomik přijmout společnou evropskou měnu. Výsledky těchto testů jsou pak společně s aktuálním plněním maastrichtských kritérií používány jako argumenty v diskusi o vhodnosti načasování eura, a to jak zastánci zrychleného vstupu do eurozóny, tak i jeho odpůrci. Dalšími argumenty v diskusi o termínu přijetí eura jsou očekávané dopady na ekonomický růst země, zahraniční obchod, ale také na podniky i samostatné obyvatelstvo.

O závazku přijmout euro bez zbytečného odkladu již víme, ale existují však určité výjimky. Uplatnění doložky o neúčasti v měnové unii či jiné podobné výjimky, jak je tomu v současnosti u Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a Švédska, již není možné.⁴⁸ Nahrazení národní měny eurem je jednou z nejvýznamnějších operací, která vyžaduje mnoho praktických příprav. Je zapotřebí zajistit, aby byla národní měna stažena rychle z oběhu, aby byly ceny zboží řádně přepočteny a uváděny a hlavně aby byli občasně dobře informováni. Veškeré tyto přípravy závisí na konkrétním scénáři přechodu do eurozóny. Zemím, které zahajují proces přijímání eura je nápomocna Evropská komise.⁴⁹

4.1 Proč hodnotíme připravenost zemí k přijetí eura

Zprvu si přiblížíme pojem „připravenost“ země přijmout euro a proč je třeba ji měřit a posuzovat. V mnoha soudobých literaturách zabývajících se ekonomikou měnové integrace je dostatečná připravenost země vstoupit do měnové unie charakterizována pomocí termínu

⁴⁸ LACINA, L; ROZMAHEL, P. *Euro:ano/ne?*. Praha : Alfa Nakladatelství, 2010. 319 s. ISBN 978-80-87197-26-4.

⁴⁹ *Ec.europa.eu* [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Přijímání eura. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/index_cs.htm>.

„zero-cost level“. Což vyjadřuje situaci, kdy přínosy z přijetí společné měny budou minimálně stejné nebo vyšší než náklady s tímto krokem spojené. Snaha o hodnocení připravenosti je zaměřena především na vyhodnocování charakteru ekonomik z hlediska minimalizace potenciálních rizik a nákladů, které by přijetí společné měny mohlo přinést. V praxi to může například znamenat zkoumání náchylnosti ekonomiky k výskytu různých ekonomických šoků, fungování mechanismů navracejících ekonomiku k rovnováze v případě šoku, podobnosti hospodářského cyklu se státy eurozóny apod. Jedno ze zásadních rizik vstupu země do společné měnové unie je spojováno s faktem, že s přijetím společné měny ztrácí nový členský stát možnost provádět vlastní národní měnovou politiku a s tím i možnost ovlivňovat domácí úrokové sazby a řídit měnový kurz. Národní banka členského státu se stává členem systému národních centrálních bank v rámci eurozóny a zůstávají jí některé národní pravomoci např. bankovní dozor, regulace domácího finančního trhu apod.

Teoretické riziko, které souvisí se ztrátou národní měnové politiky, představuje odlišný charakter a vývoj ekonomik členských zemí eurozóny. Teorie optimálních měnových oblastí vymezuje riziko asymetrického šoku⁵⁰, které ohrožuje členské státy měnové unie při nízké míře podobnosti a sladění. Riziko výskytu asymetrických šoků představuje jeden z hlavního důvodu nutnosti dosáhnout určitého stavu připravenosti zemí, které chtějí vstoupit do eurozóny – tak aby pravděpodobnost výskytu šoku byla co nejnižší nebo existovaly mechanismy přirozeného přizpůsobení a vyrovnaní ekonomiky postižené asymetrickým šokem.

Státy, které se ucházejí o členství v eurozóně a hodlají přijmout euro, zkoumají svou připravenost jako potenciální schopnost ekonomiky dosáhnout dlouhodobé stability a růstu bez podpůrných nástrojů vlastní měnové politiky.

4.1.1 Způsoby hodnocení připravenosti země vstoupit do eurozóny

Testování kandidátských ekonomik univerzálním způsobem, který by podal komplexní přehled o tom, zda analyzovaná ekonomika splňuje dané vlastnosti, není dost dobře možné. Ekonomičtí teoretikové navrhli mnoho dílčích i komplexních ukazatelů, které mají různou vypovídající schopnost a jsou zpravidla považovány za indikátory připravenosti

⁵⁰ Asymetrický šok – neočekávaný odlišný vývoj ekonomiky členské země oproti ostatním členům společné měnové unie. Rozlišujeme poptávkové a nabídkové šoky.

země vstoupit do společné měnové unie. Nejdůležitějším souborem indikátorů jsou kritéria nominální konvergence neboli maastrichtská kritéria.

Kromě povinných maastrichtských kritérií jsou k průběžnému vyhodnocování připravenosti členských států Evropské unie, využívána také tzv. kritéria optimality měnové zóny. Základní myšlenky teorie OCA byly představeny v průkopnickém článku z roku 1961 amerického ekonoma Roberta Mundella, která kromě jiného také za tento svůj příspěvek obdržel v roce 1999 Nobelovu cenu za ekonomii. Tato teorie byla později ještě rozpracována dalšími ekonomy a výsledkem se stal soubor kritérií optimální měnové oblasti, jejichž neplnění účastnicími státy minimalizuje riziko výskytu asymetrického šoku a dále předepisuje fungování alternativních mechanismů ekonomického vyrovnaní a stabilizace při nemožnosti využít flexibilní měnový kurz.

4.1.2 Maastrichtská konvergenční kritéria

Kritéria nominální konvergence byla zformulována v protokolu přidruženém ke Smlouvě o Evropské unii podepsané v roce 1992. Představují soubor ukazatelů, jejichž splnění a dodržení po stanovenou referenční dobu opravňuje uchazečský stát přijmout jednotnou měnu. Tyto kritéria⁵¹ obsahují tři měnová a dvě fiskální kritéria, jejichž naplnění po stanovenou dobu předepisuje splnění formálních podmínek připravenosti kandidátských zemí se členy eurozóny.

1. Členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, sledovanou během jednoho roku před šetřením, která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace těch-nanejvýš tří-členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.
2. Členský stát dodržuje normální rozpětí stanovená mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému bez značného napětí během alespoň dvou posledních let před šetřením. Zejména v tomto období nedevaluje bilaterální směnný kurz své měny vůči měně kteréhokoli jiného členského státu z vlastní iniciativy.
3. V průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková míra členského státu nepřekračuje o více než dva procentní body úrokovou míru těch-

⁵¹ Více se o Maastrichtských konvergenčních kritériích dá dočíst např. Sychra (2009), Baldwin (2008), Smlouva o EU

nanejvýš tří-členských zemí, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

4. Rozpočtový deficit v členské zemi nepřekračuje o více než 3% HDP (s výjimkou těch případů, kdy buď podstatně klesl, nebo se neustále snižoval, až se přiblížil hranici 3% HDP, anebo kdy překročení bylo pouze výjimečné a dočasně blízko doporučené hodnotě).
5. Veřejný dluh členské země nepřekračuje 60% HDP s výjimkou případů, kdy se dostatečně snižuje a blíží doporučené hodnotě.⁵²

4.2 Přínosy a náklady společné měny

Přínosy a náklady zavedení společné měny lze rozčlenit do několika různých kategorií.⁵³ Je zřejmé, že největší pozornost při zavádění společné měny je upřena dopadům trvalým, ať už se jedná o přímé či nepřímé, protože jednorázový dopad je ekonomika schopna vstřebat poměrně snadno. V přehledu však nebude uveden ten nejdůležitější přínos, a to z toho důvodu, že dopad zavedení společné měny na hospodářský růst nelze dopředu určit, ať už jestli v konečném důsledku bude pozitivní či negativní.

4.2.1 Přímé přínosy zavedení společné měny

Přímé přínosy zavedení společné měny chápeme jako pozitivní dopady na ekonomiku přijímající společnou měnu, které jsou bezprostředně vyvolány jejím zavedením. Mezi tyto přímé dopady řadíme: omezení kurzového rizika, snížení transakčních nákladů, nižší náklady na obstarávání kapitálu a vyšší transparentnost cen.

- *Omezení kurzového rizika* – tento přínos má vliv jak na firmy, tak i na občany. Pro firmy se zásadním rizikem stává rozdíl mezi směnným kurzem v den provedení obchodu a mezi kurzem v den zúčtování. Občané jsou kurzovému riziku vystaveni nejvíce při cestách do zahraničí (nejen směnárenské poplatky, změna měnového kurzu apod.)

⁵² LACINA, L; ROZMAHEL, P. *Euro:ano/ne?*. Praha : Alfa Nakladatelství, 2010. 319 s. ISBN 978-80-87197-26-4.

⁵³ O teoretickém vymezení nákladů a přínosů je možné dále se dočíst např. Vstup do EU: přínosy a náklady konvergence (Zahradník, 2003), Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii (Lacina, 2007), Studie vlivu zavedení eura na ČR (Lacina, 2008)

- *Snížení transakčních nákladů* – tyto náklady lze rozdělit na finanční, které jsou spojené s přímou realizací směnných operací, a administrativní, které spočívají v nutnosti zabezpečit devizové operace.
- *Nižší náklady na obstarávání kapitálu* – klíčovým ukazatelem těchto nákladů jsou úrokové sazby. Evropská centrální banka díky nízké inflaci může udržovat také nízkou úrokovou míru.
- *Vyšší transparentnost cen* – v této oblasti zatím není prokázáno podstatné sblížení cenových hladin a jejich případné snížení. Zde se jedná spíše o dlouhodobý trend, který by neměl mít zásadní dopad na domácí ekonomiky.

4.2.2 Přímé náklady zavedení společné měny

Za přímé náklady považujeme negativní dopady na ekonomiku přijímající společnou měnu, které jsou bezprostředně vyvolány jejím zavedením. Mezi nepřímé náklady zavedení společné měny řadíme: ztrátu autonomní měnové politiky a ztrátu možnosti řízení měnového kursu, bezprostřední růst cenové hladiny, administrativní a technické náklady přechodu na euro a specifické náklady bankovního sektoru.

- *Ztráta autonomní měnové politiky* – v tomto případě se jedná již o zmiňované asymetrické šoky, které by mohly být zapříčiněny rozdíly mezi hospodářskými cykly eurozóny, ale také rozdílnou strukturou ekonomiky.
- *Bezprostřední růst cenové hladiny* – zavedení eura je spojeno s obavou z jednorázového zvýšení cen. V těchto případech bude patrně docházet ke zaokrouhlování cen směrem nahoru i dolů, aby se příslušné spotřebitelsky atraktivní ceny dosáhlo.
- *Administrativní a technické náklady* – zde se jedná především o IT náklady. Náklady spojené se šířením informací o zavedení eura. Zajištění informovanosti zákazníků ze strany firem o nových cenách apod.

Veškeré přímé a nepřímé náklady se však projeví až v okamžiku zavedení jednotné měny. Rozhodování o zavedení společné měny se má provádět na základě vyhodnocení dlouhodobých efektů, nikoli s ohledem na dopady jednorázové. Rozhodování o tom, kdy přijmout euro, by proto mělo být konáno na základě vyhodnocení, zda ztráta autonomní měnové politiky a ztráta kurzové politiky nebudou představovat příliš velké riziko

znerovnovážnění hospodářství, které by převážilo pozitiva zejména v podobě omezení kurzového rizika a snížení transakčních nákladů podporujících v první řadě rozvoj mezinárodního obchodu a příliv zahraničních investic.⁵⁴

4.3 MMF a projekt společné měny eura

MMF v roce 1999 uvítal úspěšné zavedení eura, které považoval za historickou událost nejen pro Evropu, ale pro celý mezinárodní měnový systém. Podle Fondu se bezproblémové zavedení eura zdařilo hlavně díky významnému posílení makroekonomických politik v evropských zemích. Vznik měnové unie byl vyhodnocen jako důležitý milník na cestě evropské integrace. Fond však zdůraznil, že pro plnou realizaci Hospodářské a měnové unie, musí vyřešit řadu výzev. Za prioritní otázku je považována především fiskální oblast, kde budou muset být dosaženy vyrovnané nebo i přebytkové rozpočty, provedení reformy veřejných výdajů a snížení daňového zatížení. Dále definoval oblasti, kde je potřeba dosáhnout zásadního pokroku, a to zejména oblast strukturálních reforem, hlavně na trhu práce a výrobků. To jsou základní předpoklady pro trvalý ekonomický růst a zaměstnanost. MMF viděl v měnové unii také velký příslib pro světovou ekonomiku, která může posílit a podpořit otevřený a stabilní mezinárodní ekonomický systém, rozšířit a prohloubit evropský kapitálový trh, a tím představit nové možnosti pro alokaci světových úspor. Euro by se mělo stát reálnou alternativou vůči světovým měnám.

V roce 2008 u příležitosti 10. výročí Hospodářské a měnové unie MMF konstatoval, že projekt měnové unie byl úspěšný a eurozóna se stala oblastí stability. Zklamáním byl však růst produktivity práce v eurozóně a stále existují velké ekonomické rozdíly mezi zeměmi, které dnes euro užívají. S ohledem na významné finanční vazby a závazek EU k vybudování jednotného trhu s finančními službami bude podle MMF potřeba se zamyslet nad dalším posílením společné odpovědnosti celé EU a finanční stability. To však bude vyžadovat sladění národních rámců pro finanční stabilitu se společnými odsouhlasenými principy pro prevenci, řízení a řešení rizik.

Přesto všechno, že Pakt stability a růstu všeobecně zlepšil fiskální disciplínu, přibližně polovina zemí eurozóny stále čelí potížím, aby splnila cíle ve střednědobém horizontu. Pokrok ve snižování veřejných rozpočtových deficitů bude pro tyto země klíčovým, aby byly

⁵⁴ LACINA, L; ROZMAHEL, P. *Euro:ano/ne?*. Praha : Alfa Nakladatelství, 2010. 319 s. ISBN 978-80-87197-26-4.

schopny lépe řešit fiskální nároky spojené se stárnoucí populací, které se po roce 2010 budou rychle zvyšovat. Na současné ekonomické zpomalení by měla fiskální politika reagovat v rámci manévrovacího prostoru poskytovaného PSR. Finanční a další problémy by však neměly odvést pozornost od zdravé fiskální a strukturální politiky, které zůstávají klíčem k dlouhodobému ekonomickému růstu eurozóny. MMF taktéž reagoval na otázku, zda existence společné měny nevedla k větším problémům v současné krizi, než kterým by země musely čelit, kdyby měly národní měnu. Generální ředitel MMF však ve svém projevu konstatoval, že země západní Evropy byly ekonomicky postiženy přinejmenším stejně tvrdě jako USA.⁵⁵

4.4 Česká republika a euro

Česká republika je zavázána podnikat kroky k tomu, aby byla na přistoupení k eurozóně co nejdříve připravena. Stanovení termínu vstupu je však v kompetenci členského státu a závisí na jeho připravenosti. Případné naplnění kritérií konvergence nemá pro ČR v současnosti žádné přímé důsledky. ČR se zavázala vypracovávat Strategii přistoupení ČR k eurozóně. Tuto strategii vypracovává každoročně Česká národní banka a vyhodnocuje v ní dosažený stupeň ekonomické sladění ČR s eurozónou.

Česká republika si v naplňování konvergenčních kritérií stojí takto: kritérium cenové stability je v současné době Českou republikou naplňováno a vyvíjí se příznivě i pro další období. Kritérium udržitelnosti veřejných financí ČR v současné době neplní, a to v ukazateli vládního deficitu. Vyhodnocení plnění kritéria stability měnového kurzu je možné až poté, co česká měna vstoupí do kurzového mechanismu ERM II a bude stanovena centrální parita koruny k euru. V neposlední řadě kritérium dlouhodobých úrokových sazeb je v současné době splněno a do budoucna se neočekávají žádná významná rizika.⁵⁶

Česká republika neplní maastrichtská konvergenční kritéria zejména z důvodu své fiskální nedisciplinovanosti, která opakovaně znemožňuje naplnění kritéria udržitelnosti

⁵⁵ HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

⁵⁶ *Zavedení eura v České republice* [online]. 2010 [cit. 2011-03-31]. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou . Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_vyhodnoceni_maastr_kriter_388.html>.

veřejných financí. Koncem roku 2009 byla v ČR znovu zahájena Procedura při nadměrném schodku. Kritérium vládního dluhu bylo v minulém období vždy plnění, a to hlavně díky nízké počáteční úrovni zadlužení ČR. Ve výhledu se očekává, že ČR bude v plnění kritéria cenové stability pokračovat, a to za předpokladu, že se objeví jednorázové externí šoky a významné daňové změny, které by vychýlily inflaci nepříznivým směrem vzhůru. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb je dlouhodobě naplňováno a to se očekává i v budoucnu. Kritérium stability měnového kurzu v současnosti ČR neplní, protože se země nenachází v kurzovém mechanismu ERM II a stabilitě finančních trhů. V celkovém pohledu na připravenost ČR přijmout euro je patrné zhoršení a to především v důsledku hospodářské recese. V současné době je velmi nepravděpodobné, že ČR ve střednědobém horizontu bude schopna plnit všechna maastrichtská konvergenční kritéria. Zásadní překážkou pro vstup do měnové unie bude vyšší než 3% deficit sektoru vládních institucí. Proto Ministerstvo financí a ČNB doporučuje vládě ČR prozatím datum přistoupení k eurozóně nestanovovat a taky doporučuje neusilovat o vstup do mechanismu ERM II.⁵⁷

Česká republika počátkem roku 2010 zrušila termín zavedení a nový termín ještě nebyl určen. Česká však už má způsob přístupu přechodu k euru a to tzv. velký třesk. Vláda schválila Národní plán zavedení eura, což je podrobný přehled postupů a opatření nezbytných k hladkému přechodu z koruny k jednotné evropské měně.⁵⁸

4.4.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu k ČR

Česká republika po vstupu do Evropské unie získala status členské země s dočasnou výjimkou pro zavedení eura. V současnosti tedy není členem eurozóny, ale do budoucna přijala závazek zavést euro a do eurozóny vstoupit. Proto byla vypracována strategie přijetí eura, ze které by vycházely jednotlivé hospodářské politiky.

MMF přijetí eura považuje za otázku, kterou si musí rozhodnout členské země samy na základě vyhodnocení přínosů a nákladů. Pro přijetí eura musí existovat silný politický

⁵⁷ *Zavedení eura v České republice* [online]. 2010 [cit. 2011-03-31]. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou . Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_vyhodnoceni_maastr_kriter_388.html>.

⁵⁸ HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

konsenzus, který zaručí provedení nezbytných reforem. K přesnému načasování přijetí eura se proto Fond nevyjadřuje.

MMF v roce 2001/2002 při konzultacích v rámci článku IV Dohody upozornil, že důležitou výzvou, která stojí před vládou České republiky je naplánovat svoji účast v eurozóně. Abychom se během pobytu v ERM II vyhnuli jakýmkoliv kurzovým turbulencím, musí být dosažen pokrok v řadě oblastí, než do ERM II vstoupíme, včetně reálné konvergence, stability finančního sektoru, zdravých veřejných financí a flexibilního trhu práce. Zpoždění v přijetí eura oproti našim sousedům by mohlo představovat značné riziko v oblasti ekonomických nákladů.

V roce 2003 MMF doporučil, aby vláda zformulovala svůj názor na přijetí eura a veřejně jej sdělila. Tímto krokem se má snížit nejistota a možné spekulace vůči koruně. Meziobdobí by mělo být aktivně využito k přípravě a realizaci potřebného fiskálního upevnění a zvýšení flexibility trhu práce.

V následujícím roce MMF ocenil úmysl vlády přijmout euro v letech 2009/2010 s tím, že tento termín poskytne potřebný záchytný bod pro řešení a přijetí žádoucích politik. Z jejich realizace bude mít prospěch každý občan. Kredibilita strategie také souvisí se splněním fiskálních kritérií a s úsilím o posílení odolnosti ekonomiky vůči externím šokům. Prioritou proto musí být fiskální konsolidace a zvýšení flexibility trhu práce.

V listopadu 2006 komentoval MMF rozhodnutí nové vlády zatím nevstoupit do ERM II, a tím prakticky odložit vstup do eurozóny na neurčito tak, že zpoždění v plánech na přijetí eura bylo široce očekáváno a samo o sobě neznamená výrazný krok směrem zpět. Zkušenosti s tímto zpožděním však podtrhují kritický význam udržovat silné rozpočtové upevnění, institucionálního posílení rozpočtového rámce a podpory pružnému trhu práce a produktů. Kredibilita v provádění těchto politik bude rozhodující nejen pro samotný přechod na jednotnou evropskou měnu, ale i pro maximalizaci užitku z jejího zavedení.

V roce 2010 bylo zrušeno datum o přijetí eura v tomto roce. Datum přijetí byl naplánován na 1.11. 2009, avšak byl odložen až po volbách na jaře roku 2010, z důvodu, že prozatímní vláda nemá mandát k určení data přijetí společné měny. Z výsledku průzkumu tuzemských analýz vyplývá, že většina věří, že cílové datum pro přijetí eura bude v roce

2015. V únoru 2010 vláda schválila konvergenční program (střednědobý horizont) konvergenčního kritéria do roku 2013. Rozpočtový schodek by měl být snížen na 3% HDP do roku 2013. Konvergenční program vytyčuje cíle a možná řešení, jak omezit rozpočtový deficit na zmíněné 3% HDP.⁵⁹

MMF je toho názoru, že když bude země odpovídajícím způsobem připravena, je vstup do eurozóny jejím přínosem. Přijetí eura zůstává významnou příležitostí zvýšit přínos z posílení obchodu a investičních příležitostí a může sloužit jako důležitá kotva pro důvěryhodnost politiky, zejména v době nepříznivých ekonomických podmínek.

V České republice přijetí eura zůstává významným politickým cílem. MMF kladně hodnotí, že česká vláda nadále usiluje o udržení plnění Maastrichtských kritérií. Kladně taktéž hodnotí rozhodnutí ČNB od roku 2010 snížit inflační cíl na 2% tj. na úroveň inflačního cíle ECB.⁶⁰

4.5 Maďarsko a euro

Maďarsko jako jeden z prvních členských států Evropské unie požádal kvůli finanční krizi v roce 2008 o mezinárodní pomoc. Díky však přísným úsporným opatřením se vládě podařilo stlačit deficit veřejných financí na úroveň 3,6% HDP. Jestli by Maďarsko pokračovalo v cestě udržování nízkého deficitu, mohlo by tak přijmout euro dříve než Česká republika či Polsko. Maďarsko si již v minulosti stanovilo několik možných termínů na přijetí eura, avšak doposud neplní ani jedno z přístupových kritérií.⁶¹

Maďarsko původně plánovalo přijmout jednotnou evropskou měnu podobně jako Česká republika v roce 2010. Stejně však jako Česká republika muselo datum vstupu odložit kvůli neuspokojivému stavu veřejných financí. V roce 2009 se Maďarsku podařilo dosáhnout stanoveného limitu schodku a to 3,9% HDP. V současné době se však Maďarsko snaží snížit

⁵⁹ *IMF.org* [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Czech republic: Staff Report for the 2010 Article IV Consultation. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr1060.pdf>>.

⁶⁰ HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

⁶¹ *Lidovky.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-14]. Maďarsko už zapomnělo na bankrot. Chlubí se, že přijme euro dřív než ČR. Dostupné z WWW: <http://byznys.lidovky.cz/maarsko-uz-zapomnelo-na-bankrot-chlubi-se-ze-prijme-euro-driv-nez-cr-lib-/statni-pokladna.asp?c=A100111_165250_statni-pokladna_abc>.

deficit veřejných financí na doporučenou úroveň. V roce 2006 Komise schválila maďarský konvergenční program. Program počítá s postupným snižováním právě deficitu veřejných financí.⁶²

Konvergenční zpráva Evropské komise z roku 2010 vyhodnotila plnění maastrichtských kritérií Maďarskem takto: co se týče *míry inflace* ta je na hodnotě 4,8% což je o 3,8 p.b nad referenční hodnotou. V budoucnu se očekává, že bude nadále referenční hodnotu podstatně přesahovat. V roce 2010 byla referenční hodnota vypočtena z průměru Portugalska, Estonska a Belgie v hodnotě 1%. Kritérium cenové stability Maďarsko nesplňuje.⁶³

V současné době se na něj vztahuje rozhodnutí Rady⁶⁴ o existenci nadměrného schodu. Rada doporučila Maďarsku přijmout opatření pro odstranění stávajícího nadměrného schodku nejpozději do roku 2011. Rozpočtový deficit Maďarska za rok 2010 se díky novým daním a sníženým výdajům vešel do původního cíle 3,8% v poměru k HDP. V roce 2009 se hrubý veřejný dluh zvýšil na téměř 80% HDP a předpoklad do budoucna je, že zůstane víceméně nezměněn. Kritérium stavu veřejných financí Maďarsko nesplňuje.

Maďarsko (resp. maďarský forint) se neúčastní systému ERM II. V roce 2008 byl přijat volný režim plovoucího směnného kurzu a bylo zrušeno jednostranné zavěšení forintu na euro (s flukтуаčním rozpětím ve výši +/- 15%. Tento krok měl napomoci centrální bance lépe kontrolovat inflaci tím, že odstraní možné konflikty mezi udržením směnného kurzu a inflačního pásma a tím pevněji ukotví inflační očekávání. Dohoda o poskytnutí koordinovaného balíčku mezinárodní finanční pomoci Maďarsku společně se zpřísněním měnové politiky vedly k dočasné stabilizaci směnného kurzu. V souladu s celkovým zlepšením na celosvětových finančních trzích začal forint na začátku března roku 2009 posilovat. V průběhu dvou let před tímto hodnocením forint devalvoval vůči euru o 4,6%. Kritérium směnného kurzu Maďarsko nesplňuje.

⁶² Euroactiv [online]. 2006 [cit. 2011-04-19]. EU přijala maďarský konvergenční plán. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/eu-prijala-maarsk-konvergen-pln>>.

⁶³ Ec.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Convergence Report 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2010/pdf/ee-2010-3_en.pdf>.

⁶⁴ Rozhodnutí Rady ze dne 5. července 2004

Referenční hodnota pro kritérium úrokových sazeb, která byla vymezena průměrem dlouhodobých úrokových sazeb v Portugalsku a Belgii v hodnotě 6%. V Maďarsku tato hodnota byla 8,4% což je 2,4 p.b nad referenční hodnotou. Od přistoupení k EU zůstaly průměrné dlouhodobé úrokové sazby v Maďarsku vyšší než referenční hodnoty, což je výsledkem vysokých rizikových premií s ohledem na vnímané oslavení makroekonomických základních ukazatelů. Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb Maďarsko nesplňuje.

Na základě hodnocení slučitelnosti právních předpisů a plnění konvergenčních kritérií a s přihlédnutím k dalším faktorům se Komise domnívá, že Maďarsko nesplňuje podmínky pro přijetí eura.⁶⁵

4.5.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu k Maďarsku

Maďarsko stejně jako ostatní státy získaly status členské země avšak s výjimkou zavedení eura. Doposud není členem eurozóny, avšak do budoucna Maďarsko přijalo závazek zavést euro. Proto bylo nutné vypracovat strategii přijetí eura, ze které následně vycházejí hospodářské politiky daného státu.

MMF v roce 2001 při konzultaci článku IV Dohody upozornil na měnovou politiku, která potřebuje více prostoru pro manévrování a bojem s inflací, a aby první kroky směrem k souladu s ERM II byly zvýšeny z +/- 2,25% na +/- 15%. Orgány představily nový rámec přijetí cílování inflace, bez ohledu na snižování úrokových sazeb. Zároveň pochválil Maďarsko za impozantní ekonomickou výkonnost v uplynulém roce. Zvláště uvítal růst vývozu a posílení konkurenceschopnosti, a byl spokojen se zrušením fiskálních stimulů, které vedly ke snižování vnějšího deficitu běžného účtu v roce 2000. Forint posílil vůči euru přibližně o 10 p.b. MMF v roce 2002 předpokládal brzké přijetí eura Maďarskem, což by bylo vhodné a užitečné pro ukotvení politik. Avšak zdůraznil, že dosažení tohoto cíle by znamenalo značné politické výzvy.

Přijetí eura hodnotí jako významnou kotvu makroekonomického rámce. Ke splnění maastrichtských kritérií udržitelným způsobem bude třeba dbát na zabránění náhlých výkyvů

⁶⁵ *Eur-lex.europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Zpráva Komise - Konvergenční zpráva. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0238:FIN:CS:PDF>>.

trhu při pokroku přijetí společné měny. V této souvislosti byly vytvořeny pracovní skupiny Ministerstvem financí. Kromě pomoci zmírnit nadměrný tlak na směnný kurz (důležitý faktor při přijímání eura), by k dosažení fiskálních cílů mohla přispět celá řada dalších makroekonomických faktorů: zvýšení národní úspory na podporu investic, ochrana veřejného dluhu, podpora dezinflace, celkové udržování makroekonomické stability. Fiskální cíle jsou rovněž v souladu s brzkým přijetím eura.

V roce 2004 při vstupu do EU bylo následujícím hlavním úkolem nahradit svou národní měnu eurem. MMF⁶⁶ v této souvislosti zdůraznil, že zde bude muset být větší jistota pro nezbytné daňové úpravy a pro dezinflaci. Dále zdůraznil, že přístup do ERM II bude důležité proto, aby se zabránilo spekulativním útokům na kurzové rozpětí. Připomněl, že ERM II bude snižovat peněžní pružnost a zdůraznil, že úřady by měly zajistit, aby byly plně využity všechny nástroje politiky na udržení inflace včetně konsolidace a růstu mezd. Při vstupu se Maďarsko zavázalo vstoupit do eurozóny do roku 2010. Úspěchem k tomuto kroku by měl být silný politický program udržitelných reforem. Úřady však nepodporovaly aktivní program strukturálních reforem, konstatoval MMF⁶⁷, dále podotkl, že tyto reformy, zejména fiskální, by zajistily úspěšné přijetí eura, ale také oživení hospodářské výkonnosti Maďarska.

V roce 2006 však zkonstatoval, že přijetí eura do roku 2010 se zdá být vzdálenou myšlenkou, a tudíž bude ERM II nerelevantní. MMF uvítal Konvergenční program fiskální konsolidace balíčku, který považoval za značné úsilí k dosažení nominální a reálné konvergence. Připomněl i nutnost nadále řešit strukturální reformy na posílení rozpočtových procesů a zvýšení flexibility a konkurenceschopnosti ekonomiky.

V roce 2007 MMF jen zopakoval doporučení ohledně kurzového režimu. MMF zmínil, že Maďarsko má přetrvávající zranitelná místa v podobě např. veřejného dluhu. Dále zdůraznil, že je potřeba zlepšit podnikatelské prostředí a zvýšit produktivitu hospodářského růstu. Vzhledem k širokému pásmu směnného kurzu pro forint, MMF podpořil současný kurzový režim, který prozatím funguje dobře a málo omezuje měnovou politiku. Přehodnocení

⁶⁶ IMF [online]. 2004 [cit. 2011-04-20]. IMF Concludes 2004 Article IV Consultation with Hungary. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/sec/pn/2004/pn0459.htm>>.

⁶⁷ IMF [online]. 2005 [cit. 2011-04-20]. Hungary: 2005 Article IV Consultation—Staff Report; Staff Statement; and Public. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2005/cr05213.pdf>>.

kurzu by však mělo proběhnout v rámci střednědobé strategie týkající se fiskální politiky a přijetí eura.

V následujícím roce by Fond uvítal eliminaci kurzového pásma, protože by odstranila možný konflikt mezi cíli měnové politiky. Měnová politika je nyní schopna se zaměřit výhradně na inflační cíl. Fond podporuje snížení základní úrokové sazby, s ohledem na předpokládaný pokles inflace a zmírnění napětí na finančním trhu.

MMF v období světové ekonomické krize poskytl Maďarsku pomoc ve výši 12,5⁶⁸ mld. eur. Pomoc z EU mu byla poskytnuta ve výši 6,5 mld. eur. Jelikož Maďarskem nebylo stanoveno nejbližší datum přijetí eura, MMF si stojí za svými radami a dále se zatím nevyjadřuje. Hodnotí plnění konvergenčních kritérií a doporučuje, kde by byla potřeba dalších reformních opatření. Po aktivnějším přístupu Maďarska ke společné měně, se MMF znovu zapojí ke sdělování jeho postojů.

4.6 Polsko a euro

Polsko se taktéž zavázalo po vstupu do EU přijmout v co nejbližší možné době společnou měnu euro. Byla mu však udělena také výjimka jak již tomu bylo u České republiky, Slovenska či Maďarska. V dnešní době však Polsko nemá v úmyslu zavést euro a to hlavně do doby než se eurozóna dostane ze své nynější krize. Polská vláda je však v otázce eura optimistická. V původních předpokladech bylo datum přijetí eura stanoveno na rok 2012, avšak kvůli dopadům finanční krize muselo tento krok odložit. Do budoucna se však počítá s rokem 2015.

Jak si však Polsko stojí v plnění konvergenčních kritérií, zhodnotila Evropská komise. Od roku 2008 je v Polsku průměrní inflace vyšší, než je stanovená referenční hodnota. Průměrná inflace v roce 2010 činila 3,9% což je podstatně vyšší než je referenční hodnota, která činí 1%. V příštích měsících se očekává, že nad referenční hodnotou zůstane. Růst inflace byl způsoben prudkým nárůstem světových cen potravin a energie společně se silnou domácí poptávkou a rychlým růstem nákladů na jednotku pracovní síly. V období roku 2011 se očekává mírný pokles inflace v důsledku záporného propadu výkonů po krizi, potlačení

⁶⁸ IMF [online]. 2009 [cit. 2011-04-20]. 10 Years of the Euro: A Perspective from the IMF. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/speeches/2009/012909.htm>>.

růstu nákladů na jednotku pracovní síly a předpoklad nižšího růstu cen potravin a energie. Kritérium cenové stability Polsko však nesplňuje.

Na Polsko, stejně jako na Maďarsko, se v současné době vztahuje rozhodnutí Rady o existenci nadměrného schodu. Rada doporučila Polsku odstranit nadměrný schodek do roku 2012. Podle Komise bude podíl schodku na HDP v letech 2010 a 2011 za předpokladu nezměněné politiky činit zhruba 7,5% HDP. Avšak navzdory rychlému růstu reálného HDP se hrubý veřejný dluh v roce 2009 zvýšil na 51% HDP a předpokládá se, že dále poroste přibližně na 59% HDP. Kritérium stavu veřejných financí Polsko nesplňuje.

Polský zlotý se neúčastní ERM II. Polsko provádí režim plovoucího směnného kurzu. Od roku 2009 prochází zlotý obdobím silného zhodnocení v důsledku příznivější tržní nálady a podpory ve formě udělení flexibilní úvěrové linie MMF, která však doposud nebyla polskými orgány čerpána. V průběhu dvouletého posuzovaného období došlo k oslabení zlotého vůči euru přibližně o 12%. Kritérium směnných kurzů Polsko nesplňuje.

Co se týče průměrné dlouhodobé úrokové sazby, ta v Polsku činila meziročně 6,1% k roku 2010. Což převyšuje referenční hodnotu, která je ve výši 6%. Kritérium konvergence dlouhodobých úrokových sazeb Polsko nesplňuje.

V roce 2008 Polsko dosáhlo schodku přibližně ve výši 4% HDP a to v důsledku prudkého snižování obchodního deficitu z důvodu klesající domácí poptávky a změny skladby dovozů vyvolané cenami ve prospěch zboží vyrobeného v tuzemsku. Na základě hodnocení Komise však vyplývá, že Polsko nesplňuje podmínky pro přijetí eura.⁶⁹

4.6.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu k Polsku

MMF chápe, že přijetí eura je čistě v kompetenci jednotlivých zemích poté co vyhodnotí přínosy a náklady tohoto zavedení. Pro přijetí eura je zapotřebí celé řady nezbytných reforem. Fond se však nevyjadřuje k přesnému načasování přijetí eura.

Již v roce 1999 Fond chválil polské silné hospodářství, které bylo nejlepší mezi státy s tranzitivní ekonomikou. Hlavním úkolem pro Polsko je v nadcházejícím období nalézt

⁶⁹ *Eur-lex.europa.eu* [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Zpráva Komise - Konvergenční zpráva. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0238:FIN:CS:PDF>>.

rovnováhu v politice, která by zvýšila investice a podpořila růst bez zhoršování tlaků na platební bilanci. Směnný kurz Polska byl v roce 1998 stanoven na +/- 12,8% a hned o rok později se již pohyboval v pásmu +/- 15%. Větší flexibilita směnných kurzů by mohla mít značné výhody pro přijetí eura. Důrazně doporučil, aby byly neprodleně zveřejněny informace o hospodářském deficitu, jakmile budou k dispozici. Pokáral za mezery v dostupnosti údajů, zejména pokud se jedná o finanční prostředky. Poskytnutí těchto informací by zásadně přispěly k fiskální transparentnosti a zlepšení koordinace fiskální a měnové politiky. Tyto kroky by měly být v souladu se Zprávou o transparentnosti Polska.

Vytrvale je sledován cíl snížení inflace. V souladu s tímto cílem se doporučuje použít snížení úrokových sazeb. Nicméně od konce roku 2000 se měnové podmínky zpřísnily: inflační očekávání klesalo rychleji než krátkodobé úrokové sazby, výrazné posílení polského zlotého.

V roce 2002 MMF⁷⁰ podotkl, že by se mělo Polsko začít dívat vpřed k plnění maastrichtských kritérií a to zejména u deficitu státního rozpočtu, aby se usnadnil vstup do ERM II v nejbližším možném termínu. Zdůraznil význam reformních opatření, jako například v oblasti vytváření pracovních míst. MMF vyzval vládu, aby obnovila konstruktivní dialog o měnové politice a zpracovala rychlé řešení svých sporů prostřednictvím dialogu a otevřené komunikaci. Dále zmínil, že udržení fiskální konsolidace v následujících letech bude klíčová, aby se zabránilo dluhu vládního sektoru. Jedním z nejvýznamnějších politických rozhodnutí v příštích letech bude, kdy a za jakých podmínek se přijme euro. Vstup do ERM II a později přijetí eura bude nepochybně prosazovat cenovou stabilitu a snížení úrokových sazeb. Nejdůležitější v této fázi je určit podmínky, za kterých je vhodné, aby tyto kroky byly formulovány a nastavit takové strukturální reformy, které budou potřebné k naplnění maastrichtských kritérií důvěryhodným, ale hlavně udržitelným způsobem. Orgány by měly stanovit náklady a přínosy různých možností v tomto směru a budovat národní konsensus na strategii přijetí eura. Vytvořením společného výboru Národní banky a Ministerstva financí je důležitým krokem při podpoře spolupráce.

⁷⁰ IMF [online]. 2002 [cit. 2011-04-21]. Poland—2002 Article IV Consultation. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/ms/2002/031402.htm>>.

Během příštích několika let v Polsku, jako člena EU, měla by vzniknout strategie přijetí eura jako národní měny. MMF⁷¹ obdržel přesvědčivé argumenty vlády směřující k čistým přínosům z přijetí eura, rostoucího obchodu, snížení transakčních nákladů a eliminace rozvíjejících se trhů. Ve skutečnosti by však včasné přijetí eura znamenalo značné fiskální a strukturální reformy, které Polsko potřebuje k dosažení vyššího růstového potenciálu. Jasná cesta vpřed s těmito reformami je zahájena, brzké členství v ERM II bude možné a pozice Polska realizovat zisky z přijetí eura v nejbližší době jsou pravděpodobné. Na druhou stranu však MMF podotkl, že s ohledem na stále značné výzvy může Polsko potřebovat čas, aby dosáhlo většího sblížení s EU před přijetím eura. Mezi priority strukturálních reforem uvedl reformy trhu práce a výrobků, urychlení privatizace a reformu zemědělství. Uvítal nedávné změny v zákoníku práce, s ohledem na velmi vysokou míru nezaměstnanosti v Polsku, avšak viděl potřebu dalších opatření k odstranění přetrvávající nepružnosti, pobídek k práci a posílení regionální mobility. Dále také pochválil Polskou národní banku, že dosáhla cenové stability a pokračovala ve zmírňování monetárních rozdílů.

V roce 2004 po vstupu Polska do EU, MMF zhodnotil, že pružný kurz slouží jako dobrý základ budoucího vstupu Polska do ERM II. Při přípravě na ERM II bude největším problémem soustředit se na rozsah, ve kterém bude parita nastavena. Rovnovážné hodnoty směnných kurzů by měly být i nadále kontrolovány, aby se zajistil vstup Polska do ERM II. Do té doby bude MMF podporovat nečinnost na devizových trzích, jako nástroje aktivní měnové politiky. Je vždy obtížné snížit rostoucí zadlužení země, řešit problémy s nezaměstnaností, ale Polsko by díky těmto akcím mohlo přijmout v brzké době euro. MMF však cítí, že důvěryhodný závazek k časnému přijetí eura by mohlo posílit potenciální přínos fiskální konsolidace a strukturálních reforem. Souhlasil také, že přijetí eura by přineslo značné výhody pro obchod a růst výstupu za předpokladu, že schodek rozpočtu zůstane hluboko pod hranicí maastrichtských kritérií. Zdůraznil, že nová vláda by měla úzce spolupracovat se sociálními partnery a Polskou národní bankou, pro dosažení dohody o harmonogramu přijetí eura a zajištění podpory pro potřebné reformy. Polsko se zavázalo k přijetí eura jakmile to okolnosti dovolí. MMF uznal, že připravenost Polska na vstup a následné úspěšné v EMU, bude muset být omezeno náchylností ekonomiky k šokům.

⁷¹ IMF [online]. 2003 [cit. 2011-04-21]. Poland—2003 Article IV Consultation. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/ms/2003/031003.htm>>.

Na podzim roku 2008 byl schválen plán pro přijetí eura po konzultacích s měnovými orgány. Nicméně pokračující závažné napětí na finančních trzích způsobily mnohem vyšší volatilitu zlotého a následné pozastavení vstupu do ERM II, které bylo původně plánované na první pololetí roku 2009.⁷² MMF zhodnotil, že přijetí eura je pro Polsko stále výhodné. Avšak odložení přijetí eura by umožnilo ekonomice se přizpůsobit na možné změny v dlouhodobém horizontu snižování zadluženosti. Z čehož plyne, že přijetí eura v roce 2012⁷³ nebude realizováno a krátké zpoždění bude zapotřebí.

V roce 2010 však MMF konstatoval, že Polsko udělalo rozhodně dobře, že odložilo přijetí eura na neurčito, protože se mohlo díky pružnému kurzu zlotého lépe vyrovnat s dopady globální krize. Polskem bylo naznačeno, že by mohlo zavést euro v roce 2015, toto datum bylo ale označeno za nejpravděpodobnější, nikoli však za stanovené.

4.7 Slovensko a euro

Vstup Slovenska do HMU byl součástí dlouhodobější, všeobecně podporované strategie zveřejněné v červnu 2005, která stanovila jako cílové datum přijetí eura 1.1. 2009. Na ní navazovaly další přípravné kroky a to především vstup do ERM II ještě v tomtéž roce. Tato strategie se nezměnila ani po výhře opozice v parlamentních volbách v roce 2006⁷⁴, která se vymezila proti reformním krokům předchozí pravicové vlády, ale v otázce vstupu do eurozóny pokračovala ve stejné linii. Tyto reformní kroky byly však nezbytné hlavně pro splnění konvergenčních kritérií.

Oficiální proces začal, když země požádala o zhodnocení připravenosti na vstup do HMU 5. dubna 2008. V brzké době byly připraveny Evropskou centrální bankou a Evropskou komisí konvergenční zprávy, ve kterých bylo podrobně pojednáváno o plnění všech podmínek pro vstup Slovenska do HMU. Podobně jako u Malty musela být i u Slovenska nejdříve Radou zrušena procedura o nadměrném schodku⁷⁵, zavedená v roce

⁷² IMF [online]. 2009 [cit. 2011-04-21]. Republic of Poland: Arrangement Under the Flexible Credit Line—Staff Report; Staff. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr09138.pdf>>.

⁷³ IMF [online]. 2009 [cit. 2011-04-21]. Republic of Poland: 2009 Article IV Consultation - Staff Report; Public Information Notice on the Executive Board Discussion; and Statement by the Executive Director for the Republic of Poland. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr09266.pdf>>.

⁷⁴ Vláda Mikuláše Dzurindy byla vystřídána Robertem Ficem ze strany Směr-sociálna demokracia.

⁷⁵ Procedurou při nadměrném schodu rozumíme důležitou součástí pravidel Paktu stability a růstu. Ta mimo jiné požaduje, aby členské země nakládaly opatrně s veřejnými prostředky a neuchylovaly se k nadměrným deficitům veřejných rozpočtů. Pokud v některé členské zemi EU rozpočtový schodek překročí stanovený limit, Rada EU na podnět EK s ní zahájí zmiňovanou proceduru.

2005. Plnění fiskálních kritérií bylo ze strany ECB a Komise hodnoceno pozitivně. V systému ERM II Slovensko přesáhlo dobu delší než nezbytně požadované dva roky a to díky posilování slovenské koruny. Jediným sporným momentem bylo inflační kritérium. ECB byla na rozdíl od Komise kritická vůči jeho možnému dalšímu udržení v souvislosti s riziky slovenské ekonomiky. V závěru však tento problém nebyl promítnut do následného doporučení pro Radu. Pozitivní doporučení ostatních institucí Společenství a konečné hlasování Rady ECOFIN rozhodly o tom, že se Slovensko stane šestnáctou zemí eurozóny.⁷⁶

1. ledna 2009 se stalo Slovensko právoplatným členem eurozóny a přijalo společnou měnu euro.

Jak Slovensko splnilo maastrichtská kritéria:

- míra inflace dosahovala 2,2%
- deficit veřejných financí byl 2,2%
- veřejný dluh byl 29,4% HDP
- průměr dlouhodobé úrokové míry byl 4,5%.⁷⁷

4.7.1 Postoj Mezinárodního měnového fondu ke Slovensku

MMF konstatoval, že Slovensko bylo jednou z nejrychleji rostoucích přístupujících zemí. Úspěšnost reformních opatření v té době mu zajistilo bezproblémové pozvání do Evropské unie. Přesto však má Slovensko i nadále své slabiny, které se odrážejí v neustále se zvyšujícím fiskálním deficitu a vysoké nezaměstnanosti.

MMF v roce 2002⁷⁸ vyzvedl vysokou nezaměstnanost a vyzval k větší pružnosti trhu práce a k lepším pobídkám k hledání zaměstnání. Je však zapotřebí dalšího pokroku k zajištění dostatečné flexibility pro zaměstnavatele a zaměstnance v rámci dosažení dohody o pracovních postupech a plánech. Tato pružnost bude ještě velmi důležitá v souvislosti s přistoupením do EU a ERM II. Konstatoval, že nová vláda a parlament, kteří vzejdou

⁷⁶ SYCHRA, Z. *Jednotná evropská měna : Realizace hospodářské a měnové unie v EU*. Brno : Konrad Adenauer Stiftung, 2009. 287 s. ISBN 978-80-210-5082-2.

⁷⁷ *Euroactiv.sk* [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Slovensko a euro. Dostupné z WWW: <http://www.euroactiv.sk/ekonomika-a-euro/zoznam_liniek/slovensko-a-euro>.

⁷⁸ *IMF* [online]. 2002 [cit. 2011-04-22]. Slovak Republic — 2002 IMF Article IV Consultation Mission. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/ms/2002/052202.htm>>.

z voleb v roce 2002, se budou muset pohybovat rychle a rozhodně, aby pokračovali v rozsáhlých reformních krocích. MMF pochválil Centrální banku Slovenska za efektivní práci v rámci stávajícího cíle měnové politiky ke snížení inflace. Doporučil však průhlednější mapování trasy Slovenska k ERM II a vytyčení vhodné doby měnové integrace s eurozónou. Poznamenal, že se orgány plně věnují přípravě strategie pro přijetí eura. Časový harmonogram přijetí eura, který si Slovensko stanovilo, bude možné dodržet jen tehdy, pokud bude naplno prováděna plánovaná fiskální konsolidace. Opravdu je potřeba dosáhnout dalšího pokroku v oblasti strukturálních reforem, před vstupem do ERM II. Nicméně jakmile Slovensko splní všechna maastrichtská kritéria na udržitelném základě, aniž by byly ohroženy infrastruktury a další investice nutné pro reálnou konvergenci, pak by země mohla přistoupit k přijetí eura. Během konzultace v roce 2003, článku IV Dohody, byla daňová reforma vhodným cílem pro zachránění stoupající nezaměstnanosti.

Po přistoupení do EU, v roce 2004, MMF⁷⁹ uvedl jako hlavní výzvu, nastavení politik tak, aby vedly k udržitelné fiskální pozici a dezinflaci, která je potřebná pro trvalý růst a investice, ale také nezbytná pro úspěšné vkročení do ERM II a eurozóny. Taková politika spolu s dokončením strukturálních reforem, zejména v oblasti zdravotnictví, vzdělávání, práce a přenesení daňové povinnosti, by posílila dobré hospodářské vyhlídky, a tím by potvrdila, že je Slovensko jednou z nejslibnějších nových členů EU. MMF ohodnotil časový plán Slovenska na přijetí eura do roku 2009 jako ambiciózní, ne však nereálný. Konstatoval, že Slovensko již splnilo kritérium úrokové sazby a veřejného dluhu v roce 2003. Při pohledu do budoucna, orgány Slovenska čelí výzvám v plnění maastrichtských kritérií v oblasti inflace a deficitu státního rozpočtu. Odpovědnost za plnění cílů strategie přijetí eura spočívá nejen v NBS, ale také na vládě. Důvěryhodnost strategií pro splnění jak cíle inflace, tak fiskálních kritérií, bude mít zásadní vliv na pobyt v ERM II. Dále by měl pokračovat v odolnosti hospodářství vůči okolním šokům, včetně posílení flexibility trhu práce. To bude důležité zejména poté, co Slovensko ztratí kurzové nástroje.

V následujícím roce byla úřadům povolena strategie pro přijetí eura v roce 2009, založena na mechanismu směnných kurzů, do kterého by mělo Slovensko vstoupit v roce 2006, ze podmínek splnění maastrichtských fiskálních kritérií a inflace v roce 2007. Zdůraznil

⁷⁹ IMF [online]. 2004 [cit. 2011-04-22]. Slovak Republic—Staff Visit. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/ms/2004/052704.htm>>.

však, že i přes snahy snižování míry inflace, je stále nad průměrem eurozóny a míra nezaměstnanosti zůstává stále vysoká a to zejména ve východních regionech. Tyto problémy vyžadují udržení silného tempa strukturálních reforem.

V roce 2007⁸⁰ hodnotil dobrou připravenost Slovenska na přijetí eura. Inflační výhled se zlepšil a maastrichtské kritérium inflace se zdá být dosažitelné. Dalším klíčovým úkolem bude splňovat kritérium stability měnového kurzu v rámci ERM II, jak je vývoj kurzu koruny ovlivněn nejen ekonomickými fundamenty, ale také výkyvy nálad investorů vůči regionu.

MMF konstatoval, že přijetí eura proběhlo hladce. Nicméně náklady spojené s přechodem, a ušlý zisk z eliminování devizových operací, mají odvozenou výnosnost. Přijetím eura Slovenskem v roce 2009 se snížily rizika související s měnou, a zároveň se zvýšila konkurenceschopnost a flexibilita země. Přijetí společné měny do značné míry eliminovalo nesoulad měn v bankovním sektoru. Nicméně však reálný měnový kurz vyžaduje stále zvýšenou pozornost, jakožto i inflace, která je stále nad průměrem eurozóny. Ovšem zmínil, že by se Slovensko mělo i nadále snažit o návrat pod strop deficitu podle maastrichtských kritérií do roku 2011. MMF v rámci konzultace podle článku IV vydal několik doporučujících opatření, které by měly Slovensku pomoc při nápravě stavu veřejných financí.

*** Mezi státy Visegrádské čtyřky se střídala období s větší či menší intenzitou spolupráce, a to zejména v závislosti na politickém vývoji v jednotlivých zemích. V roce 1998 byla obnovena spolupráce mezi těmito zeměmi a to např. úspěchem přijetí zemí Polska, Maďarska a České republiky do Severoatlantické aliance. Tyto státy se svorně postavily za Slovensko, které bylo odmítnuto, a v následném rozšiřování NATO bylo přijato. Po vstupu těchto zemí do EU, jejich spolupráce i nadále rostla. Jednotlivé státy V4 jsou si v mnoha ohledech velmi podobné, ať už co se týče rozlohy nebo historického vývoje. V oblasti zahraničního obchodu jsou orientovány na ostatní státy Evropské unie, do kterých směřuje většina jejich exportu. Co se týče zemí V4 a eurozóny, tak jedinou zemí, která má společnou měnu euro zavedou, je Slovensko. Ostatní země zatím o úplnou měnovou integraci usilují. Žádná ze zbývajících zemí se nenachází v mechanismu směnných kurzů II a nemá ani stanové

⁸⁰ IMF [online]. 2007 [cit. 2011-04-22]. Slovak Republic: 2007 Article IV Consultation - Staff Report; and Public Information Notice on the Executive Board Discussion. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2007/cr07226.pdf>>.

datum tohoto vstupu. MMF však zastává názor nenásilného způsobu zavádění eura a vyčkává až do finální připravenosti jednotlivých zemí. Země V4 však nejsou žádnou výjimkou odložení přijetí eura v zemích EU. MMF už od vytvoření měnové unie provádí pravidelné konzultace s členy EU v rámci článku IV. Dohody.

5. Závěr

Přistoupení k Hospodářské a měnové unii je jedním z nejdůležitějších kroků v evropské integraci nejen zemí Visegrádské čtyřky, ale všech zemí, které se rozhodly vstoupit do Evropské unie. Tento významný krok bude mít za následek zrušení národní měny a přijetí eura jako domácího zákonného platidla. Pro země V4 bude zavedení eura povinnost nikoli možnost. Přesto všechno, mají noví členové EU určitou volnost při stanovování data přijetí eura. Proto je v každé zemi užitečné analyzovat pravděpodobné náklady a přínosy vstupu do eurozóny a definovat strategii hospodářské politiky ve střednědobém horizontu s ohledem na výsledky těchto analýz.

Hlavním cílem diplomové práce, který byl určen v úvodu je, analyzovat země Visegrádské čtyřky v jejich snažení přijmout euro, ale hlavně postoj Mezinárodního měnového fondu k tomuto kroku. Tato problematika se týkala hlavně třetí kapitoly, kde se analyzovalo, jak se MMF staví k přijímání eura zeměmi V4. MMF provádí každoročně několik hodnocení všech svých členů, ač už se jedná o přijetí společné měny nebo jde o jinou důležitou otázku. Těmito hodnotícími názory, které MMF sděluje veřejnosti, se posiluje jeho dohled a zvyšuje transparentnost MMF v těchto politikách.

MMF považoval úspěšné zavedení eura jako historickou událost nejen pro Evropu, ale pro celý mezinárodní měnový systém. Při 10. výročí, Fond konstatoval úspěšnost měnové unie a eurozóny jako oblast stability. MMF nehodnotí však jen kladně, zklamání následovalo v růstu produktivity práce a v existenci přetrvávajících ekonomických rozdílů mezi zeměmi, které do dnešní doby již euro zavedly a zeměmi, které ještě nejsou členy eurozóny. Zároveň však zastává názor, že pokud země bude odpovídajícím způsobem připravena přijmout euro, bude to pro ni přínos. Konstatoval, že země V4 by potřebovaly ambicióznější přístup k fiskální konsolidaci.

Díky nastudování hodnotících zpráv MMF k zemím V4, si dovoluji tvrdit, že hypotéza stanovená v úvodu diplomové práce, je vyvrácena. A to především díky tomu, že MMF podporuje státy ve snažení společné měnové integrace. Rozhodně si je vědom, že si státy musí určit datum samostatně, které mu bude vyhovovat a bude schopné ho dosáhnout. K přesnému načasování se MMF nevyjadřuje, jen chválí jeho stanovení, ať už je reálné, či nikoli. Povzbudil a vyzval země, aby sdělovaly své názory k přijetí eura, protože tím se snižuje

nejistota a možné spekulace vůči domácí měně. Ve většině případů však očekává, že země svůj první stanovený termín odloží. Podporuje reformní opatření, které dopomůže k plnění maastrichtských kritérií. Chválí uvážené rozhodnutí správného načasování přijetí měny, a to hlavně v dnešní době, kdy světová ekonomická krize, ještě zhoršila plnění konvergenčních kritérií. Jedinou zemí, která přijala euro bylo Slovensko, což MMF ohodnotil velmi pozitivně a celou dobu jej v plnění kritérií podporoval. I když pokaždé zmíní i stinné stránky, které jsou ještě potřeba upravit nebo zlepšit. V jádru však chválí každý krok, který udělají země, k přiblížení se měnové integraci.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

BALDWIN, R; WYPLOSZ, Ch. *Ekonomie evropské integrace*. 2. vyd. Praha : Grada Publishing, a.s., 2008. 478 s. ISBN 978-80-274-1807-1.

CIBÁKOVÁ, V; MALÝ, I. *Veřejná správa v kontextu přípravy a vstupu státu do eurozóny*. 1 vyd. Brno : Masaryková univerzita, 2009. 231 s. ISBN 978-210-4979-6.

FELDSTEIN, M; ISSING, O; TŮMA, Z. *Euro: Is the Real Test Only Ahead?*. Praha : Published by Prague Twenty, o.p.s., 2010. 62 s.

HELÍSEK, M. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

HLAVÁČEK, K; SPÁČILOVÁ, L. Historie, současnost a perspektivy Mezinárodního měnového fondu. *Ekonomická revue*. 2006, 2, s. 4-20.

LACINA, L.; ROZEHNAL, P.; RUSEK, A. *10 years of euro: success?*. 1. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 318 s. ISBN 978-80-7380-226-4.

LACINA, L; ROZMAHEL, P. *Euro:ano/ne?*. Praha : Alfa Nakladatelství, 2010. 319 s. ISBN 978-80-87197-26-4.

MARKOVÁ, J. *Mezinárodní měnové instituce*. Praha : Oeconomica, 2004. 254 s. ISBN 80-245-0431-6.

SEDLÁČEK, P. *Mezinárodní měnový fond ve 21. století*. Praha : C.H.Beck, 2008. 234 s. ISBN 978-80-7400-012-6.

SYCHRA, Z. *Jednotná evropská měna : Realizace hospodářské a měnové unie v EU*. Brno : Konrad Adenauer Stiftung, 2009. 287 s. ISBN 978-80-210-5082-2.

Internetové zdroje:

BusinessInfo [online]. 1997a [cit. 2011-03-02]. Polsko: Základní informace o teritoriu. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/polsko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000792/>>.

BusinessInfo [online]. 1997b [cit. 2011-03-02]. Slovensko: Základní informace o teritoriu. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/slovensko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000797/>>.

CIA [online]. 1947 [cit. 2011-02-28]. Hungary. Dostupné z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hu.html>>.

Ct24 [online]. 2010 [cit. 2011-04-28]. Dle MMF by Maďarsko ještě mělo popřemýšlet nad změnou penzí. Dostupné z WWW: <<http://www.ct24.cz/ekonomika/105340-dle-mmf-by-madarsko-jeste-melo-popremyslet-nad-zmenou-penzi/>>.

Czech [online]. 2010 [cit. 2011-03-02]. Politický systém České republiky. Dostupné z WWW: <<http://www.czech.cz/cz/88070-politicky-system-ceske-republiky>>.

Ec.europa.eu [online]. 2011 [cit. 2011-03-30]. Přijímání eura. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/adoption/index_cs.htm>.

Ec.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Convergence Report 2010. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2010/pdf/ee-2010-3_en.pdf>.

Eur-lex.europa.eu [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Zpráva Komise - Konvergenční zpráva. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0238:FIN:CS:PDF>>.

Euroactiv.sk [online]. 2010 [cit. 2011-04-19]. Slovensko a euro. Dostupné z WWW: <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/zoznam_liniek/slovensko-a-euro>.

Euroactiv [online]. 2006 [cit. 2011-04-19]. EU přijala maďarský konvergenční plán. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/eu-pijala-maarsk-konvergenn-pln>>.

Euroskop [online]. 2005a [cit. 2011-03-02]. Česká republika . Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/562/sekce/zakladni-informace/>>.

Euroskop [online]. 2005b [cit. 2011-03-09]. Maďarsko. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/479/sekce/madarsko-v-evropske-unii/>>.

Euroskop [online]. 2005c [cit. 2011-03-02]. Polsko - Politický systém. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/465/sekce/politicky-system/>>.

Euroskop [online]. 2005d [cit. 2011-03-09]. Polsko. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/466/sekce/polsko-v-evropske-unii/>>.

Euroskop [online]. 2005e [cit. 2011-03-11]. Slovensko. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/454/sekce/slovensko-v-evropske-unii/>>.

Eurostat [online]. 2011 [cit. 2011-02-28]. Real GDP growth rate . Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>>.

Eurostat [online]. 2010a [cit. 2011-03-01]. Unemployment rates v %. Dostupné z WWW: <<http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupModifyTableLayout.do>>.

Eurostat [online]. 2010b [cit. 2011-04-22]. Annual average inflation rate. Dostupné z WWW: <annual average inflation rate>.

IMF.org [online]. 2010a [cit. 2011-04-19]. Czech republic: Staff Report for the 2010 Article IV Consultation. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2010/cr1060.pdf>>.

IMF [online]. 2010b [cit. 2011-02-14]. Gold in the IMF. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/gold.htm>>.

International Monetary Fund [online]. 2010c [cit. 2010-11-16]. IMF Quotas. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/quotas.htm>>.

IMF [online]. 1995-2011a [cit. 2011-04-22]. Country Info: Czech republic. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/country/CZE/index.htm?pn=7>>.

IMF [online]. 1996-2011b [cit. 2011-04-22]. Country Info: Hungary. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/country/HUN/index.htm?pn=8>>.

IMF [online]. 1993-2011c [cit. 2011-04-22]. Country Info: Poland. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/country/POL/index.htm?pn=10>>.

IMF [online]. 1992-2011d [cit. 2011-04-22]. Country Info: Slovak republic. Dostupné z WWW: <<http://www.imf.org/external/country/SVK/index.htm?pn=5>>.

Lidovky.cz [online]. 2010 [cit. 2011-04-14]. Maďarsko už zapomnělo na bankrot. Chlubí se, že přijme euro dřív než ČR. Dostupné z WWW: <http://byznys.lidovky.cz/maďarsko-uz-zapomnelo-na-bankrot-chlubi-se-ze-prijme-euro-driv-nez-cr-lib-/statni-pokladna.asp?c=A100111_165250_statni-pokladna_abc>.

LOUŽEK, Marek. *Virtually.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-04-15]. Visegradská čtyřka – patnáct let poté. Dostupné z WWW: <<http://virtually.cz/archiv.php?art=10517>>.

MFCR [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Predikce vývoje makroekonomických indikátorů. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MakroPre_2011Q1_C_pdf.pdf>.

Národní banka Slovenska [online]. 2010 [cit. 2011-02-14]. Odborný bankovní časopis. Dostupné z WWW: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2010/biatec0110.pdf>.

Visegrad group [online]. 2006 [cit. 2011-01-03]. Historie V4. Dostupné z WWW: <<http://www.visegradgroup.eu/main.php?folderID=1014>>.

Zavedení eura v České republice [online]. 2010 [cit. 2011-03-31]. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/dokumenty_vyhodnoceni_maastr_kriter_388.html>.

Seznam zkratk a symbolů

AIG	American International Group Americká mezinárodní skupina
BIS	Bank for international settlements Banka pro mezinárodní platby
CEFTA	Central European Free Trade Agreement Středoevropské sdružení volného obchodu
CFF	Compensatory Financing Facility Vyrovnávací finanční facilitata
ČNB	Česká národní banka
ECB	European Central Bank Evropská centrální banka
ECF	Extended Credit Facility Rozšířený úvěr
ECOFIN	Economic and Financial Committee Rada ministrů hospodářství a financí
EFF	Extended Fund Facility Rozšířená facilitata Fondu
ERM II	European Exchange Rate Mechanism II Evropský mechanismus směnných kurzů II
EU	European Union Evropská unie
FCL	Flexible Credit Line Flexibilní úvěrové linky
HDP	Hrubý domácí produkt
HMU	Hospodářská a měnová unie
IMFC	International Monetary and Financial Committee Mezinárodní měnový a finanční výbor
IVF	International Visegrad Fund Mezinárodní visegrádský fond
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	The North Atlantic Treaty Organization

	Severoatlantická aliance
OCA	optimum currency area optimální měnová oblast
OECD	Organization of Economic Co-operation and Development Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
PCL	Precautionary Credit Line Flexibilní kreditní limit
PPP	purchasing power standard parita kupního standardu
PRGF	The Poverty Reduction and Growth Facility Snižování chudoby a růstu
RCF	Rapid Credit Facility Rychlý úvěr
SBA	Stand-By Arrangement
SCF	Stand Credit Facility Úvěr v pohotovostním režimu
SDR	Special Drawing Rights Zvláštní práva čerpání
USA	United States of America Spojené státy americké
USD	US dollar americký dolar
V4	Visegrádská čtyřka
WTO	World Trade Organisation Světová obchodní organizace

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Seznam grafů

Graf č. 2.1	Největší členové MMF podle členských kvót	18
Graf č. 2.2	Rozdělení kvót v členských zemích EU	19
Graf č. 2.3	Země Visegrádské čtyřky podle počtu hlasů v MMF	21
Graf č. 3.1	Růst reálného HDP v České republice (v %)	41
Graf č. 3.2	Průměrná míra nezaměstnanosti v České republice (v %)	42
Graf č. 3.3	Míra inflace v České republice (v %)	43
Graf č. 3.4	Růst reálného HDP v Maďarsku (v %)	45
Graf č. 3.5	Průměrná míra nezaměstnanosti v Maďarsku (v %)	46
Graf č. 3.6	Míra inflace v Maďarsku (v %)	46
Graf č. 3.7	Reálný růst HDP v Polsku (v %)	48
Graf č. 3.8	Míra nezaměstnanosti v Polsku (v %)	49
Graf č. 3.9	Míra inflace v Polsku (v %)	50
Graf č. 3.10	Růst reálného HDP na Slovensku (v %)	51
Graf č. 3.11	Míra nezaměstnanosti na Slovensku (v %)	52
Graf č. 3.12	Míra inflace na Slovensku (v %)	53
Graf č. 3.13	Vývoj ekonomického růstu v zemích V4 a EU 27 (v %)	54
Graf č. 3.14	Vývoje míry nezaměstnanosti v zemích V4 a EU27 (v %)	55
Graf č. 3.15	Vývoj míry inflace v zemích V4 a EU 27 (v %)	56

Seznam obrázků

Obr. č. 2.1	Organizační struktura MMF	22
-------------	---------------------------------	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 2.1	Výkonní ředitelé a hlasovací síla konstituencí	24
Tabulka č. 2.2	Výpočet hodnoty SDR	29
Tabulka č. 2.3	Výpočet úroku SDR	30
Tabulka č. 2.4	Všeobecné podmínky finanční pomoci Fondu	33
Tabulka č. 2.5	Opatření schválena v rámci hlavních zařízení v roce 2010 (v mil. SDR)	35

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Zátiší 479, Horní Těrlicko, 735 42